

1929/30, s. 664; an.: J. K., Památník Rašínova státního československého gymnázia v Hradci Králové (1936).

mu

## Karel Ladislav Kukla

\* 28. 1. 1863 *Sedlčany*

† 29. 10. 1930 *Praha*

Prozaik, dramatik, překladatel a novinář, znalec Prahy před asanací; život její spodiny zpodoboval v žurnalisticky chvatných povídkách, románech, divadelních hrách a dokumentárních pásmech.

Vyšel z chudého prostředí. Gymnázium navštěvoval v Příbrami (1876–77) a v Praze (mat. 1883), kde také absolvoval práva. Už během vysokoškolských studií pracoval jako úředník magistrátu města Prahy (1885–89), pak krátce v advokátní kanceláři. Od 1889 se věnoval žurnalistice, nejprve v redakci Nár. politiky jako reportér a soudnickář (pro její přílohu překládal romány); 1898–1906 byl redaktorem Světa zvířat, 1906–07 ředitelem nakl. B. Kočí a šéfredaktorem týdeníku Nár. obzor, pro Kočího redigoval také některá rozsáhlejší encyklopedická díla. Od 1907 řídil časopis Hospodářský svět a humoristický časopis Dobrá kopa, 1909 založil časopis Zoologická zahrada. V té době žil v nouzi, z níž ho teprve po válce (od 1919) vytrhlo zaměstnání v tiskovém oddělení min. pro zásobování lidu a pak v min. školství a nár. osvěty, kde měl na starosti jeho Věstník.

Těžiště K. literárního působení spočívá v próze silně poznamenané autorovým povolaním novináře, jež jeho dílu vtisklo dokumentárně objevný, ale také reportážně barvitý, až křiklavý a stylisticky i kompozičně chvatný ráz. K. natrvalo zaujal především život Prahy, zejména starého Josefova, který právě v době jeho literárních počátků procházel asanací; K. v ní však na rozdíl od staromilců spatřoval prostředek očisty města. Znalost pražských krčm, šantánů, soudních síní, věznic, nevěstinců, blázinců, ale i obývaných brlohů a kanalizačních stok mu umožnila v rozmanitých žánrech portrétovat množství autentických pražských figurek, životních ztroskotanců, fiakristů, muzikantů a zpěváků, nahlédnout do světa kuplířů, pašáků, prostitutek, zlodějů i vrahů. V literárně

nejhodnotnější knize (*Ze všech koutů Prahy*) vylíčil K. mezi rozmarnými i smutnými příběhy (mj. i výjevy z revoluce 1848 s postavou Bakunina učícího Pražany pít čaj) též tragický osud dr. Uhra, právníka i poslance českého sněmu, jenž oklamán svou ženou skončil jako hlava „komuny“ v krčmě Batalión. Tento příběh zdramatizoval i F. L. Šmíd pro šantán U zlatého soudku, otevřený 1892; priorita tématu se stala předmětem sporu a byla protichůdně vykládána. „Dobrodružné romaneto“ *Podzemní Praha* je údajně autentický, avšak k úděsnosti nadsazený obraz pražského podzemí, které se za první světové války stalo útočištěm štvanců pronásledovaných rakouskou státní mašinerií a jehož labyrintem prchá k smrti odsouzený český voják se svou milou. Formu humoristického románu má kniha *Noční Praha*, jejíž sporný děj, soustředěný kolem rozruchu, který vnese do spořádaného úřednického manželství dědictví, poskytuje jen záminku k vykreslení života města v noci. Poznávání světa pražské spodiny nakonec K. shrnul v obsáhlé pásmo (sám je nazývá revue) *Konec bahna Prahy*, dvoudílnou směs povídek, divadelní aktovky (*Stoletka*), portrétů, slovníčku argotů a značek zlodějů, hantýrky fiakristů a řeči dokumentů, jež jednotně vypovídá otfesná fakta ze života nejbědnějších Pražanů za Rakouska i za republiky. Vedle vlastních textů K. přetiskl i svědectví jiných autorů (K. Čapek, H. Dvořáková, J. Kopta, K. Nový, A. Trýb) a novinářů; knihu doprovodil dokumentárními fotografiemi ze staré Prahy. Všechny zmíněné knihy dodatečně opatřil souhrnným názvem *Praha neznámá*, vydává je za tetralogii, k níž v následujících letech ještě přibýly další prózy (mj. i románové zpracování *Bataliónu* a staropražský obrázek z vojenského života *Loretánské zvonky*). K. napsal i několik nezvládnutých románů z venkovského prostředí a řadu málo zdařilých, zpravidla jednoaktových dramat, komedií (též jednu historickou z doby Jiřího z Poděbrad *Simulatores*) a frašek, z nichž část čerpá látku zase z pražského podsvětí (zejm. pandán k *Bataliónu* *Večernice*, příběh nedostudovaného medika uvíznuvšího v krčmě Stoletka, tentokrát však s nápravným koncem). Také některé své pražské povídky K. zdramatizoval a uvedl hlavně v kabaretu U Rozvařilů. Dvěma hrami pronikl ve svých začátcích i na Národní divadlo: neúspěšně dramatem z ruského prostředí *Anatomové*, s naivním a málo logickým konfliktem mezi studentem medicíny a jeho strýcem

statkářem, úspěšněji pak epizodou z prusko-rakouské války 1866 *Svatební noc*, již později zhudebnil R. Zamrzla.

**PSEUDONYMY, ŠIFRY:** Karel K. Sedlčanský, L. K. Sedlčanský; K-a, K. L. K. ■ **PŘÍSPĚVKY in:** *Besedy lidu* (1902); *Čes. jih (Tábor)*; sb. *Dělnictvo sobě!* (1886); *Dobrá kopa* (1907–09); *Hospodářský svět*; *Humoristické listy*; *Granát*; *Jevišťe* (1885); *Mořem a pevninou* (1926–27); *Nár. listy* (1883, 1889); *Nár. obzor* (1906–07 na pokr. R. Revoluce, nedokončeno); *Nár. politika* (od 1890 překlady, 1893 P Batali-ón); sb. *Praha ve dne v noci* (1904); *Svět zvířat* (1898–1906); *Tábor*; *Velký zábavně poučný kalendář Milotického hospodáře* (Val. Meziříčí, 1905–26); *Zoologická zahrada* (1909). ■ **KNÍŽNĚ.** *Beletrie:* *Anatomové* (D 1884, i prem.); *Návrat Kolčevského* (D 1884); *Tři sta třicet tři* (D 1885); *Když přší* (D 1885); *Z ranních stínů* (PP, DD, BB 1886); *Simulatores* (D 1886); *Svatební noc* (D 1889, prem. 1888; jako opera R. Zamrzly prem. 1913); *Občanská beseda* (D 1889); *Večernice* (D 1890, i prem., 1926 s tit. *Stoletka*, in *Konec bahna Prahy*, 1928 s tit. *Bahno Prahy*); *Ze všech koutů Prahy* (PP b. d., 1894); *Zvířata a lidé* (PP 1903); *Pajmáma Rokosová* (R 1905); *Noční Prahou* (R 1905); *Sedlák hrdina* (R 1907); *Revoluce* (R 1909); *Moderní hasič* (D 1914); *Hrobník a jeho dcera* (D 1915); *Podzemní Praha* (P 1920, dramatizace 1928); *Selští legionáři* (R 1921); *Konec bahna Prahy* 1, 2 (PP 1926, 1927); *Děti křtěné Vltavou* (PP 1928, upr. V. Švec); *Loretánské zvonky* (P 1929); *Batali-ón* (R 1929); – posmrtně: *Město ztracenců* (P 1932). – *Překlady:* E. Zola: *Sen* (1890); H. F. Wood: *Náčelník tajné policie* (1891); F. M. Golicyn: *Život bez lásky* (1891); A. C. Gunter: *Krevní msta* (1892); Mark Twain: *Dobrodružství tuláka Finna* (1893); Lawrence Lynch (van Dewenter, Emma Murdoch): *Upír* (1894); O. M. Moeller: *Zlato a sláva* (1896); V. P. Meščerskij: *Nihilisté* (1898, an.); A. C. Doyle: *Pes z Baskervillu* (1903); *Ferina lišák* (parafráze podle zpracování D. W. Soltau, in *Zvířata a lidé*, 1903). ■ **SCÉNICKY.** *Hry:* *Mrtvé říše* (1912); *Noc v hromadném kvartýru* (1924); *Vindišgréc* (1924); *Hotel Díra*, *Elsa z Umlří uličky*, *Golem v Jedové chýši*, *Žbluň v krčmě U Dejlů*, *Zkáza dr. Uhra*, *tvořce Batali-ónu*, *Tonka Šibenice naruby*, *Fantóm Prašné brány* (vesměs 1926 u Rozvařilů). ■ **REDIGOVAL časopisy:** *Nár. obzor* (1906–07), *Hospodářský svět* (1907–08), *Dobrá kopa* (1907–09), *Zoologická zahrada* (1909); *sborníky, kalendáře, encyklopedie:* *Zdroje hospodářského blahobytu* (1906), *Velký lidový slovník naučný* (1907), *Velký zábavně poučný kalendář Milotického hospodáře na léta 1922–26* (Val. Meziříčí, 1921–25); *edici:* *U staré pohádkářky* (1907–09, nakl. B. Kočí). ■ **USPOŘÁDAL A VYDAL:** B. Němcová: *Národní báchorky a pověsti* (1906, adaptace). ■

**LITERATURA:** ● ref. *Anatomové:* Nemo (J. Vrchlický), *Lumír* 1884, s. 208; P. D. (Durdík), *Lumír* 1884, s. 223; J. V. S. (Sládek), *Lumír* 1884, s. 288;

F. Zákrejs, *Osvěta* 1884, s. 560; A. Šnajdauf, *Ruch* 1884, s. 219; an. (V. V. Zelený), *Světobzor* 1884, s. 208; uh (V. Guth), *Politik* 19. a 20. 4. 1884 ●; F. Zákrejs: ref. *Návrat Kolčevského a Tři sta třicet tři*, *Osvěta* 1885, s. 472; an.: *Dodatek životopisný*, in K. L. K.: *Z ranních stínů* (1886); ● ref. *Z ranních stínů:* A. Breindl, *Lit. listy* 1886, s. 125; F. V. Vykoukal, *Hlas národa* 10. 12. 1886 a *Světobzor* 1886, s. 636 ●; F. Zákrejs: ref. *Simulatores*, *Osvěta* 1887, s. 267; ● ref. *Svatební noc:* J. V. (Vrchlický), *Hlas národa* 25. 12. 1888; B. F. (Frida), *Lumír* 1889, s. 24; M. A. Š. (Šimáček), *Světobzor* 23, 1888/89, s. 71; J. Flekáček, *Vlast* 5, 1888/89, s. 384; α, *Zlatá Praha* 1889, s. 72 ●; F. D. Zenkl in *Spisovatelé kraje tábořského* (1902); ● ref. *Ze všech koutů Prahy:* -d. (A. Procházka), *Lit. listy* 1894, s. 329; P. Vychodil, *Hlidka lit.* 1894, s. 455 ●; V. Švec in K. L. K.: *Děti křtěné Vltavou* (1928); ● nekrology: B. (E. Bass), *LidN* 30. 10. 1930; an., *PL* 31. 10. 1932; an., *RA* 6, 1930/31, s. 81 ●.

šv, zp

## Beneš Metod Kulda

\* 16. 3. 1820 *Ivančice*

† 6. 5. 1903 *Praha*

Sběratel a vydavatel moravských lidových pohádek, autor didaktické poezie pro dospělé i pro mládež, publicistiky a lidovýchovné prózy katolické tendence, překladatel.

Pocházel z početné rodiny kožešníka. Po vchození něm. obecné školy přešel do 3. tř. hlavní školy, od 1833 studoval gymnázium v Jihlavě, od 1839 tzv. filozofii (žák Klácelův) a od 1841 bohosloví (žák Sušilův) v Brně, kde již v alumnátě stál v čele národně smýšlejících studentů. Po vysvěcení na kněze (1845) byl kaplanem v Židlochovicích (do zač. 1848) a v Loděnicích u Pohořelic (do zač. 1850); šířil mezi lidem českou četbu, a když se 1848 podílel na akcích proti účasti na volbách do frankfurtského sněmu, byl vyšetřován a zanedlouho přeložen do Starého Hobzí; v říjnu 1850 se dostal do Brna jako duchovní správce a katecheta ústavu pro zanedbanou mládež (tato činnost ho podnítila k tvorbě pro mládež). V Brně se stal vůdčí osobností moravského katolického národního hnutí, byl jednatelem Dědictví sv. Cyrila a Metoda i Ústřední jednoty katolické v Brně, pracoval i v dalších orgánech. Tehdy onemocněl plicní chorobou a o prázdninách 1853 a 1854 se léčil v Rožnově p. Radh., kde z podnětu F. Suši-

la sbíral lidové pohádky, pověry a obyčeje (za přispění J. L. O. Kramoliše aj.). 1859 se stal farářem v Chlumu u Sedlčan, kde byl 1860 jmenován také vikářem a okresním školdozorcem. 1861–63 byl poslancem zemského sněmu českého. Kvůli vydání brožury J. E. Bílého Církev a společnost, obviňující mj. Rakousko z útisku Slovanů a církve, byl 1869 postaven před soud, úspěšně se však hájil a byl osvobozen. T. r. byl jmenován osobním děkanem, 1870 byl zvolen sídelním kanovníkem kapituly vyšehradské. V Praze se stal členem výboru katolického tiskového spolku a měl významnou účast na založení čas. Čech. Vykonával též funkci dozorce škol národních na Novém Městě pražském a na Vyšehradě (1874–89) a ordinariátního komisaře českých gymnázií v Žitné ul. (1883–94) a na Smíchově. 1893 oslepl a musel se vzdát veřejné činnosti; své pozdější práce většinou diktoval. K jeho pětasedmdesátinám (1895) byl z iniciativy mladých katolických básníků vydán almanach Pod jedním praporem, který byl prvním manifestačním vystoupením tzv. Katolické moderny; K. na něj odpověděl sbírkou *Dikůvzdání*. – Pohřben byl na Vyšehradě.

K. psal kázání a jiné náboženské spisy, rozpravy polemicky hodnotící různé dobové otázky z hlediska katolické církve (*Škola a církev*, *Manželství*), mravoučné povídky pro lid a knihy suše didaktických a moralistických veršů, v nichž se snažil zvl. v 90. letech varovat před ateismem, liberalismem, socialismem, nenáboženskou vědou, kosmopolitismem, ale i lživým vlastenectvím. V písniích, deklamovánkách a hlavně bajkách pro děti se však někdy dokázal od nudného moralizátorství oprostit (některé K. verše zpopularněly prostřednictvím školních čítanek). Proti F. Sušilovi, prosazujícímu ve vydavatelské činnosti Dědictví sv. Cyrila a Metoda pouze náboženskou literaturu, hájil K. důležitost zábavného čtení. Kolem kalendáře Moravan seskupil autory básní i nenáboženských tendenčních povídek; snažil se nahradit fantastické knížky lidového čtení knižnicemi Krásné večery a Horlivý a veselý budíček v rodinách křesťanských, do nichž sám přispíval původními povídkami i překlady. Rovněž K. zájem o lidové pohádky a do značné míry i metoda práce s nimi vyplynuly z jeho úsilí poskytnout lidu zábavně výchovnou četbu. V duchu sběratelských zásad Sušilových zachycoval K. lidové podání co nejvěrněji, při vydává-

ní svých *Moravských národních pohádek a pověstí z okolí rožnovského* však vedle textů umělecky chatrných a mezerovitých vyřadil i záznamy obhroublé, drastické, rozpustilé nebo obsahující momenty protipanské a proticírkevní (řadu K. nevyužitých záznamů vydal 1963 O. Sirovátka). Přesto patří tento soubor k nejvýznamnějším sbírkám české folklórní prózy z poloviny 19. století; na rozdíl od Erbeny a Němcové K. pohádky nemonumentalizoval ani nebeletrizoval, ale usiloval dokumentárně reprodukovat valašské lidové vypravěčství v jeho svérázně jazykové podobě. K. podnítil k práci řadu dalších sběratelů (J. S. Menšíka, K. Orla, J. Pleskáče, J. Soukopa, V. Švédů aj.). Jeho průkopnický plán zachytit lidovou prózu na celé Moravě prostřednictvím regionálních monografií však zůstal torzem; ostatní sběratelé většinou nedokázali zaznamenat podání vypravěčů věrně a jejich sbírky (kromě Menšíkova souboru Moravské národní pohádky a pověsti z okolí jemnického) otiskoval K. až v 90. letech knižně nebo v čas. Český lid. K. práce *Svatba v národě českoslovanském*, pojatá jako příručka, jež měla oživit a mravně povznést tradice spojené s námluvami a průběhem svatby, nebyla již folkloristicky přínosná. Z jeho rozsáhlého díla zůstávají živé pouze pohádky, které podněcují i moderní básníky (srov. převyprávění J. Skácela *Jak se bubnuje na princezny*, 1984, pod. jm. Blanka Stárková).

PSEUDONYM, ŠIFRY: B. Skalkovič (Týdeník); B. M. K., B. S. ■ PŘÍSPĚVKY in: Besedník (1851–52); Blahověst (1851); Budečská zahrada (1869); Budivoj (1876); Cyril a Metod (1857); Časopis katol. duchovenstva; Časopis Matice moravské (1870–71); Čech; Čes. lid (1891–1903; 1891 Vzpomínka z mé činnosti sběratelské; 1896–99, 1902, 1903 upr. edice sbírky J. Soukopa Moravské národní pohádky a pověsti z okolí sloupského); Hlas Jednoty katolické (od 1851); sb. Jaré listy (1855); Kalendář svatováclavský (1874–75); sb. Lipový věnec 1, 2 (1871, 1874); Lumír (1854); sb. Malý krasořečník (1856); Mariánský kalendář; kal. Moravan (1852–60); Mor. noviny (Brno, od 1850); Mor. nár. list (Brno, 1854); Nár. noviny (1849); Obzor; Posvátná kazatelna (1864–93); kal. Poutník (1874–75); Pražské noviny (1857); Schriften der hist.-statistischen Sektion der k. k. mährisch-schlesischen Gesellschaft des Ackerbaues, der Natur- und Landeskunde (Brno, 1856); Slovenské noviny (Videň), příl. Světozor (1858); Škola a život, příl. Štěpnice (1855–62); Školník (1867, 1873); Týdeník (Brno, 1848); Včela (1850). ■ KNIŽNĚ. *Beletrie*: Krásné večery (P a překlad P, 1852); Moravské národ-

ní pohádky a pověsti z okolí rožnovského 1, 2 (1854; 1874–75 rozšíř. o odd. Národní pověry a obyčeje v okolí rožnovském na Moravě, jako 1. a 2. sv. Moravských národních pohádek, pověstí, obyčejů a pověr; 1963 rozšíř. krit. vyd. s tit. Pohádky a pověsti z Rožnovska, obs. i výběr z dotud nepublikovaných rukop. záznamů, ed. O. Sirovátka); Písně a básně pro školy národní (1856; 1884 rozšíř. s tit. Deklamovánky); Horlivý a veselý budiček v rodinách křesťanských 1 (BB, PP 1856; obs. i P. V. Novotného a J. L. O. Kramoliše); Svatba v národě československém čili Svatební obyčeje, řeči, promluvy, přípitky a 73 svatebních písní a nápěvů (1858); Záhuby z pověr (P 1858); Deklamovánky. Řada 2. (pro ml., 1884); Pravda a blud (PP, R b. d., 1888; obs. i P. Záhuby z pověr; R Zpátečník samostatně 1903 pod šifrou B. M. K.); Ježíšek (BB pro ml., 1888); Sněm ptactva zpěvného a spojencův krákoravých (B 1889); Deklamovánky. Řada 3. (pro ml., 1891); Legendy 1, 2 (BB 1894); Štědrovečerní dar (BB pro ml., 1895); Díkůvzdání (BB 1895); Mojžíš (B 1896); Vánoční strom (BB pro ml., 1896); Církev a národ (BB 1896); Rady a výstrahy časové (BB 1896); Električka v době nynější tmy čili Pravidla moudrosti (BB 1897); Fotografie, obrazy ze života rodinného a národního (BB 1898); Kaleidoskop (BB 1898); Jiskry a plaménky (BB 1899); Památka na slavný vjezd do Prahy a na velebnou intronizaci Jeho milosti... Lva barona Skrbenského z Hříště... (B 1900); Jesle betlémské (BB pro ml., 1901). – *Překlady*: an.: Kořaleční mor (1846, z něm.); J. M. Gasser: První svatá zpověď (1858) + Poučení dítek, ježto nábožně přijímají chtěl... (1858) + Svatá svátost biřmování... (1858); G. Ott: Svaté přijímání (1880). – *Ostatní práce*: Kázání na slavnost zvěstování blahoslavené Panny Marie (b. d., 1850); Sbírka kázání a řeči homiletických o všech nedělních a svátečních evangelích, postních a příležitostných kázání svatě katolické církve 1–3 (1852–53); Kázání na slavnost sv. Anny, matky blahoslavené Panny Marie (1857); 700letá slavnost posvátného poutního místa Marie-Celly (1857, s K. písněmi); Pořádek svatodenní mezi oktávem svatého Josefa, pěstouna Páně (1858, s K. písněmi, šifra B. M. K.); Životopis Tomáše Procházky, kaplana v Ivančicích (1863); Svátost biřmování (1867); Manželství (1868); Škola a církev (1868); Radosti a žalosti papeže Pia IX. (1871); Vypsání devítiletého jubilea založení pražského biskupství, slaveného léta Páně 1873 (1874; s cit. dokumentů a projevů); Církevní rok 1–6 (1880–81); Svatí patronové a ctihodní rodáci naši (1886); Chorální mše (b. d., asi 1895, hudba F. Gregora). – *Výbory*: Moravské národní pohádky 1 (1912, ed. K. Hikl); Valašské pohádky (1918, ed. A. Wenig); Moravské národní pohádky (1928, ed. V. Zelinka); Moravské národní pohádky (1938, ed. F. Karník); Moravské národní pohádky (1941, ed. O. Uhrová); Moravské národní pohádky a pověsti z okolí rožnovského (1946, ed. K. Bochořák, E. Jiříček); Moravské národní pohádky (1947); Moravské národní pohádky (1957, ed. D. Jeřábek, M. Kopecký, D. Klementová);

Janíček s voničkou (1959, ed. D. Klementová); Zakletý vrch (1965, z rukop. pozůstalosti, ed. O. Sirovátka); Švec hrdina (1970, ed. O. Sirovátka); Tři bílé růže (1985, ed. J. Novák). ■ **KORESPONDENCE**: an.: B. M. K. a Růže Sušilova v Brně (spolku bohoslovců Růže Sušilova z 1894–95), Muzeum 1913, s. 152; sb. Z doby Sušilovy (vzáj. koresp. s F. Sušilem z 1852–64; b. d., 1917, ed. P. Vychodil). ■ **REDIGOVAL časopis**: Posvátná kazatelna (1864–93); *kalendáře*: Moravan (1852–59; 1860 s I. Wurmlem), Kalendář svatováclavský (1874–75), Poutník (1874–75); *sborníky*: Uvítání c. k. apoštolského Veličenstva Františka Josefa I., císaře rakouského, a Elišběty, císařovny, o nejvyšší Jejich návštěvě v Brně... (1854), První všeobecný sjezd důvěrníkův všech jednot katolických na Moravě... (b. d., 1851, red. neuveden), pokr. Druhý... – Čtvrtý... (1852–54); *knižnice*: Krásné večery (1852), Pohádky a pověsti národu moravského (1854–56), Horlivý a veselý budiček v rodinách křesťanských (1856–58), Časové spisy (1868), Moravské národní pohádky, pověsti, obyčeje a pověry (1874–75; 1892–94 s tit. Moravské národní pohádky a pověsti). ■ **USPOŘÁDAL A VYDAL**: V. S. Štulc: Pobožnost k sv. Cyrillovi a Methodiovi, apoštolům slovanským (b. d., asi 1856, z kn. Život sv. Cyrilla a Methodie); Moravské národní pohádky a pověsti z okolí jmenického (1856, sebral J. S. Menšík); Mládenec a Mořena čili Zábavné a velmi poučné rozmluvy poctivého mládence se Smrtí (1857, šifra B. M. K.); Zpomínky z besed. Národní vyprávěny z okolí rožnovského (1858, sebral J. L. O. Kramoliš); Moravské národní pohádky a pověsti z okolí olešnického, brněnského, třebíčského, výšovského a žďárského (1892, sebral J. Pleskáč s jinými); Moravské národní pohádky a pověsti z okolí kamenického (1894, sebral K. Orel). ■

**BIBLIOGRAFIE**: J. Halouzka: Přehledný soupis důležitějších spisů K., tiskem vydaných od r. 1846–1895, in Životopis B. M. K. (1895); A. Jeřábková: B. M. K. Soupis národopisných prací (Brno 1990, rozmnož.). ■ **LITERATURA**: J. Halouzka: Životopis B. M. K. (1895). ■ ● ref. Moravské národní pohádky a pověsti z okolí rožnovského: an. (V. B. Nebeský), ČČM 1854, s. 485; F. Dědek, Mor. nár. list 14. a 17. 6. 1854 ●; an.: ref. kal. Moravan, ČČM 1855, s. 544; ● ref. Horlivý a veselý budiček v rodinách křesťanských, Písně a básně pro školy národní: an., Mor. nár. list 9. 8. 1856; X., Lumír 1856, s. 960 ●; ● ref. Svatba v národě československém: B. (J. Bílý), Mor. noviny 24. 4. 1858; an., Škola a život 1858, s. 141; J. Fejfalík, Kritische Blätter 1858, s. 19 ●; F. Z. (Zákrejs) in B. M. K.: Moravské národní pohádky a pověsti z okolí rožnovského 2 (1875); an.: Životopis B. M. K., Beseda 1875, s. 74; F. B. (Bartoš); ref. Moravské národní pohádky a pověsti z okolí rožnovského, ČMM 1873, s. 182; F. Bayer: B. M. K., Koleda 1876, s. 45; F. Doucha: ref. Deklamovánky, ČČM 1883, s. 607; J. Neruda: B. M. K., Humor. listy 1887 → Podobizny 3 (1954); V. Vitězný: ref. Sněm ptactva zpěvného a spojencův krákoravých, Lit. listy 1889;



S. Bouška: B. M. K., alm. Pod jedním praporem (1895); V. Houdek: O sbírání a sbírkách našich moravských pohádek a pověstí, Čas. Vlasten. muzejního spolku olomouckého 1893, s. 82; F. H. Žundálek: K 82letým narozeninám B. M. K., Hlas 19. 3. 1902; ● nekrology: an., PL 7. 5. 1903; an., Zlatá Praha 20, 1902/03, s. 348; R. (V. Šťastný), Obzor 1903; F. V. Vykoukal, Osvěta 1903, s. 564; an., ČL 12, 1902/03, s. 446 ●; M. Hýsek in Literární Morava v letech 1849–1885 (1911); Promyk. (H. Sedláček): ref. Valašské pohádky, Úhor 1919, č. 5–6; V. Tille in Soupis českých pohádek II/2 (1937, s. 561); ● ref. Moravské národní pohádky: an., Úhor 1927, s. 164; J. Hloušek, Úhor 1938, s. 146; Hdk., Úhor 1943, s. 9 ●; skn (F. Sekanina): Nezapomenutelný B. M. K., LD 7. 5. 1948; S. Richter: Buditelský kněz P. B. M. K., LD 12. 3. 1950; an.: Padesát let od smrti B. M. K., Katol. noviny 1953, č. 18; bs (B. Slavík): Na paměť B. M. K., LD 6. 5. 1953; J. B. (Beneš): P. B. M. K., vlastenecký kněz a spisovatel, Duchovní pastýř 1954 → Ač zemřeli, ještě mluví (1964); I. Vávra: Pobyt B. M. K. v Rožnově ve světle jeho zápisníku, Valašsko 1954, s. 47; J. Sirovátková: Poznámky k pohádkám B. M. K., ZM 1960, s. 362 (k ediční problematice); O. Sirovátka in B. M. K.: Pohádky a pověsti z Rožnovska (1963); ● ref. Pohádky a pověsti z Rožnovska: R. Lužik, Krásná literatura, březen–duben 1963 a Nové knihy 1963, č. 34; K., LitN 1963, č. 39; O. Rafaj, Nová svoboda 17. 10. 1963; B. Beneš, Národopisné aktuality 1964, č. 1; D. Klímová, ČL 1965, s. 244 ●; V. Formánková: Příspěvek B. M. K. k demokratizaci spisovné češtiny, Slavica Pragensia 1964; J. Slabý: Vzpomínka na B. M. K., LD 14. 3. 1970; P. Křivský in B. M. K. Literární pozůstalost (LA PNP, 1974); A. B. (Berková): ref. Moravské národní pohádky, ZM 1974, č. 4; O. Sirovátka, M. Šrámková in sb. Moravské národní pohádky a pověsti (1983).

pp

## Kultura doby

1936–1939

Kulturní časopis prosazující realistické tendence v umění.

*Podtitul:* Nezávislý měsíčník pro literaturu, kulturu a umění. – *Redaktor:* F. Soldan. – *Vydavatel:* 1936–37 (roč. 1) J. Šnajdr, Kladno; 1937–38 (roč. 2, č. 1–4) F. Soldan v zast. ust. Klubu Kultury doby, Praha; 1938–39 (roč. 2, č. 5–10) Klub Kultury doby, Praha. – *Periodicita:* 3 čísla 1. roč. vycházela od listopadu 1936 do února 1937; prvních 8 čísel 2. roč. od listopadu 1937 do června 1938 a závěrečné dvojčíslo 9–10 v červnu 1939.

K. d. uveřejňovala básně a prózy českých autorů, výjimečně též překlady básní (V. Inberová, F. García Lorca, N. Ušakov, O. Župančič); hlavní váha spočívala v článcích o české literatuře, ale i o divadle, hudbě, filmu, architektuře, lingvistice, filosofii, historii a politice, příznačné byly časté příspěvky o problematice studentstva. Zvláštní zřetel byl věnován kultuře v Sovětském svazu, sporadicky se čas. zabýval i současným uměleckým děním v jednotlivých evropských zemích. Obdobné zaměření měla rubrika Poznámky, obsahující také stručné recenze.

Charakter K. d. určovaly hojné články a poznámky jeho redaktora. Programové seskupování realistických spisovatelů se projevovalo jak v prozaických, tak v teoretizujících a kriticko-polemických příspěvcích. F. Soldan žádal na představitelích tzv. nového realismu, aby měli jasně sociální uvědomění a „chtěli působit na změnu poměrů, které popisují“. Pozicemi tohoto realismu byla např. předurčena dvojí záporná kritika První party K. Čapka; dále byli nejdůrazněji kritizováni V. Nezval a J. Čep, z uměleckých směrů zvláště surrealismus a celkově vše, co bylo podle ideové linie K. d. pokládáno za konzervativní, romantické a dekadentní. – 1940 vyšel v redakci F. Soldana Nový realismus, sborník Kultury doby, do kterého (stejně jako do závěrečného dvojčísla čas.) přispěl i B. Václavek, jehož časopis U byl 1938 zastaven. Oba časopisy spojovalo levicové sociologické zaměření a programová podpora realismu v literatuře, přičemž K. d. ve svém odporu k současným uměleckým výbojům vymezovala realismus úzeji, umělecky tradičněji a pod sociologickým přístupem k literatuře chápala spíše posouzení jejího politického dopadu než odhalení jejích sociálních kořenů a souvislostí. Takto byly motivovány i časté polemiky s Kritickým měsíčníkem V. Černého. – Verše v K. d. uveřejnili především I. Bart, M. Bureš, M. Haller, J. Mašek, V. Pekárek, J. Taufer, J. Zatloukal; prózy J. Drda, J. Kratochvíl, J. J. Paulík, T. Svatopluk, jednotlivé příspěvky také J. Glazarová, J. Havlíček, P. Jilemnický, V. Kaplický, J. Kopta, V. Neff, K. Nový, J. Rybák, J. R. Vávra, G. Včelička. Kromě F. Soldana psali články a poznámky zvláště J. V. Bečka (lingvistika), V. Běhounek, F. Dvořák (studentská problematika), J. Kalousková (literatura v SSSR), L. Kratochvíl, L. Kubeš (architektura), M. Novotný, J. J. Paulík, J. Plavec (hudba), K. Rektorisová, K. Smrž (film), J. Tráger (divadlo).

pb

## Kulturní večerník viz Program D

## Kulturní zpravodaj viz Panoráma

### Jaroslav Kunc

\* 9. 12. 1912 *Knížkovice* (Zdice-K.) u Berouna

† 5. 5. 1983 *Praha*

Autor slovníků českých beletristů 20. století, příruček a studií z oboru bibliografie a knihovnictví.

Jeho otec byl dělníkem v železárnách. Obecnou školu vychodil K. ve Zdicích (1918–23), reál. gymnázium v Berouně (mat. 1931). Pak studoval rok na právnické fakultě UK a zároveň absolvoval Státní knihovnickou školu v Praze. Při zaměstnání studoval 1934–38 na filoz. fakultě UK slovanskou filologii a srovnávací literatury západoevropské (doktorát 1946 prací *Slovník soudobých českých spisovatelů beletristů 1918–45*). 1937 se oženil (Julie K., nar. 1913, je autorkou bibliografických prací, zahrnujících i literaturu předmětu, o Babičce B. Němcové, 1955, Máji K. H. Máchy, 1956, Kytici K. J. Erbeny, 1962, o díle A. Sovy, 1974, J. Wolkra, 1975, dále bibliografického soupisu Praha v životě a díle J. Nerudy, 1974, Bibliografie Prahy 7, 1976, a Bibliografie Prahy 5, 1980; spolu s jinými zpracovala Rejstříky k 1.–3. dílu Kuncovy České literární bibliografie, 1963). K. pracoval 1933–50 v Ústřední knihovně hl. m. Prahy (poslední rok jako ředitel), pak v Nár. knihovně (Stát. knihovna ČSR), kde byl 1957–70 ředitelem. Současně byl 1962–69 náměstkem ředitele Stát. knihovny, kde zůstal zaměstnán až do smrti. 1936–37 připravoval přednášky pro dělnické vysílání rozhlasu, za války a krátce po ní spolupracoval s nakladatelstvím ELK, krátký čas také učil externě na knihovnické škole a v knihovnických kursech při filoz. fakultě UK.

K. je předním představitelem české poválečné bibliografie, k jejímuž rozvoji všestranně přispěl. Soustředil se především k české krásné literatuře a literární vědě a k bibliografii slovanských literatur. Kromě *České literární bibliografie*, soupisu článků, statí a kritik z let 1945–63

o díle soudobých českých spisovatelů (1. a 2. díl) a o díle autorů 19. a první pol. 20. stol. (3. díl), jsou těžištěm jeho práce *Slovník soudobých českých spisovatelů*, věnovaný letům 1918–45, a *Slovník českých spisovatelů beletristů*, věnovaný letům 1945–56. Opíraje se o soudobé kritické ohlasy, podává v nich především tematické, ale i stylové charakteristiky většiny, u významnějších autorů pak všech jejich knižních publikací. V širokém záběru jsou vybráni autoři, kteří alespoň své poslední práce publikovali po 1. světové válce, takže ve slovníku jsou probírána i díla z 80. let 19. století. Jako jeden z prvních u nás se K. věnoval bibliografii marxismu-leninismu a přispěl také k vytvoření nových bibliografických řad, např. disertačních prací, zahraničních bohemik, plakátů, map aj. Napsal mnoho pomůcek a příruček pro knihovníky a byl spolupracovníkem knihovnických a bibliografických časopisů a pravidelných publikací, z nichž některé sám založil (Články v českých časopisech, Česká bibliografie, Zvláštní sešity Bibliografického katalogu, Kdy zemřeli...? aj.). V rukopisu zůstal *Slovník českých spisovatelů 1918–1980* (4 216 hesel) a *Kdo je kdo v současné literatuře 1945–1981*; k pozůstalosti patří též kartotéka českých spisovatelů 19. a 20. stol. (45 180 listků), bibliografie literatury o spisovatelích českých i cizích přeložených do češtiny, bibliografie věcného třídění české literatury a soupis pseudonymů českých spisovatelů (vše uloženo v LA PNP).

PSEUDONYMY, ŠIFRY: Ivan Vídol, Jiří Tmář; jk. (Knihy a čtenáři 1945), Kc, KC (Rozhledy od 1936). ■ **PŘÍSPĚVKY in:** Almanach Kmene; sb. Čes. bibliografie (1959); Čes. osvěta; Čteme zprávy o nových knihách; Dělnická osvěta; sb. Docentu PhDr. F. Horákovi k šedesátinám (1971); Knihy a čtenáři (od 1937); Kult. politika (od 1945); sb. 1. čs. bibliografická konference (1966); Ročenka Rozhledů; Rozhledy po literatuře a umění (od 1935); Sborník Nár. muzea v Praze; Slovesná věda; Spirála; Var; Volnost (od 1936). ■ **KNÍŽNĚ.** *Práce o literatuře:* Městské knihovny pražské (1940); Náruč knih. Seznam novinek Měst. knihovny Praha (1940); Jak číst a psát jména cizích spisovatelů? (1942); *Slovník soudobých českých spisovatelů*. Krásné písemnictví v letech 1918–45 1, 2 (1945, 1946); *Knižní novinky 1935–47* 1, 2 (1948); Seznam odborné pokrokové socialistické literatury (1949, se Z. Luňákovou a V. Strickerovou); *Překlady ze slovanských literatur* (1949, rozm.); *K. Marx v české literatuře* (1951); *Lenin v české literatuře* (1951); *M. Gorkij v české literatuře* (1951); *Za příkladem Sovětského svazu. Výběrový ukazatel*

beletrie pro studium dějin KSSS a SSSR (1952); B. Engels v české literatuře (1952); Soupis díla A. Jirásky a literatury o něm (1952); N. V. Gogol (1953, s jinými); Polsko (bibliografie, 1954, s J. Blehou); Přehled české bibliografické literatury v letech 1945–55 (1955, spolu s pracemi V. N. Denisjeva a M. Konvalinky); Bulharsko (bibliografie, 1955, s J. Blehou); Kdy zemřeli...? (1957, 2. dopln. a rozšíř. vyd. 1963, dodatky 1966, 1970, 1974, 1979, rozmn.); Bibliografie krásné literatury (učebnice, 1956); Slovník českých spisovatelů beletristů 1945–1956 (1957); Vlastním jménem. Slovníček pseudonymů novodobých českých spisovatelů (1958); Česká literární bibliografie 1945–63 (1. díl A–M 1963, Dodatky 1964, 2. díl N–Ž 1964, 3. díl – k dílům autorů 19. a 1. pol. 20. stol. – 1967); Egon Ervin Kisch. Bibliografie života a díla (1976, s J. Kuncovou). ■ REDIGOVAL časopis: Knihy a čtenáři (1939–42, 1946); knižnice: Články v českých časopisech (in Bibliografický katalog ČSR, 1953–55), Edice Národní knihovny ve Státním ped. nakl. (1958–70, sv. 7–19); sborník: Česká bibliografie 1–3 (1959, 1961, 1963). ■ USPOŘÁDAL A VYDAL: Obnovit paměť minulých dnů (výbor knižně nevydaných prací A. Jirásky, 1954). ■ LITERATURA: K. Růžicka: ref. Slovník soudobých českých spisovatelů, KM 1946, s. 255; ● k sedesátinám: J. Vopravil, Práce 9. 12. 1972; J. Jedlička, sb. Česká bibliografie 10, 1973, s. 403 ●; ● k sedmdesátinám: M. Lifka, Zpravodaj Stát. knihovny ČSR 1982, č. 6; B. Kovář, Knihovnictví a bibliografie (příl. čas. Čtenář) 1983, č. 1; H. Winklerová, sb. Česká bibliografie 20, 1984, s. 176 ●; ● nekrology: (fk), LD 13. 5. 1983; J. Bleha, Zpravodaj Stát. knihovny 1983, č. 3 ●.

ab

## Ladislav Kuncíř

Působnost 1923–34, 1936–1949

Nakladatelství a knihkupectví, orientované především na českou a světovou literaturu katolické provenienc.

Zakladatel a majitel firmy L. K. (\* 14. 9. 1890 Žitovlice u Jičína, † 5. 6. 1974 Praha) pocházel z rodiny hostinského; jako knihkupecký učeň začínal u J. Zajíčka v Jičíně (1905), odkud přešel (1907) do českého menšinového knihkupectví v Mostě. 1909–10 pracoval v Prostějově u knihkupce F. Karáska, zde byl také spoluredaktorem časopisu Světla. Od 1910 byl zaměstnán u nakladatele a knihkupce R. Prombergera v Olomouci; tehdy poznal dílo francouzského spisovatele L. Bloye a navázal styk s J. Floria-

nem a A. Strížem ze Staré Říše. Setkání mělo zásadní význam pro další K. životní osudy, především podnítilo jeho celoživotní příklon ke katolictví. Po první světové válce, kterou prožil na ruské frontě, nastoupil (1. 4. 1919) jako vedoucí knihkupectví Československé akciové tiskárny v Praze ve Spálené ul. Toto knihkupectví, podnik Československé strany lidové, dostalo název U zlatého klasu a stalo se pod vedením L. K. střediskem katolické literatury a kultury. Z iniciativy A. Stríže zde bylo 1919 založeno *Družstvo přátel Studia*, které kromě jiné činnosti vydávalo knihy a sborník Letorosty. Až do získání vlastní nakladatelské koncese byl L. K. vydavatelem knižní produkce Družstva přátel Studia (vydavatelská značka DPS). 3. 12. 1923 si K. zřídil vlastní nakladatelství a knihkupectví v Praze ve Vršilské ul. 3; Družstvo přátel Studia zaniklo a změnilo se na společnost *Rozmach* (zřízena L. K. a A. Strížem), která (1923–27) vydávala stejnojmenný časopis. Až do 1925 používalo K. nakladatelství vydavatelskou značku DPS, od 1925 se stala vydavatelskou značkou silueta kozoroha s heslem Non decerit alta (Neopouští výšiny). K. byl spoluzakladatelem Klubu moderních nakladatelů Kmen (1926) a zastával různé funkce ve Svazu knihkupců a nakladatelů (od 1933). Hospodářská krize přerušila v období 1934–36 jeho nakladatelskou činnost; 1935–36 byl ředitelem nakl. Vyšehrad, do těžké funkce se vrátil 1949 po zrušení soukromých nakladatelství a knihkupectví. 1951 byl zatčen, odsouzen na 10 let, z nichž si pět odpykal ve vězení; 1966 byl plně rehabilitován. Pohřben byl v Praze na Vínohradském hřbitově. – Posmrtně vydány jeho vzpomínky Život pro knihu (Londýn 1985).

Činnost nakladatelství měla vyhraněný ideový charakter, daný ortodoxním katolictvím, je muž K. podřídil své snahy při vydávání umělecky hodnotných děl české i světové literatury; těžiště bylo ve vydávání edičních řad. V edicích *Národní knihovna* (10 sv.) a *Poklad* (5 sv.) se K. soustředil na českou středověkou i barokní literaturu a na tvorbu českých klasiků 19. století (Kristián, Spor duše s tělem, B. Balbin, J. Tanner, B. Němcová, K. J. Erben, S. K. Macháček, F. L. Čelakovský, B. M. Kulda aj.). Vybraná díla z klasické světové literatury (D. Defoe, F. Rabelais, J. Swift, H. J. Ch. von Grimmelshausen, Ch. Dickens, W. M. Thackeray, P. Mérimée, A. Musset, A. Villiers de l'Isle-Adam aj.) vycházela v edicích *Kozoroh* (21

sv.) a *Prsten* (12 sv.). Současné cizí katolicky orientované literatury byla věnována edice *Knihy nové doby* (32 sv.: G. K. Chesterton, H. Belloc, S. Undsetová, L. Strachey, L. Bertrand, A. M. Remizov, H. Massis, J. Barbey d'Aurevilly, G. Papini aj.). Edice *Kuncířovy nové knihy* (8 sv.) se zaměřila na původní beletristickou a filozoficko-meditativní tvorbu (J. Durych, T. Vodička, B. Štorm, K. Mirvald, J. Zerner aj.). Původní českou básnickou i prozaickou tvorbu, zejména mladých autorů, obsahovala edice *Knihy mladých* (6 sv.: J. Durych, I. Suk, Z. Kalista, B. Reynek, M. Jirko, B. Pečínková). Edice *Philobiblon* (21 sv.), reprezentující K. bibliofilské úsilí, se soustřeďovala především na českou a světovou poezii (K. Hlaváček, V. Holan, J. Durych, J. Zahradníček, A. S. Puškin, A. A. Achmatovová, P. Claudel, F. Jammes, W. B. Yeats, Omar Chajjám aj.). Na produkci filozofickou a historickou se zaměřila edice *Knihy Akordu* (8 sv.: J. Durych, J. Strakoš, J. Vašica, L. Bloy, J. Maritain aj.); díla katolických mystiků pak vycházela v edici *Karmel* (5 sv.). Díla vysloveně náboženského charakteru, především životopisy světců, ale i teologicko-meditativní literatura nejrůznějšího typu, vycházela v edicích *Svatí otcové* (3 sv.), *Boží bojovníci* (9 sv.), *Ver sacrum* (6 sv.) a *Vinice Páně* (36 sv.). K. spolupráce s kvalitními překladateli (J. Skalický, J. Marek, H. Kosterka, A. Stríž aj.) a s vědci (F. X. Šalda, J. Vašica, R. Jakobson, J. Mukařovský aj.) zaručovala jeho knihám velmi dobrou ediční úroveň. Také po stránce výtvarné typografické měly K. knihy vysokou úroveň, zajišťovanou předními umělci (V. H. Brunner, Z. Kratochvíl, Z. Braunerová, C. Bouda, B. Štorm, K. Svolinský, A. Hoffmeister, J. Štyrský, Toyen aj.). – L. K. s R. Havlem vybrali a uspořádali korespondenci bratří Mrštíků (Nedosněné sny, 1978); posmrtně vyšly K. vzpomínky na vlastní nakladatelskou činnost *Život pro knihu* (Londýn 1985).

**KNÍŽNICE.** *Beletristické:* Poklad (1922–29); Národní knihovna (1923–40); Knihy mladých (1923–25); Philobiblon (1925–32); Kozoroh (1926–34); Prsten (1928–40); Knihy nové doby (1929–34); Kuncířovy nové knihy (1937–38). – *Ostatní:* Boží bojovníci (1923–29); Svatí Otcové (1924–30); Karmel (1924–28); Knihy Akordu (1928–31); Vinice Páně (1928–48); Kuncířovy sešity (1929–30); Ver sacrum (1937–49). ■ **SOUBORNÁ VYDÁNÍ.** *Čeští autoři:* F. L. Čelakovský; J. Durych; A. Lang; M. Marten; A. a V. Mrštíkové. – *Cizí:* J. Barbey d'Aurevilly; P. Merimée; A. Musset. ■ **PERIODIKA.** *Literární*

a *kulturní:* sb. Letorosty (Družstvo přátel Studia, 1920–21); Rozmach (1923–27); Lidové zábavy (1928); Akord (1928–33); Kuncířovy noviny (1929–30); Kuncířova ročenka (1930–31); Vinice Páně (1930–41); Brána (1937–38). ■

**LITERATURA:** J. Durych: S L. K., Akord 1929; P. Eisner: Der Verleger K., Prager Presse 5. 2. 1930; A. Novák: Kuncířův standard, Vitřinka 1931.

jm

## Miroslav Bedřich Kuneš

\* 31. 1. 1855 *Rokycany*

† 1. 1. 1930 *Praha*

Autor veršovaného dramatu, básnické povídky a románu.

Nižší reálku navštěvoval v Rokycanech, vyučil se zámečnickem a pracoval jako dělník v Praze a v Plzni. Po soukromém studiu se stal úředníkem v redakci Nár. listů, později v redakci Nár. politiky.

Beletristické příspěvky otiskoval v literárních přílohách novin a v kalendářích. Umělecká nenáročnost je znakem i jeho knižně vydaných prací: veršovaného historického dramatu z období vyvražďení Vršovců, zobrazujícího pod historickou rouškou vztah zločinu a následného trestu (*Boleslav III., Ryšavý*), veršované povídky o národnostním boji na Liberecku, spojující sociální problematiku s vlasteneckou idylou (*Pro statky duše*), a pokusu o román z pražského prostředí (*Zachráněna*), vyprávějícím o životě vypočítavého studenta a později lékaře, který chtěl zbohatnout sňatkem.

**PŘÍSPĚVKY in:** Nár. politika; Věstník Ústřední matice školské. ■ **KNÍŽNĚ.** *Beletrie:* Boleslav III., Ryšavý (D 1888); Pro statky duše (B 1889); Zachráněna (R 1894). ■

**LITERATURA:** ● ref. Boleslav III. ...: J. Lý. (J. Ladecký), Čes. Thalia 1888, s. 24; J. Ošťádal, Lit. listy 1889, s. 261, 278 ●; ● ref. Zachráněna: O. V., Lit. listy 1896, s. 119; P. Vychodil, Hlídka literární 12, 1895, s. 373 ●.

dh



# Kunhutina píseň

Konec 13. století

Česká duchovní píseň, určená k adoraci svátosti oltární.

Označuje se také jako *Kunhutina modlitba*, popřípadě je uváděna podle počátečního verše Víťaj, kráľu všemohúci. Skladba zpracovává v exponované lyrické poloze dogma o proměnění hostie v tělo Kristovo při bohoslužbě. Geneticky vychází ze soudobé latinské hymnografie a latinské i české duchovní písně a tematicky se inspirovuje sekvencí Tomáše Akvinského *Lauda Sion Salvatorem*. Přes námětové úzký vztah k latinské předloze uchovává si jak ideovou (ohlasy dobové mystiky a mariánského kultu), tak formální svébytnost. Kompozice básně rozvržená do 38 monorýmních čtyřveršových strof je vybudována na čtyřdílné osnově; úvod (verš 1–16) tvoří apostrofa Krista sestupujícího ve svátosti na zem, ve dvou slokách následující části (verš 17–24) je vyjádřeno krátké díkůvzdání, třetí část (verš 25–88) – myšlenkové i básnické vyvrcholení písně – ztvárňuje dogma o svátosti oltární a závěrečná prosebná část (verš 89–152) ústí v adoraci paralelní k počátečním veršům.

Nejstarší záznam K. p. – opis starší neznámé předlohy – se dochoval v breviáři sepsaném pro abatýši svatojiřského kláštera Přemyslovnu Kunhutu ve 2. desetiletí 14. století. Z konce 14. století se zachovaly další dva záznamy, z nichž jeden obsahuje pouze prvních sedm slok. V dobovém literárním kontextu představuje skladba svou myšlenkovou bohatostí a uměleckou vyspělostí vrchol české duchovní lyriky. Její vliv byl natolik silný, že podnítil vznik tematicky podobných básní; mezi ně patří modlitby Víťaj, milý Jezukriste, víťaj, Synu Panny čisté (1. pol. 14. stol.) a Víťaj, milý Jezukriste, tys Syn pravý Dievky čistěj (pol. 14. stol.). Ohlasy K. p. se také promítly do oblasti básnických prostředků: mnoho z jejího výrazového inventáře vešlo např. do Pláče Panny Marie z Hradeckého rukopisu a některých veršů bylo parodicky použito ve staročeském Mastičkáři.

EDICE: in Výbor z literatury české 1 (1845); in Věstník KČSN 1863 (ed. I. J. Hanuš); A. Patera: Staročeská píseň o božím těle ze 13. století, ČČM 1882; in V. Flajšhans: Nejstarší památky jazyka i písemnictví českého 1 (1903); in Nejstarší česká duchovní lyrika

(1949, ed. A. Škarka); in Výbor z české literatury od počátků po dobu Husovu (1957); in Barvy všecky (1982, ed. E. Pražák, J. Kolár). ■

LITERATURA: I. J. Hanuš in Věstník KČSN 1863; A. Patera: Staročeská píseň o božím těle ze 13. století, ČČM 1882; R. Jakobson: Staročeské stichotvorenija, složennye odnorifmennymi četverostišijami, Slavia 3, 1924/25 + in Verš staročeský, sb. Čs. vlastivěda 3. Jazyk (1929) + Medieval Mock Mystery, sb. Studia philologica et litteraria in honorem L. Spitzer (Bern 1958) + Nepovšimnuté filiace, Scando-Slavica 1960; F. Tichý: Raná gotika v českém básnictví, Knihovna náboženské revue 1940; P. Trost: K. p. a sekvence Tomáše Akvinského „Lauda Sion“, SaS 1940 + K nejstarší české duchovní poezii, SaS 11, 1948/49; A. Škarka in Nejstarší česká duchovní lyrika (1949) → Půl tisíciletí českého písemnictví (1986) + Dominikán Domaslav a čeští hymnografové jeho směru, Věstník KČSN 1950; D. Tschizewskij: Čechische mittelalterliche geistliche Lyrik, Kleinere Schriften 2 – Bohemica (Mnichov 1972); E. Pražák: K. modlitba nebo píseň?, SPFF Brno, D 32, 1985.

msl

## Otakar Kunstovný

\* 13. 7. 1884 Jindřichův Hradec

† 9. 5. 1945 Praha

Překladatel beletrie a odborné literatury francouzské a německé, popularizátor idejí Volné myšlenky; autor a upravovatel jazykových učebnic.

Psal se též Otakar T. Kunstovný. – Syn učitele. Po maturitě (1902) na klasickém gymnáziu v rodném městě se věnoval studiu němčiny a francouzštiny na filoz. fakultě v Praze a po dva semestry na Faculté des lettres v Paříži (doktorát 1907 prací *Dvoji kvalita francouzského a, její původ a historický vývoj*). Zabýval se především fonetikou, již jako vysokoškolský posluchač napsal Rukověť francouzské výslovnosti a pravopisu. Profesorskou dráhu začal jako suplent na reálce v Karlíně a pak v Táboře. 1910 přešel na reál. gymnázium v Kolíně, kam se po první svět. válce, prožité ve vojenské službě, vrátil. Od 1920 působil v Praze na stát. reálném gymnáziu na Žižkově. Měl značné filologické znalosti (kromě němčiny a francouzštiny uměl též italsky, španělsky, anglicky, polsky, rusky a hebrejsky, část. i japonsky a maďarsky), které se projeví i sestavením mezinárodního umělého jazyka serve. Zúčastnil se diskusí o správné

češtině, při nichž z hlediska účelnosti prosazoval zjednodušení pravopisu. Jako středoškolský profesor napsal a přepracoval učebnice francouzštiny a němčiny, hlavně pro měšťanské školy; s prof. B. Trnkou spolupracoval na učebnici původní české těsnopisecké soustavy. Byl činný v hnutí Volná myšlenka československá, jejíž zásady a cíle propagoval na přednáškách, v četných článcích a brožurách. Redigoval (do rozchodu s hnutím 1926) časopis Volný myslitel a časopis abstinentů Plakát. Po předčasném penzionování 1941 byl přidělen úřadově magistrátu v Košicích. Tragicky zahynul (ubit davem) na konci války.

K. překladatelský zájem se při své rozmanitosti soustředil nejvíce na francouzskou literaturu, hlavně na díla realistická a naturalistická (E. Zola, G. Flaubert, G. de Maupassant, Belgiečan C. Lemonnier), ale i novější (M. Maeterlinck). Překládal i odborné texty, které mu byly svěřovány pro jeho pečlivost a přesnost (R. Roland, Dějiny umění od E. Faura, francouzský Zeměpis světa). Tyto překlady vyplynuly ze spolupráce K. s jeho bývalým kolínským žákem O. Štorchem-Mariemem pro nakladatelství Aventinum. Pro téhož nakladatele přeložil z německého originálu i cestopisy švédského spisovatele S. Hedina.

PSEUDONYMY, ŠIFRA: J. O. Hradecký, O. J. Hradecký, O. Jindř. Hradecký, Otakar Jindř. Hradecký; O. T. K. (Rozpravy Aventina 1925–26). ■ PŘÍSPĚVKY in: Akademie (1922); Čes. osvěta (1914); Dělnická osvěta (1922); Lit. rozhledy (1925); Nár. osvobození (1925); Naše zprávy (1940); Nová svoboda (1930); Právo lidu (1936); Přerod (1923); Rozpravy Aventina (1925–29). ■ KNIŽNĚ. *Překlady*: E. de Laveye: Přepych (1911); E. Zola: Germinal (1911) + Práce (1921); G. de Maupassant: Mont Oriol (1912); L. Frapié: Venkovská učitelka (1912); G. Flaubert: Dva přátelé Bouvard a Pécuchet (1917); P. Rosegger: I. N. R. I. (1919); J. Finot: Štěstí základem mravnosti (1920) + Štěstí v nás (1921); M. Maeterlinck: Neznámý host (1922); C. Lemonnier: Muž a láska (1925) + Hysterická (1926) + Halali (1927; vše pseud. Hradecký s obměnami zkratk křest. jmen); Sven Hedin: Z Pekingu do Moskvy (1925) + Zaváté stopy (1926, oboje pseud. O. J. Hradecký); F. Hellens: Bas Basina Bulu (1926, pseud. O. Jindř. Hradecký); L. Hémon: Hra na slepou bábu (1927, pseud. O. Jindř. Hradecký); E. Faure: Dějiny umění (1927–28, 5 sv.) + Napoleon (1929); Zeměpis světa (1929–32, 6 dílů v 8 sv.); R. Roland: Hudebníci přítomnosti (1930, 1963 s tit. Hudebníci nedávné doby); E. Lennhoff: Svobodní zednáři (1931); E. C. Corti: Rotschildové (1931); S. Lonyay: Měla jsem být císařovnou (1936);

H. Unger: Robert Koch (1940); E. Hess: Kouzelné kostky (1942). – *Ostatní práce*: Rukověť francouzské výslovnosti a pravopisu (b. d., 1907); O českém pravopise a jeho opravě (1914); Co jsme a co chceme? (b. d., 1920); Narození, sňatek a pohřeb Volného myslitele (b. d., 1921); Úvod do filozofie (b. d., 1922); Práce (1923); Budme dobří i šťastní! (1923); O elberfeldských koních (1923); Náboženství dnešního člověka (1924); Na cestu životem (1925); Učebnice francouzského jazyka pro školy občanské (1925); Co má dělati Volný myslitel (b. d.); Za Husem (b. d.); Francouzština pro každého (1931); Kurs těsnopisu podle soustavy Trnkovy (1938, s B. Trnkou); dále čítanky a úpravy školních učebnic německé gramatiky. ■ REDIGOVAL *časopisy*: Plakát (1924–27), Volný myslitel (1925–27). ■

LITERATURA: Č (V. Červinka): ref. překl. Venkovská učitelka, Zlatá Praha 29, 1911/12, s. 533; Z. S. (Smetáček): ref. překl. Napoleon, Čin 1, 1929/30, s. 280; R. Kopecký: ref. překl. Svobodní zednáři, Čin 3, 1931/32, s. 112; ● nekrology: an., Svob. slovo 3. 6. 1945; an., Naše věda 1946, s. 312 ●; J. Mrázek in sb. 50 let státního reálného gymnázia, dříve reálky na Žižkově (1947).

VS

## Jaroslav Kunz

\* 9. 5. 1869 Brno

† 15. 9. 1933 Praha

Autor memoárů osvětlujících poslední léta Rakouska-Uherska, dlouholetý přítel Petra Bezruče, právník.

Syn brněnského novináře a vlasteneckého činitele Kuneše K. (1846–1890). Gymnázium vystudoval v Brně (mat. 1886), jeho spolužákem a blízkým přítelem byl V. Vašek, budoucí básník Petr Bezruč. Práva absolvoval K. v Praze. Od 1894 působil ve službách vojenské justice ve Vídni, Lvově, Sarajevu, Šoproni a opět ve Vídni. Rychle postupoval v hodnostech, stal se podplukovníkem rakouské armády a předsedou divizního soudu ve Vídni. 1915–16, v době uvěznění P. Bezruče, byl pro dva dopisy obdivující Slezské písně a nalezené v básnickově bytě při domovní prohlídce 6 měsíců vyšetřován a postaven před čestný soud. Byl zproštěn viny a zůstal i nadále úředníkem vojenského soudu. Po skončení války a rozpadu Rakouska-Uherska se okamžitě přihlásil do služeb Čs. republiky, stal se předsedou justičního oddělení ministerstva národní obrany, 1921 byl povýšen na generála justiční služby.

Po válce K. využil svých vídeňských zkušeností, kdy jako vysoký justiční důstojník přicházel do styku s předními rakouskými státními činiteli, císaře nevyjímaje, k psaní vzpomínkových knih. Zabýval se v nich politickými událostmi posledních let Rakouska-Uherska a podrobně líčil některé své procesy s vysokými vojenskými hodnostáři, bývalými ministry aj. Osvětlování zločinů rakouské vojenské justice za první světové války nabylo tehdy i politického významu. Přestože K. stále zdůrazňoval své české smýšlení, nezastíral své sympatie pro ty rakouské úředníky, kteří nepropadli protičeskému šovinismu. Jeho knihy nejsou historickými pracemi v pravém slova smyslu, nýbrž mají charakter politicky zaměřených beletrizovaných vzpomínek, které využívají i informaci z druhé ruky. Nejosobitější je kniha *Kus českého života*, v níž K. podrobně vykreslil atmosféru Brna v 80. letech minulého století, zachytil svoje mládí a rodinné poměry i život českého důstojníka v rakouských posádkách. Psal také o svém přátelství s P. Bezručem, s nímž si až do konce života dopisoval jako s člověkem osobně blízkým. Jejich vzájemná korespondence je důležitým pramenem pro poznání Bezručovy osobnosti.

**PŘÍSPĚVKY** in: Jas (1932); Pestrý týden (1930–31). ■ **KNIŽNĚ.** *Memoárové práce*: Za černožlutou oponou (1921); Da wir in Österreich dienten (1922); Kus českého života (1929); Náš odboj v zrcadle rakouské vojenské justice (1930); Sláva a pád generála Auffenberga (1930); Sokol a Rakousko (1930); Tajnosti rakouského generálního štábu (1931); Na dvoře habsburském (1931); Poslední hříchy Rakouska a jiné vzpomínky (1932). ■ **KORESPONDENCE**: Petr Bezruč píše příteli z mládí (vzáj. koresp. z 1881–1932; 1963, ed. J. Urbanec). ■

**LITERATURA**: ● ref. Za černožlutou oponou: J. Kapras, Čes. revue 1922, s. 88; J. Staněk, LidN 2. 8. 1930 ●; ● ref. Kus českého života: K. (K. Z. Klíma), LidN 30. 11. 1929; an., LitN 1929, č. 21; F. F. (Fajfr), Čin 1, 1929/30, s. 401; -och- (F. S. Procházka), Zvon 30, 1929/30, s. 391 ●; J. S. Machar in J. K.: Sláva a pád generála Auffenberga (1930); -och- (F. S. Procházka): ref. Na dvoře habsburském, Zvon 31, 1930/31, s. 714 + ref. Poslední hříchy Rakouska..., Zvon 33, 1932/33, s. 379; J. Urbanec in Petr Bezruč píše příteli z mládí (1963); B. Pračka, O. Králík, J. Dvořák in Bezručův proces (1964); J. Urbanec in Mladá léta P. Bezruče (1969); Z. Bár: Bezručovská detektivní historie, Nová svoboda (Ostrava) 3. 2. 1973.

## Bernard Kurka

\* 23. 6. 1894 *Scheidelsdorf* (Rakousko)

† 25. 12. 1944 *Cholupice* (Praha-Ch.)

Prozaik rozvíjející žánry oddechové beletrie a autor veseloher pro ochotníky.

Po předčasné smrti otce, pekařského dělníka, i polské matky žil K. nejprve u strýce v jižních Čechách a jako gymnaziální student u tety v Praze (mat. 1913, gymnázium na Král. Vinohradech). Po nedokončených studiích práv (1913–14, 1920–21), přerušených vojen. službou, byl účetním na velkostatku, strojevedoucím, hrál u kočovné divadelní společnosti a načas měl divadelní jednatelství ve Stráži n. Nežárkou. Nakonec se jako spisovatel z povolání přestěhoval do Prahy.

Ve svých literárních počátcích psal K. také fraškovité veselo hry pro ochotníky, ale postupně přešel výhradně k tzv. oddechové beletrii. I v jeho detektivních a kriminálních románech a kovbojkách hrává významnou roli láska a na druhé straně i jeho milostné romány pro ženy a dívky s příznačným motivem hrdinky sirotka (např. *Zrzka z pátého poschodí*) bývají založeny na poutavé zápletce s překvapivými náhodami. Osobitější tón vnáší do K. próz pasáže úvahového charakteru. Do extrému je K. rozvinul v románu *Na křižovatce citů*, který se v rozsáhlých diskusích snaží z antisemitského stanoviska přesvědčit české čtenáře, aby se smířili s protektorátní přítomností.

**PSEUDONYMY**: Bert Carrow, Bret Carrow, Edgar Wallhorst, Ema Satranová, E. Satran, J. K. Bernardský, Joe Bernardski, Josef Bernardský, Olga Simonová, Z. R. Bernardski. ■ **KNIŽNĚ.** *Beletrie*: Kruh přátel spiritismu (P 1923); Královna pohádkové hory (P 1925); Pat a Patachon po stopách lupiče milionů (D b. d., 1926); Aby ji miloval (D b. d., 1927); Či je ta dámská košílka? (D 1927); Svět proti světu (R 1929, pseud. Joe Bernardski); I mládí má svůj bol (R 1929); Stíny z neznáma (P 1930); Kleopatřin náhrdelník (P b. d., 1930, pseud. Z. R. Bernardski); Dobytel nedobytných (P 1930, pseud. Jos. Bernardský); (pod pseud. Joe Bernardski:) Vyzvědačka v garnisoně (D b. d., 1932); Strýcova závěť (D b. d., 1932); Jeho poslední flám (D b. d., 1932); Jak Kašpárek maličký přemoh kouzlo sudičky (D pro ml., b. d., 1933); Dvě lásky Josefa Suka (R 1935, pseud. Jos. Bernardský); Neviditelný šéf (R b. d. 1937, pseud. Edgar Wallhorst, s údajem: přeložil J. K. Bernardský); Mrtvá tanečnice (P b. d., 1937, pseud. Edgar Wallhorst); O Maruščino štěstí (R b. d., 1937, pseud. E. Satran); Román dolaro-

vf

vých princezen (b. d., 1937, pseud. Olga Simonová); Jeho děvčátko (R b. d., 1937, pseud. Olga Simonová); (pod pseud. Edgar Wallhorst:) Banda Orlího fantómu (P b. d., 1938); Radiový gangster (P b. d., 1938); Poklad v údolí mrtvých stínů (P b. d., 1938); Kontrašpionážní služba zasahuje (P b. d., 1938); Smrt nad pevností (P b. d., 1938); Útěk před popravou (P b. d., 1938); Zrada na pevnosti (P b. d., 1938); Její kapitán (R 1938, pseud. J. K. Bernardský); Cowboy mstitel (P 1939, pseud. Bret Carrow, s údajem: překlad J. K. Bernardského); Dvoji život (P 1940, pseud. Ema Satranová); Psanci od stříbrné říčky (P 1940, pseud. Bret Carrow); Její nejkrásnější sen (P 1940, pseud. Ema Satranová); Lásce nelze uniknout (P 1940, pseud. Olga Simonová); Dívka ze světa snů (P 1941, pseud. E. Satranová); Tchoř od divoké říčky (P 1941, pseud. Bret Carrow, s údajem: upravil Bedř. Kurka); Omyl šerifa Breena (P 1941, pseud. Bret Carrow); (pod pseud. J. K. Bernardský:) Hrdinka z lesní samoty (R pro ml., 1941); Jak Slávka přelstila pytláka (R pro ml., 1941); Pro tatínka (R pro ml., b. d., 1941); Smrt v manéži (R 1941); Štěstí vstříc (R pro ml., 1941); Mihotavé stíny (P 1942); Bílý jezdec (P 1942); Na křižovatce citů (R 1942); Štěstí musí vybojovat (P 1942, pseud. Ema Satranová); (pod pseud. J. K. Bernardský:) Tvář minulosti (R 1943); Pod tíhou indicí (R 1943); Přemožený upír (R 1943); Jednoduchý případ (R 1943); Maruška (P 1944, pseud. Ema Satranová); Zrzka z pátého poschodí (R pro ml., 1944); (b. d.) Ančina trnitá cesta (P, pseud. Ema Satranová); Dva židi se šidí (D); Hrdinové oblačných výšin (D, pseud. J. K. Bernardský); Její kapitán (D); Nad propastí (P, pseud. Ema Satranová); Potopená ponorka (P, pseud. Edgar Wallhorst); Těž hlozím vede cesta (P); Zkáza letounu AV 379 (P, pseud. Edgar Wallhorst). ■ REDIGOVAL časopis: Zájmy strojívedce (1923, od č. 9–1924, do č. 16).

pb

## Václav Kůrka

\* 17. 10. 1902 *Lažiště* (Králova Lhota-L.) u Písku

† 27. 10. 1973 *Žatec*

Autor dokumentárně založených sociálních románů z lidového prostředí, dramatik, prozaik pro mládež; publicista a krajový historik Žatecka a Chomutovska.

Otec byl zedníkem a malorolníkem. K. vychodil obecnou školu v Nevězicích a měšťan. školu v Miroticích, od 1916 studoval na reálce v Písku (mat. 1922) a 1922–23 na Vysoké škole obchodní v Praze. V té době onemocněl tuberkulózou a léčil se v sanatoriu v Prosečnici. Poté složil

doplňovací maturitu na píseckém gymnáziu, aby mohl studovat na právnické fakultě v Praze (1924–29, doktorát 1929). Po půlročním působení jako advokátní koncipient (1930 Havl. Brod, Mělník, Litomyšl) praktikoval 1930–33 u krajského soudu v Chebu. Tehdy se angažoval jako organizátor literární skupiny populistů (V. Kolátor, V. Palivec, S. Odvárko) a v Chebu vydával její časopis *Náměstí* (1930–31). 1934 se stal auskultantem u okresního soudu v Jirkově, pak soudcem v Žatci (1934–38) a v Lounech (1938–44). Od konce ledna 1944 byl pracovně nasazen v Rakovníku, po válce opět vykonával povolání soudce, krátce v Lounech, poté v Žatci (1945–50), Teplicích (1950–52) a znovu v Žatci (1952–54). Po delší nemoci působil v Chomutově jako správní zaměstnanec soudu, od 1957 v aparátu ONV jako okresní archivář (již předtím pracoval externě v žateckém archivu). 1963 odešel do důchodu, pokračoval však v archivní práci, z níž četné poznatky zveřejňoval v regionálním tisku (v rukopise zůstaly *Dějiny města Žatce*).

Na počátku literární dráhy vystoupil K. s manifestem populistického románu. Propagovaný požadavek sociálně dokumentárních výpovědí o životě lidu, odvozený z rozmanitých podnětů, zejména z populismu francouzského (A. Thérive, L. Lemonnier), se snažil realizovat romány zobrazujícími boje poválečného venkova o pozemkovou reformu (*Bílá krysa*, *Sedlák Hlavatý*). Ač záhy od svého programu upustil, charakterizovala jeho metodu i nadále táž vnější beletrizace mnohdy bez výběru hromaděných faktů, jež čerpal z různých sociálních sfér: z prostředí severočeských dělníků a horníků v době hospodářské krize (*Příběh stávkokaze Hornera*, *Kořistníci našeho severu*, časopisecky zveřejňovaný román o důlní katastrofě v Oseku *Nelson III zabiják*), z prostředí zakarpatských židů a dělníků v solných dolech (*Bílé zlato stoupá*) i ze života slovenských malorolníků (*Nafta na kopanině*). S dokumentárním záměrem psal K. i vyprávění o osudech řadových vojáků za světové války (*Válka na jižní frontě*) a rozměrný historický román, v němž vylíčil život otroků ve starověkém Římě (*Město kamenného srdce*). K. literární činnost doplňuje pokus o utopické drama a pohádkové prózy pro děti, původní i adaptované z indických předloh.

ŠIFRA: V. K. (Žatecké noviny). ■ PŘÍSPĚVKY in: Archivní časopis (1958); Časopis Společnosti přátel



starožitností (1960); Dějiny a současnost (1961); Groš (1938 R Dobrodružství ztracené vsi, kn. přeprac. s tit. Nafta na kopanině); Chmelařství (1965–73); sb. Jak komunisté budovali Žatecko (1946); Jihočeský posel lidu (Písek-Vodňany); Krajem Lučanů (Žatec, 1946–47); Krušnohorský historický sborník (1968); Kulturní život Žatecka, později Kult. měsíčník Žatecka (1960–73); Lidová revue, pokr. Haló revue (Kladno, 1946–47; nedokončený R Nelson III zabiják); Náměstí (Cheb, 1930–31; 1931 manifest Cesty k populistickému románu); Nár. osvobození (1935); Průboj (Ústí n. L., 1956, 1958); Ratolest, příl. Píseckých listů (1948); Tvorba (1946); Včelařství; Žatecké noviny (1946–48); Žatecký kraj (1938). ■ KNIŽNĚ. *Beletrie* (většina titulů značena jako svazky Spisů V. K.): Bílá krysa (R 1932); Sedlák Hlavatý (R 1934); Bílé zlato stoupá (R 1935); Kořistníci našeho severu (R 1935); Příběh stávkokaze Hornera (R 1935); O cvrčkovi tuláku (P pro ml., 1937); Sedm hubených let (D 1937); Válka na jižní frontě (R 1937); Cvrček hrdina (P pro ml., b. d., 1938); Město kamenného srdce (R 1940); Nafta na kopanině (R 1946); Královna temné komnaty a jiné pohádky (1947, podle kn. Kathásarit-ságaras). – *Ostatní práce*: Hitler a hitlerismus (1932); Příručka československého práva směnečného... (1932). ■ REDIGOVAL *časopisy*: Náměstí (Cheb 1930–31, s V. Kolátorem, V. Palivcem, S. Odvárkem), Žatecké noviny (1946–47); *knížnici*: Knihnice žateckého archivu (1947). ■

BIBLIOGRAFIE: in F. L. Kopecký: K poznání literárního díla JUDr. V. K., Kult. měsíčník Žatecka 1974, leden. ■ LITERATURA: Vč. (K. Vokáč): Náměstí manifestuje, LitN 5, 1930/31, č. 21; -chb- (V. Cháb): Mezi řádky. Populistický manifest Náměstí, Čin 3, 1931/32, s. 274; J. V. P. (Pleva): ref. Bílá krysa, Index 1932, s. 98; ● ref. Sedlák Hlavatý: vbk. (V. Běhounek), PL 8. 6. 1934; Jos. B., Čin 1934, s. 451 ●; F. Urban: Čemu se říká „sociální román“ (ref. Příběh stávkokaze Hornera), Tvorba 1935, s. 270; jbk.: ref. Příběh stávkokaze Hornera, Děln. osvěta 1935, s. 284 + ref. Bílé zlato stoupá, Děln. osvěta 1936, s. 103; ● ref. O cvrčkovi tuláku: P. Stehnová, Úhor 1938, s. 7; O. Pospíšil, Úhor 1938, s. 38; M. Majerová, LidN 6. 12. 1938 ●; F. L. Kopecký: K poznání literárního díla JUDr. V. K., Kult. měsíčník Žatecka 1974, leden.

et

## M. Kurt

\* 25. 7. 1877 *Valašské Meziříčí*

† 4. 5. 1960 *Bratislava*

Lyrik, inspirující se zejména valašským folklórem a dílem Bezručovým, dramatik a fejetonista.

Vl. jm. Maximilián Kunert. Pocházel z rodiny obchodníka smíšeným zbožím. Po absolvování gymnázia v rodném městě (mat. 1895) studoval práva v Innsbrucku a (od 1897) v Praze (doktorát 1901). Od 1899 byl zaměstnán ve státní službě jako finanční úředník v Hodoníně (zde navázal přátelství s J. Uprkou), v Brně, Ostravě (1903–06) a v Novém Jičíně (zde se spřátelil s O. Bystřinou), od 1909 působil jako finanční sekretář berního referátu a jako komisař berního inspektorátu v Prostějově. Člen Moravského kola spisovatelů. 1919 byl jmenován přednostou berního referátu na generálním finančním ředitelství v Bratislavě (dosáhl titulu vládní rada). 1939 odešel do důchodu; zprvu žil v Praze, 1958 přesídlil do Bratislavy, kam se jeho dcera Marie provdala za slovenského prozaika Ivana Horvátha (1904–60).

Většina K. literárních prací vznikla v druhé polovině prvního desetiletí 20. století; po 1910 jeho literární aktivita znatelně zeslábla, od poloviny 20. let přestala. K. začal básněmi, sloupky a fejetony uveřejňovanými v denním tisku a v časopisech (1903–06 pravidelný týdenní fejeton v Ostravském deníku). Jediná sbírka *Básně* obsahuje především ozvuky Bezručovy poezie sociální vzpoury, ale i ohlasy K. Hlaváčka, J. S. Machara a lidové poezie (řada básní byla zhudebněna, především L. Janáčkem, E. Axmanem, C. Hrabovským a C. M. Hrazdírou). Na jeviště se dostaly čtyři K. hry: *Zkáza* čerpá z krachu záložny v autorově rodném městě, jednoaktová komedie *Všichni tři* staví svou situační komiku na setkání tří milenců jedné ženy, aktovka *Za noci měsíčné* těží ze zbojnické romantiky, aktovka *Za májového večera* zpracovává tradiční námět oživlé sochy (mladý sochař se zamiluje do sochy Venuše, kterou vytvořil, socha ve snu ožívá, ale je zabavena exekutorem).

ŠIFRA: -rča (Ostravský deník). ■ PŘÍSPĚVKY in: Hlasy od točen (Prostějov, 1911); Lid. noviny (1910, 1920, 1938); Moravskoslezská revue, pův. Lidová revue moravskoslezská (1905–12; 1911/12 jednoaktovky *Za noci měsíčné*, *Za májového večera*); Mor. venkov (příl. Naše besedy, 1911); Nár. listy; Ostravský deník (od 1903); Pokroková revue (1905–07); Pozor (Olomouc, 1919); Samostatnost (1906–12); Večery Lid. novin (1911–12); Venkov; Zlatá Praha (1907). ■ KNIŽNĚ. *Beletrie*: *Básně* (1908); *Všichni tři* (D b. d., 1909, prem. 1908). ■ SCÉNICKY. *Hry*: *Zkáza* (1907); *Za noci měsíčné* (1921); *Za májového večera* (1921). ■

LITERATURA: E. Sokol (K. Elgart): ref. *Zkáza*, MSIR 3, 1906/07, s. 200; ● ref. *Básně*: F. X. Šalda, Novina 1908, s. 443 → KP 7 (1953); A. Drtil, Nár.

obzor 1908, č. 47 ●; ● ref. Všichni tři: V. Červinka, Osvěta 1908, s. 561; O. Theer, Čes. revue 1, 1907/08, s. 568; KMC (K. M. Čapek Chod), Zvon 8, 1907/08, s. 510; Hký (K. Horký), Nár. obzor 1908, č. 21; F. X. Šalda, Novina 1908, s. 285 → KP 7 (1953); K. Kamínek, Lumír 38, 1909/10, s. 271; M. Hýsek, MSIR 6, 1909/10, s. 288 ●; B. H. (Haluzický): Kurtův večer na Slovenském nár. divadle v Bratislavě (o provedení her Za noci měsíčné, Za májového večera, Všichni tři), LidN 20. 3. 1921 + Zapomenutý pěvec Valašska, LidN 27. 7. 1927 + Umlklý básník, LidN 25. 7. 1937; JD. (J. Demel): Zapomenutý básník Valašska a Ostravska, Kult. zpravodaj (Val. Meziříčí) 1970, č. 9; K. Svoboda: K autorství Zápisníku zmizelého, VVM 1970 (s Kritickými poznámkami od A. Gregora).

šv

## Rudolf Kuthan

\* 15. 8. 1886 *Praha*

† 24. 10. 1966 *Praha*

Klasický filolog, překladatel z řečtiny a latiny.

Po maturitě na gymnáziu v Praze, Žitné ul. (1905) studoval na pražské filoz. fakultě klasickou filologii a bohemistiku (abs. 1911, doktorát 1923 práci *Studia Tibulliana*). Celý život působil jako středoškolský profesor řečtiny, latiny a češtiny, a to první rok v Klatovech, potom v Praze. Oženil se 1920. Mnohokrát cestoval za památkami klasické kultury do Itálie, prostřednictvím svých překladů navázal přátelství s J. S. Macharem. Nuceně penzionován byl za nacistické okupace 1941, pak učil znovu 1945–48. V důchodu žil v Praze, 1956–58 byl z politických důvodů vězněn.

K. překladatelská činnost rozptýleně zasahovala jak literaturu řeckou, tak římskou, jak poezii, tak prózu; zájem nejosobnější ho vedl k překládání stoiků (Epiktétos, Marcus Aurelius). Jako žák J. Krále překládal metodou přízvukné nápodoby časoměrného rozměru originálu, jehož text zároveň podroboval moralistní cenzuře; své překlady nepovažoval za definitivní, dováděl je v nových vydáních neúnavně k větší plynulosti a čtivosti.

PŘÍSPĚVKY in: Čes. svět; Lid. noviny (od 1935); Lit. noviny; Nár. práce; Naše věda (od 1928); Sborník prací filologických univ. prof. Fr. Grohovi k šedesátým narozeninám (1923); Střední škola (1940–42); Světozor; Topičův sborník; Tribuna; Vyr. zpráva Mi-

nervy Praha (1914/15 Vybrané listy Plinia mladšího, i sep.); Zlatá Praha. ■ KNIŽNĚ. Překlady: G. Plinius Caecilius Secundus: Vybrané listy (1916, rozšř. 1942 s tit. Dopisy); P. Vergilius Maro: Zpěvy pastýřské (1920) + Zpěvy pastýřské, Drobné verše, Venkovská snídaně (1936); S. Propertius: Elegie (1924); Longos: Dafnis a Chloë (1926; 1947 s tit. Pastýřské příběhy Dafnida a Chloë); Řečtí bukolikové (1927: Theokritos, Moschos, Bión; 1946 s tit. Řečtí idylikové Theokritos, Moschos, Bión); Hérondás: Mimiamby (1928); G. V. Catullus: Znáám jen lásku a zášť... (1929); M. V. Martialis: Epigramy (1932); Moschos: Europa (1933); M. Aurelius Antoninus: Hovory k sobě samému (1934; přeprac. 1947 s tit. Hovory k sobě); Řecké epigramy Antologie Palatinské (1938); Ezopovy bajky (1941) + Ezop (1944, rozšř. 1976 in Svět ezopových bajek); Epiktétos: Rukojet, Rozpravy (1957, an.; 1972 pod vl. jm.). ■

LITERATURA (vesměs ref. překl.): A. Kolář: ref. Plinius: Vybrané listy, LF 43, 1916; Č. Vránek: ref. Propertius: Elegie, LF 1925; J. Ludvíkovský: ref. Longos: Dafnis a Chloë, Nové Čechy 10, 1926/27 + ref. Hérondás: Mimiamby, Nové Čechy 12, 1928/29; F. N. (Novotný): ref. Hérondás: Mimiamby, LidN 5. 1. 1929; ● ref. Catullus: Znáám jen lásku a zášť...: F. Stiebitz, Naše věda 10, 1928/29; F. N. (Novotný), LidN 26. 7. 1929 ●; ● ref. Vergilius: Zpěvy pastýřské, Drobné verše, Venkovská snídaně: T. Hála, LidN 6. 8. 1936; V. Kadeřávek, LF 1940 ●; Z. K. Vysoký: ref. Řecké epigramy, LF 1939; J. Cuc: ref. Ezopovy bajky, Střední škola 22, 1941/42, s. 189; ● ref. Marcus Aurelius: Hovory k sobě samému: J. Ludvíkovský, LidN 26. 4. 1942; D. Wittichová, Střední škola 22, 1941/42 ●; ● ref. Plinius ml.: Dopisy: L. Nečásek, Čes. časopis filologický 1, 1942/43; J. Ludvíkovský, LidN 24. 7. 1942 ●; J. Ludvíkovský: ref. Ezop, LidN 30. 5. 1944; A. Frolíková: In memoriam R. K., Zprávy Jednoty klas. filologů 1973, č. 1.

jo

## Martin Kuthen ze Šprinsberka

\* asi 1510 *Kutná Hora*

† 29. 3. 1564 *Praha*

Humanistický básník, epigramatik a autor oslavných skladeb, autor české kroniky.

Latinsky se psal Cuthaenus, Cuthenus. – Pocházel z Kutné Hory. Byl zapsán na pražské univerzitě, ale není doloženo, že dosáhl akademických hodností. Jako vychovatel v domě Zdeňka Lva z Rožmitálu se dostal na cesty po západní a jižní Evropě, které prohloubily jeho vztah k humanismu a jeho měšťanské sebevědo-

mí. Od 1537 se uvádí jako ingrosátor městských knih na Starém Městě pražském, kde 1537 zakoupil dům. 1541 získal privilegium na vydávání kalendářů, t. r. mu byl udělen predikát. Literární zájmy mu získaly mocné příznivce, mj. J. Hodějovského z Hodějova; náležel i do jeho básnické družiny. Byl v písemných stycích s vídeňským biskupem, humanistou F. Nauseou a s badatelem o církevních dějinách Kašparem z Nydbrucka, jemuž opatroval starší spisy českých reformátorů. Vedl četné spory s pražskou univerzitou, kterou napadal i útočnými latinskými verši. Byl v přátelských stycích s M. Collinem z Chotěřiny, těšil se i přízni panovnického dvora a dovedl této přízně využít k obohacování a k získávání výhod. Na sklonku života provozoval obchod s plátnem.

Mezi K. latinskými pracemi, ze značné části věnovanými oslavě panovnického rodu, byly nejvíce ceněny četné útočné a satirické epigramy, souborně nevydané. Nejznámějším jeho dílem je česky psaná *Kronika o založení země České*, stručný souhrn vědění o národní minulosti, sestavený ze starších českých kronik (Pulkava, Staré letopisy, Dalimilova kronika) a z autoritativních historických spisů zahraničních humanistů (F. Irenicus, M. A. Sabellicus, R. Volleranus, Aeneas Silvius). Dílo svědčí o tom, že jeho autorem byl průměrný vzdělanec bez speciální historiografické průpravy a osobitých schopností. Dokazoval v něm, že městský stav je starší než šlechta (vyvozoval to z údaje o založení Prahy r. 711, původ panského stavu shledává u knížete Přemysla, původ rytířstva až za pozdějších knížat odměnou za statečnost v bojích), avšak ani tato tendence, ani proklamované vlastenectví a protiněmecké zaměření nedokázaly z K. Kroniky učinit reprezentativní a politicky účinný projev měšťanského sebevědomí. Starou tradicí je s K. jménem spojováno tištěné vydání Kroniky velmi pěkné o Janu Žižkovi z 15. stol.

KNIŽNĚ: *Kronika o založení země České* a prvních obyvatelích jejích, tudíž o knížatech a králích i jich činech a přibězích, velmi krátce z mnohých kronikářův sebraná (1539); *Catalogus ducum regumque Bohemorum, in quo summatis gesta singulorum singulis distichis continentur* (1540); *Eiaculationes aliquot panegyricae ad illustrissimum principem Maximilianum, Bohemiae regem* (1551); *Epitaphia illustrium aliquot sexus utriusque* (1557); *Brevis et succincta descriptio pompae in honorem sacratissimi ac invictissimi imperatoris Ferdinandi Primi...* (1558, s M. Collinem z Chotěřiny); *Aliquot epigrammata in*

*varias picturas et imagines sub adventum Caes. Mariae. ab illustriss. principe Ferdinando, archiduce Austriae etc. Pragae erectas* (1558); *In tempestatem nuper Pragae factam X Julii, horam circiter XII. anno 1562 (b. d., asi 1562); Maximilianus Dei gratia rex Bohemiae, archidux Austriae (b. d.); drobné básnické příspěvky in Farrago 3 (1561). ■ EDICE: in Cosmae chronicae libri III (1607, Catalogus ducum, ed. M. Freher); in Scriptores rerum Germanicarum, praecipue Saxonicarum I (1728, Catalogus ducum, ed. J. B. Mencken); *Kronika o založení země České* (1929, faksimile, ed. Z. Tobolka). ■*

BIBLIOGRAFIE: *Knihopis č. 4* 628, 13 885; in *Rukověť human. básnictví 3* (1969). ■ LITERATURA: F. Palacký in: *Würdigung der alten böhmischen Geschichtsschreiber* (1830); A. Rybička: *Příspěvky k životopisům spisovatelů českých, ČČM 1860*, s. 82; J. Jireček: *Rukověť I* (1875); J. Goll in *Kronika o Janu Žižkovi* (1878); A. Rezek: *Dodatky a opravy k biografii...*, ČČM 1895, s. 516; V. J. Nováček: *Dodatky a opravy k biografii...*, ČČM 1896, s. 128; Z. Winter in *O životě na vysokých školách pražských* (1899); A. Truhlář, Č. Zíbrt: *Dodatky a opravy k biografii...*, ČČM 1913, s. 181; J. V. Šimák: *O kronice M. K. ze Š.*, ČČM 1914; J. Volf: *Bibliografické příspěvky, ČNM 1925*, s. 75; Z. Tobolka: *M. Kuthena Kronika o založení země České* (1929); J. Borecký: *K osudům K. kroniky, Slovanská knihovna 5*, 1938; F. M. Bartoš: *Souboj dvou kronik, in Knihy a zápasy* (1948); J. Hejnic: *Ke K. básni In tempestatem nuper Pragae factam z roku 1562, Zprávy Jednoty klasických filologů 13*, 1971; F. Kutnar in *Přehledné dějiny českého a slovenského dějepiscetví 1* (1973).

jk

Jan Kutina viz in Amálie Kutinová

Rudolf Kutina

\* 24. 7. 1866 *Pešť* (Budapešť, Maďarsko)

† 14. 7. 1924 *Praha*

Autor črt a povídek ze života maloměstské Prahy na sklonku 19. století.

Byl úředníkem, později ředitelem městského magistrátu na Král. Vinohradech. Angažoval se ve veřejném životě jako funkcionář Jednoty samosprávných úředníků a jako organizátor pražského Sokola a hasičstva. V mládí také působil jako divadelní referent v České Thalii, kde měl na starosti Letní divadlo na Král. Vinohradech.

K. prózy zobrazují život drobného měšťanstva, jak jej autor poznal hlavně v pražském úřednickém prostředí. Získaná zkušenost však ne vždy plně prorazila vrstvou přejaté sentimentálně romantické konvence, jak o tom svědčí příběhy ztroskotaných lásek, obsažené v prvotině *Z karnevalu života*. V druhé knížce *Črty veselé i vážné* sice také převažují milostné historie, ale jejich podání je prohloubeno charakterizační kresbou prostředí a zračí se v něm i jistá proměna od sentimentalitu k humoru. Literárně se K. uplatnil ještě při redigování sborníků sokolských humoresek.

**PŘÍSPĚVKY** in: Budečská zahrada (1886–87); Čes. Thalia (1887); Mor. orlice (1889); Nár. politika; Niva (1892); Ruch; Zábavné listy (1888–92). ■ **KNÍŽNĚ**. *Beletrie*: *Z karnevalu života* (PP 1891); *Črty veselé i vážné* (PP b. d., 1894). ■ **REDIGOVAL** *sborníky*: *Z brku sokolího* (1886, s I. Herrmannem), *Liber clevetorum* bratra Palečka. K jubilejním 25. šibřinkám Sokola pražského (1891, s J. E. Scheinerem), *Poutník granadský*. K 26. šibřinkám Sokola pražského (b. d., 1892), *Pamětní spis devátého sjezdu Jednoty samospřávných úředníků* (1894). ■

**LITERATURA**: F. V. Vykoukal: ref. *Z brku sokolího*, *Světobzor* 1887, s. 141; ● ref. *Z karnevalu života*: Astur (H. G. Schauer), *Lit. listy* 1891, s. 209; B. Čermák, *NL* 5. 3. 1891; an. (F. Roháček), *Niva* 1891, s. 64 ●; J. Šc. (B. Prusik): ref. *Črty veselé i vážné*, *Lumír* 1897, s. 396.

et

## Amálie Kutinová

\* 22. 6. 1898 *Rouchovany* u Moravského Krumlova

† 30. 3. 1965 *Vrchlabí*

Autorka humorných autobiografických próz, veršů a dramat pro mládež a próz pro dospělé; sběratelka a zpracovatelka lidové poezie, vyprávění a pohádek z Podkrkonoší.

Roz. Tauberová, předposlední z třinácti dětí řídícího učitele, regenschoriho, kapelníka a skladatele dechové hudby Jana T. Od 1902 žila s rodiči ve Štítně nad Vláří, kde navštěvovala 1904–08 obecnou školu. Po otcově těžkém onemocnění a penzionování († 1909) se rodina přestěhovala 1908 do Val. Meziříčí; zde K. vystudovala gymnázium. Po maturitě (1916) pracovala dva roky jako lékárenská praktikantka (tehdy součást předepsané přípravy na povo-

lání lékárnice) v Táboře, po převratě vystudovala farmácii na přírodovědné fakultě UK v Praze (1920). T. r., po krátké praxi v Praze a v Kostelci nad Orlicí, se provdala za Jana Kutinu (1883–1972), stavebního inženýra, který profesionální kariéru obětoval svému zaujetí pro sokolské hnutí. 1911 začal v Praze vydávat tělocvičný, osvětový, literární, divadelní a hudební materiál pro potřeby tělocvičných jednot a škol, nejprve pod názvem *Sborník příruček k sokolským večerům, zábavám a besídkám*, od 1916 *Besední pořady* (tento název přešel na celé nakladatelství, které bylo v činnosti až do 1948, od 1942, po několikaleté nucené přestávce, s jinou náplní). Součástí podniku byl sklad a půjčovna sokolských krojů, kostýmů, masek, scénických výprav a folklórního materiálu. Značnou část produkce nakladatelství psal sám J. K. (též pod pseud. Miluš Liptovský), vydal však mj. i *Zibřtův několikavazkový Československý národopisný rok* jako cyklus lidových obyčejů ve scénické úpravě. Pro nakladatelství pracoval též J. Křička, který zhudebnil několik sbírek veršů pro děti jako podklad pro cvičení a hry. – K., která se na dlouhou dobu vzdala činnosti magistry farmacie, se podílela na práci nakladatelství organizačně i autorsky. Ke svému povolání se vrátila těsně před okupací, když byla činnost nakladatelství zastavena a rodina na ní začala být existenčně závislá. K. pracovala v lékárně v Křinci u Nymburka (kromě krátkého působení v Karlových Varech 1945) do 1952, kdy se s manželem přestěhovala k dceři M. Kubátové (nar. 1922, rovněž magistře farmacie a spisovatelce) do Vrchlabí. Spolu se pak zabývaly, navazující na činnost J. Š. Kubína, sběrem slovesného národopisného materiálu, jeho literárním zpracováním a vydáváním. K. přitom spolupracovala s etnografy, ale i s lidovými vypravěči (J. Pavlíček) a hudebníky (K. Tuláček), se soubory Lidové umělecké tvořivosti a Domy osvěty, pro něž napsala řadu národopisných pásem. Vánoční hru, již zachytila a zapsala, vysílal pražský rozhlas. Značná část sebraného materiálu zůstala nevydána nebo nezpracována v její pozůstalosti.

K. debutovala verši, divadelními hrami a pohádkami v publikacích nakladatelství *Besední pořady*. Přestože ráz těchto knížek byl utilitární, projevila v nich smysl pro dětské vidění světa a porozumění pro dětskou psychiku. Plně pak tyto přednosti rozvinula v šestidílném cyklu autobiografických vyprávění o Gabře a Málin-



ce, sledujícím život dvou povahově rozdílných sester od vstupu do školy až k dospívání. Zatímco první dva díly cyklu neztratily pro svůj svérázný humor, svěže vylíčené postavy a poetickou evokaci rodinného života i koloritu doby a kraje na životnosti, stala se K. v dalších dílech epigonkou sebe samé. Autobiografický charakter mají i krátké a poeticky pojaté črty pro dospělé *České stařenky* a *Naši pacienti*, námětově i obsahově vázané k autorčiným zážitkům z lékárnického povolání. Národopisný zájem, který K. projevila už v prózách pro mládež, ovládl pak cele její knihy z Podkrkonoší. Pohádky, vyprávění, písně, básničky a pořekadla v nich obsažené nejsou však dokumentárním záznamem lidové slovesnosti pro účely etnografické a dialektologické, nýbrž volnými variacemi na tradiční motivy a ve stylizovaném nářečí, předvádějícími jak bohatství látek a invence, tak současnou vývojovou podobu lidového vypravěčství. V rukopise zůstaly *Herdinové Krkonoše* (obraz 1. svět. války v lidovém vyprávění), *Lhačky a poudačky* a nedokončené *Pohádky babičky Vávrové*.

**PRÍSPĚVKY in:** Čes. lid (od 1958); Nár. osvobození (1935); Pochodeň (Hradec Král., 1965); Úhor (1938, o sobě); sb. U nás (1957). ■ **KNIŽNĚ.** *Beletrie:* Kubovo štěstí, O neposlušných kůzlátkách, O koze odraté (DD pro ml., b. d., 1932; obs. těž začátek cyklu pohádek Maminka vypravuje); Besídka mládeže na ukončení školního roku (BB, scénky pro ml., 1932; obs. pokr. cyklu Maminka vypravuje); Besídka mládeže k různým příležitostem (BB, scénky pro ml., 1932; obs. pokr. cyklu Maminka vypravuje); Kašpárkova první pomoc (D pro ml., 1932; obs. dokončení cyklu Maminka vypravuje); Výstupy pro mládež (BB, scénky pro ml., 1934); Zvířátka na vandru (D pro ml., 1934); Gabra a Málinka, povedené dcerky (R pro ml., b. d., 1935; vlastní dramatizace, b. d., 1942, rozmnoženo); Rytmika maličkých 1, 2 (BB pro ml.; 1. Jdou zvířátka, jdou... 1935, 2. Zvířátka z lesa 1936, s J. Kutinou, hudba J. Kříčka); Gabra a Málinka ve městě (R pro ml., b. d., 1936); Gabra a Málinka se učí latinsky (R pro ml., b. d., 1937); Gabra a Málinka v čarovné zemi (R pro ml., b. d., 1939); Gabra a Málinka – galánečky (R pro ml., b. d., 1940); Strýc Ozeť a jeho kakraholtí (P pro ml., 1941); Gabra a Málinka v Praze (R pro ml., b. d., 1942); A-o-i-e-u, jaro již je tu! (BB pro ml., 1944, hudba J. Kříčka); Naši pacienti 1, 2 (PP 1946, 1947); Farmaceutka (R 1947); Betlém zvířátek (BB pro ml., b. d., 1947); České stařenky (PP 1947); Okolo Gabry a Málinky (autobiogr. črty, 1947); Pohádky mezi nebem a zemí (1948); Krkonošské pohádky (1957); Krakonošův rok (lid. vyprávění, pořekadla, písně, 1958, s M. Kubátovou); Vo hajnejch a pytlákách (lid. vyprávění, 1960); Muzikantské ře-

meslo (PP 1964); Krakonošůvský špalíček (lid. vyprávění, 1965, s M. Kubátovou); Pobejtky za kamny a na sluníčku (pohádky a lid. vyprávění pro ml., 1965). ■

**LITERATURA:** ● ref. Gabra a Málinka, povedené dcerky: J. V. P. (Pleva), Index 1935, s. 105; M. Majerová, LidN 21. 12. 1935; D. Filip, Úhor 1936, s. 41; an. (F. Sekanina), Nár. politika 19. 1. 1936 ●; ● ref. Gabra a Málinka ve městě: M. Majerová, LidN 17. 12. 1936; D. Filip, Úhor 1936, s. 181 ●; ● ref. Gabra a Málinka se učí latinsky: jb. (J. Boudyš), NO 8. 12. 1937; M. Majerová, LidN 13. 12. 1937; an. (F. Sekanina), Nár. politika 19. 12. 1937; B. H. (Hloušková), Úhor 1937, s. 184; gla (S. G. Audyová), LidN 26. 5. 1938 ●; S. G. Audyová: ref. Gabra a Málinka v čarovné zemi, Úhor 1939, s. 178; N. Č. (Černý): ref. Gabra a Málinka – galánečky, Komenský 68, 1940/41, s. 236; F. Holešovský: ref. Strýc Ozeť a jeho kakraholtí, Úhor 1942, s. 14; I. Zítková: Kytíčka k šedesátinám spisovatelky A. K., Mladá fronta 28. 6. 1958; B. Bösser: ref. Krkonošské pohádky, ZM 1958, s. 177, 287; F. Cuřín in A. K.: Krakonošův rok (1958); ● ref. Krakonošův rok: J. Červenka, ZM 1959, s. 365; V. Horyna, sb. Hradecký kraj 3 (1959, s. 450) ●; O. Sirovátko: ref. Krakonošůvský špalíček, Pobejtky za kamny a na sluníčku, Pochodeň (Hradec Král.) 4. 12. 1965; ● nekrology: M. Kubátová, Pochodeň (Hradec Král.) 11. 4. 1965; an., Krkonošský nár. park 1965, č. 2; I. Janáčková, ČL 1966, s. 176; an., Krkonošská pravda 1966, č. 13 ●; M. Šulcová: ref. Krakonošůvský špalíček, ČL 1966, s. 62; V. Stanovský: ref. Pobejtky za kamny a na sluníčku, ZM 1966, s. 525; J. D. (Demel): A. K., Kult. zpravodaj (Val. Meziříčí) 1971, č. 7.

sm

## Pavel Kutný

\* 6. 3. 1900 Zvolen

† 12. 7. 1980 Říčany u Prahy

Novinář, romanopisec a překladatel z maďarštiny.

Po studiích na maďarském gymnáziu v Banské Štiavnici (zčásti externích) a na státní průmyslové škole v Košicích (1920) a po absolvování vojen. služby (1922–23) studoval na dramatickém oddělení státní konzervatoře v Praze a zároveň působil jako elév Nár. divadla; 1927–28 byl zaměstnán ve Východoslovenském nár. divadle v Košicích. Publicisticky činný byl od konce 10. let. 1928–38 pracoval v Praze jako redaktor Slovenské tiskové kanceláře, krátce byl spisovatelem z povolání, 1940–49 redaktorem Urbánkova nakladatelství. Potom působil jako překladatel beletrie, 1952–53 učil ve Stát-

ním ústavu jazykovém v Praze, 1953–54 byl fakultním tajemníkem Vysoké školy chemické, 1954–55 postupně redaktorem časopisů Svoboda, Dopravák, Mladá fronta a Zemědělské noviny, 1956–58 pracoval v oddělení propagace a tisku zemědělské správy rady KNV Středočeského kraje, od 1958 v invalidním důchodu. Bydlel v Senohrabech u Prahy.

Ve své románové tvorbě s bohatými dějovými zápletkami a naturalistickými prvky usiloval K. o postižení lidských osudů odvíjejících se v různých prostředích. Jeho hrdiny jsou většinou ztroskotavší umělci (*Kolébka z jasanu*, *Mecenáš*), hrdinkami naopak prosté ženy a obětavé matky; v románu *Všední život* se K. pokusil řešit problematiku dělnické stávky, poměru zaměstnavatele a inteligence k dělníkům, nevraživosti mužů vůči práci žen, román *...jen obyčejná žena*, lokalizovaný na Slovensko, je také výpovědí o složitých poměrech při soužití Čechů a Slováků od konce století po Mnichov. V tvorbě pro mládež zakládal K. rozvíjení děje na kontrastu kladných a záporných postav.

PSEUDONYMY: Evžen Hromada (noviny), I. P. Horký (lit. práce v čas.), Ivan Hron. ■ PŘÍSPĚVKY in: Kassai Ujság (Košice, 1917–18 fejetony a povídky); Haló noviny; Košické noviny (1919); Lid. noviny; Lit. noviny; Népszava (Bratislava, 1919–22 fejetony a povídky); Rozprawy Aventina; Rudé právo; Svoboda; Tribuna (1922–26). ■ KNIŽNĚ. *Beletrie*: Dům ve stínu (R 1940); Všední život (R 1942); Kolébka z jasanu (R 1943); Velký nález (R pro ml., 1943); Mecenáš (R 1944); ...jen obyčejná žena (R 1946); Chlapci od Hronu (R pro ml., 1948); Psanci (D 1948, prem. 1950).– *Překlady*: A. Wass: Vlčí pelech (1941); S. Gergély: Trilogie Jiřího Dózy (1951; 1. Panský soud 1514, 2. Velký tábor 1514, 3. Ohnivý trůn 1514).

LITERATURA: ● ref. Dům ve stínu: drb. (J. Bořecký), Zvon 41, 1940/41, s. 501; K. S. (Sekanina), Čteme 1941, s. 186 ●; H. R.: ref. Všední život, Děln. osvěta 1942, s. 184.

sb

## Karel Václav Kuttan

\* 12. 12. 1859 *Nepomuk*

† 6. 1. 1940 *Holoubkov* u Plzně

Autor veršů a povídek pro děti i dospělé, gratulantů a příruček, překladatel z francouzštiny a němčiny.

Pocházel z obchodnické rodiny. V rodině navštěvoval obecnou školu (1866–70) a piaristickou podreálku (1870–73), v září 1873 vstoupil do obchodní praxe. 1877 se rodina přestěhovala do Dvorce (Nepomuk–D.), kde otec koupil dům s obchodem a uhelným skladem. T. r. odešel K. do Prahy na soukromou německou obch. školu K. P. Kheila (1877–79). Již v době pražského pobytu přispíval do několika francouzských časopisů; od té doby se také datuje jeho překladatelská činnost. Od 1879 působil ve velkoobchodech v Plzni, v Čes. Budějovicích a v Brně, od 1886 vedl otcův obchod ve Dvorci; jeho majitelem se stal 1895. V březnu 1903 se vzdal vedení ve prospěch své ženy a byl pak do konce 1931 zaměstnán jako disponent Obchodního družstva v Plzni, poté se opět věnoval svému obchodu. 1934 jej předal synu Janovi a žil u jedné z dcer v Rokycanech, po roce se vrátil do Dvorce. Od 1938, kdy byl po úpadku firmy a smrti majitele rodinný dům prodán v dražbě, žil K. až do smrti u další své dcery v Holoubkově. Pohřben byl v Plzni. K. byl zakládajícím členem Svatoбору. Jeho syny byli Václav K. (nar. 1896), nakladatel a redaktor v Plzni (Česká ročenka 1924–29, Svědomí národa 1926–27), autor sbírky Pax vobiscum (1924) a scénického pásma K. H. Borovský (1926), který psal též pod pseud. Ivan Živič, a Jan K. (1901–1938), překladatel z ruštiny (V. J. Kulikovskij: Admirál, 1925).

Těžiště a dobový význam K. díla je v poezii pro mládež. Psal verše ze života dětí, o zvířatech, přírodě i s pohádkovými motivy (*Jarým duším*, *Náš hodný koníček*, *Puk a Muk*), často s didaktickým vyzněním. Většina z nich postrádá uměleckou invenci, je myšlenkově i formálně konvenční. To charakterizuje i jeho sbírky pro dospělé, v nichž zpracovává především historické náměty (*Ohlasy českých dějin*, *Sbírka dějepisných básní*) a projevuje se jako přímý epigon lumírovců. Další, velmi obsáhlou oblastí jeho tvorby jsou verše příležitostné a účelové, sebrané do četných gratulantů, sbírek proslovů, nápisů do památníku apod. Mnohé z těchto básní vyšly několikrát ve stále znovu upravovaných, nově pořádaných a rozšiřovaných vydáních. Kromě toho přeložil, upravil nebo převyprávěl několik knih bulvárního charakteru od převážně francouzských, často anonymních autorů.

PSEUDONYMY: K. Nepomucký, Václav Dvorecký, Váša Dvorecký. ■ PŘÍSPĚVKY in: Besedy lidu

(1893); Besídka malých (1888–1914); Budečská zahrada (1887–89); Čes. mládež; Čes. ročenka (Plzeň, 1924–29); Čes. rodina (Blatná); České mládeži (od 1893); Čes. deník (Jindř. Hradec); Čes. hádankář; Čes. svět (1915); sb. Čeští spisovatelé Lublani (1896); Dětský máj (Nymburk, 1913); Jarý věk (1886–88); Jevišťe (Plzeň, 1932); Jitřenka (Polička, 1890); Journal de la jeunesse (Paříž, od 1877); sb. Královská Plzeň památce dr. F. L. Riegra (1907); alm. Kytice (1889); Le monde illustré (Paříž, od 1877); Máj (1891–1912); Malý čtenář (1888–1913); Matice dítek (Pardubice, 1890–94); Le musée artistique et littéraire (Paříž, od 1877); Národ a škola (Velké Meziříčí, 1895); sb. Národ legiím (1921); Nár. listy (od 1919); Nár. politika (od 1920); Naši mládeži (Planá, 1887–92); Obrazy života (od 1875); Ohlas od Nežárky (Jindř. Hradec); sb. Pamětník ÚMŠ (1906); Pěstoun (Polička, 1889–91); Pisecké listy (1907); Posel ze Sušice (1888–89); Poupě (1933–36); Přítel mládeže (Hradec Král., 1889); Rajska zahrádka (1892–1925); Ruch českého západu (Plzeň); Říšská stráž (od 1929); Saint Nicolas (Paříž, od 1877); sb. Slavnostní list Sokola nepomuckého (1894); Srdíčko (1933); Svatobor (Sušice, 1889); Svornost (Chicago); Taj (Praha); Učitelské noviny (1893–94); sb. Věnc vavřínový (1888); Vesna (Brno, 1891); Vydovy besedy; Vzkříšení (1933–36); Zlatá Praha (1887–88); Zlaté mládí (1889–95); Zvon (1901); Žďár (Rokycany, 1934); mimoto další dětské, sokolské, legionářské a hádankářské časopisy a kalendáře. ■ KNIŽNĚ. *Beletrie*: Naším dětem (BB pro ml., 1889); Dětský svět (BB pro ml., b. d., 1890, rozšíř. vyd. 1892); Malý gratulant (BB pro ml., 1892); Nápis náhrobní (BB b. d., 1892); Přání nejmladších čtenářů (BB pro ml., b. d., 1892); Ohlasy českých dějin (BB b. d., 1892); Rodinný památník (BB b. d., 1892); Hesla a přípitky k různým příležitostem v životě společenském a spolkovém (BB b. d., 1893); Proslovy žactva (BB, PP pro ml., 1894); Blahé mládí (BB pro ml., 1894); Ohlasy slavné minulosti (BB 1894); Svatba (BB, PP 1894); Gratulace inzertní, vizitkové a telegramové (BB 1895); Jarým duším (BB, PP pro ml., 1899); Všeobecný gratulant (BB, PP 1900, rozšíř. vyd. s tit. Univerzální nejuplněnější gratulant, b. d., 1930); Gratulant české mládeže (BB, PP pro ml., 1900); Gratulant maličkých (BB pro ml., 1902); Mladost – radost (BB, PP pro ml., b. d., 1902); Nejuplněnější gratulant (BB, PP 1903); Hasičské proslovy a vlastenecká hesla k různým hasičským slavnostem (BB, PP b. d., 1904); Sbírka přání dívkám, milenkám a nevěstám, nápisů do památníků a přání k svatbě (BB b. d., 1912); Přání dívkám a milenkám (BB 1913); Přání k svatbě a do památníků dívkám (BB 1913); Přáníčka malých gratulantů (BB pro ml., b. d., 1913); Pozdravy na pohlednice (BB b. d., 1918); Husově památce (BB 1926); Zborov (BB 1927); Žižkově památce (BB 1928); Hold zlaté Praze a památkám české vlasti (BB 1932); Pozdravy českému západu (BB 1933); Sbírka dějepisných básní (BB 1934); Náš hodný koníček (BB pro ml., b. d., 1934); Puk a Muk (BB pro ml., b. d., 1934,

zkráceno ve formě leporela s tit. Trpasličí dobří zmo- hou víc než obři, b. d., 1935); Palečkovy dobrodružné potulky (PP pro ml., 1936); Kouzelná studánka pohádek (1936); Palečkovy pohádky (1937); Pohádky drobné z trpasličí říše (1937). – *Překlady a úpravy*: an.: V nesnázích života (1889); A. Piazz: Šťastný Mikuláš (1892) + Osudy nalezenky (1896); an.: Z cizí zahrady (1893); an.: Mexickými pustinami (1894); P. Duchateau: Sokové (1895); an.: Bílá jeskyně (1902); an.: Vánoční povídky (b. d., 1902); B. Vadier: Prázdniny včelčiny (b. d., 1903); an.: Tygří kůže (1912); an.: Milióny tety Zezé (1914); an.: Dcera zlatotepcova (1927); E. Weiss: Spoutaná zvířata (1928); E. de Mirecourt: Galantní ženy Napoleonovců. Tajnosti dvorské a palácové a k nim se vztahující rozmluvy a dopisy (1933); E. Moreau: Kord od Slavkova (1933). – *Ostatní práce*: Všeobecný obchodní dopisovatel (příručka, b. d., 1920, upr. vyd. též s ním. textem s tit. Česko-německý dopisovatel, b. d., 1924); Lidový sekretář (příručka, 1924); Mluvitě česky (příručka, 1925). ■

LITERATURA: F. J. Andrlík: ref. Naším dětem, Komenský 1889, s. 637; J. Rozvaha: ref. V nesnázích života, Lit. listy 1890, s. 198; J. Horák: ref. Dětský svět, Hlídka lit. 1892, s. 470; F. J. Andrlík: ref. Ohlasy českých dějin, Učitelské noviny 7. 6. 1892; A. Vlas: ref. Ohlasy slavné minulosti, Hlídka lit. 1894, s. 465; K. D.: ref. Svatba, Hlídka lit. 1894, s. 455; K. Zákoucký: ref. Blahé mládí, Národ a škola 1894 + ref. Z cizí zahrady, Vychovatel 1894 + ref. Šťastný Mikuláš, Komenský 1894, s. 28; R. Dvorský: ref. Sokové, Národ a škola 1898; -cký- (K. Zákoucký): ref. Jarým duším, Učitelské noviny 1. 2. 1900; -pa- (F. S. Procházka): ref. Husově památce, Zvon 27, 1926/27, s. 97; an.: K. V. K., Naše kniha 1930, s. 8; J. H. (Hloušek): ref. Palečkovy dobrodružné potulky, Trpasličí dobří zmo- hou víc než obři, Úhor 1936, s. 72; J. F. Urban in Úvodím Úslavy (1940, s. 61); an.: Spisovatel K. V. K. zemřel, LidN 10. 1. 1940.

sm

## Kuzma

\* 17. 3. 1900 *Chrudim*

† 20. 5. 1967 *Praha*

Prozaik, popularizující především historické náměty, autor burleskních her pro ochotníky, kulturně historický publicista, fejetonista a autor kovbojek.

Vl. jménem Josef Cheth Novotný. – Vystudoval nižší reál. gymnázium a obch. akademii v Chrudimi, rok 1918 prožil z větší části jako voják na italské frontě, 1919 maturoval. Pak vystřídal řadu zaměstnání, avšak zároveň se živil – a v letech bez trvalého zaměstnání výhradně – žur-

nalistikou. Byl berním praktikantem 1919 v Chrudimi, 1920–21 v Ledči n. Sáz., pak dosluhoval vojen. službu a opět v Chrudimi byl 1923–24 účetním ve velkozahradnictví (a spolu s tím redaktorem listu Zahradnická burza) a do 1926 redaktorem týdeníku Středostavovský buditel (přejmenovaného 1926 na Vpřed). Od 1927 působil v Praze jako redaktor: do 1930 v týdeníku Nová Praha (1930 byl zároveň odp. redaktorem čas. Úl), 1931–32 v nakl. Vilímek, 1936–43 v nakl. Melantrich (v Čes. slově a Pražském ilustrovaném zpravodaji), pak přes rok v čas. Český dělník. 1944–45 byl totálně nasazen v Libni. Po druhém sňatku 1946 přijal příjmení Novotný-Kuzma (syn Julius Novotný-Kuzma, nar. 1951, uveřejnil 1982 v Dilií hry Světovládce a Stará láska nerezaví). 1945–46 byl K. redaktorem čas. Masarykův lid, 1949–51 účetním nejprve ve Fotozávědech, pak v Propag-Praha. Poté odešel do důchodu.

Po prvních pokusech se K. prózy přichýlily převážně k látkám historickým. Polomytické postavy z dějin jiných národů (*Junák kralevic Marko*, *Vilém Tell*) či lidoví hrdinové čeští (*Strakonický dudák Švanda*, *Kacafírek*) umožňovali K. na přibližně viděném historickém podkladě rozvíjet romantické příběhy. Po pracích těžších z rodného Chrudimska (z nichž nejrozsáhlejší byl román o obrozenském spisovateli J. L. Zieglerovi *Dům U tuplovaného jeleňa*) projevil K. zájem o starou Prahu, a to jak ve fejetonisticky psaném populárně historickém pojednání (*Pod střechami Prahy*), tak v románu o skladateli K. Moorovi *Ten starý pán*. Obdobně věnoval životu J. N. Štěpánka jak práci odborně zaměřenou, tak povídku *Ježíšek na Šilbochu*. K ještě živé historii se vztahovaly dvě K. práce, které se také dočkaly největšího ohlasu: autobiografický román z 1. svět. války *Piava* a tendenčně zkreslující beletrizace dokumentů o J. Wolkerovi (*Hvězda na čele J. Wolkerova*). Pro ochotníky napsal řadu her komického, až fraškovitého charakteru; většinou šlo o jednoaktovky, v některých případech (např. v cyklu o panu Camrovi) pouze o krátké sólové výstupy. Kromě jedné rané adaptace cliftonek do českého prostředí publikoval několik kovbojek (většinou pod pseud. Gill March). ■

PSEUDONYMY, ŠIFRY: Gill March, Jeen Ch., Jiří Alexa, Jonny, V. Alexa, Vlasta Alexa; H. N., -zma, ZMA. ■ PŘÍSPĚVKY in: Čes. slovo (mj. na pokr. prózy *Legenda legend*, 1925, a *Vosí hnízdo*, 1928); Čes. dělník (od 1943); Humorist. listy; Květy; Kvítko;

Lid. demokracie; Lid. noviny (od 1929); Masarykův lid (od 1945); Nová Praha; Obrana lidu; Paleček; Právo lidu (od 1934); Pražský ilustrovaný zpravodaj; Roj (od 1936); Středostavovský buditel, pokr. Vpřed (Chrudim); Svob. slovo; Tramp (od 1929); Trn (od 1929); Úl; Večer; Zahradnická burza (Chrudim); Zlatá Praha. ■ KNIZNĚ. *Beletrie*: Trať (P 1925, pod vl. jm.); Leon Clifton versus Klemzloadet (P 1929, pod vl. jm.); Umění mítí obchod (D b. d., 1930, pseud. Jonny); Plácání o plácání (D b. d., 1930, pseud. Jonny); Silvestrovská hymna (D b. d., 1930, pseud. Jonny); Silvestrovská půlnoční (D b. d., 1930, pseud. Jonny); Nápadníci slečny Rici (D b. d., 1930, pseud. Jonny); Saprmment revue (D b. d., 1931, pseud. Jonny); Had (P 1931, pod vl. jm.); Aktovka (D b. d., 1931, pseud. Jonny); Vono se řekne zmrzlina... (D b. d., 1931, pseud. Jonny); Anka (D b. d., 1931, pseud. Jonny); Balada vánoční (D b. d., 1931, pseud. Jonny); Šunknflek zkáza (D b. d., 1931, pseud. Jonny); Loupežníci na silnici... (D b. d., 1931, pseud. Jonny); Legenda o hoře Řipu (D b. d., 1931, pseud. Jonny); Mikuláš z vlny (D b. d., 1931, pseud. Jonny); Nábřeží (D b. d., 1931, pseud. Jonny); Láska nerezaví (D b. d., 1931, pseud. Jonny); Prolog (D b. d., 1931, pseud. Jonny); Trvalá ondulace (D b. d., 1931, pseud. Jonny); Zvoraná Růženka (D b. d., 1931, pseud. Jonny); Šest mušketýrů... (D b. d., 1931, pseud. Jonny); U krále Holce (D b. d., 1931, pseud. Jonny); Pan Camr dělá kouzla (D b. d., 1931, pseud. Jonny); Pan Camr není „100“ (D b. d., 1931, pseud. Jonny); Pan Camr průvodí cizince (D b. d., 1931, pseud. Jonny); Pan Camr se holí (D b. d., 1931, pseud. Jonny); Pan Camr sportuje (D b. d., 1931, pseud. Jonny); C. k. polní maršálek Kašpárek (D b. d., 1932, pseud. Jonny); Dobrý princ (D pro ml., b. d., 1932, pseud. Jonny); Amplión (D b. d., 1932, pseud. Jonny); Kamenem do okna (D b. d., 1932, pseud. Jonny); Divoký alarm aneb Bitva u Brčekol (D b. d., 1932, pseud. Jonny); Jak se stal Honza rytířem (D pro ml., b. d., pseud. Jonny); Krakonošovy vousy (D pro ml., b. d., 1932, pseud. Jonny); P VII–325 (D b. d., 1932, pseud. Jonny); Ahoj-láska (D b. d., 1932, pseud. Jonny); Divná svatební noc (D b. d., 1933, pseud. Jonny); Brejle (D b. d., 1933, pseud. Jonny); Pohádky pana fořta (D b. d., 1933, pseud. Jonny); Hvězda na čele Jiřího Wolkerova (P 1933, pod vl. jm.); Kasace Josefům a Josefám (D b. d., 1933, pseud. Jonny); 5:2 (D b. d., 1933, pseud. Jonny); Modrá nevěsta (P b. d., 1934); Kašpárek nikdy neztratí hlavu (D pro ml., 1934, pseud. Jonny); Kterak Kašpárek a Filous s Chaplinem jsou trampovali... (D pro ml., 1934, pseud. Jonny); Kazi teta Libuši? (D b. d., 1934, pseud. Jonny); Princezna Čokoláda (D pro ml. 1934, pseud. Jonny); Rytíř na houpacím koni (D pro ml. 1934, pseud. Jonny); Šerifova kořist (P 1935, pseud. Jonny); Hledající Kolombína (D b. d., 1936, pseud. Jonny); Junák kralevic Marko (R 1936); Piava (R 1937); Modré údolí (P 1939, pseud. Gill March); Děravý mokasin (P 1939, pseud. Gill March); Stopař z Javellu (P 1939, pseud.



Gill March); Zálesák (P 1940, pseud. Gill March); Černý den (P 1940, pseud. Gill March); Hnízdo supů (P 1940, pseud. Gill March); Vilém Tell (P pro ml., 1940); Strakonický dudák Švanda (R 1941); Kacafírek (P pro ml., 1941); Účet za déšť (P 1941, pseud. Gill March); Omyly kolem Jana Nep. Štěpánka (životopis. studie, 1941); Pánbůh na jaře (P 1942); Dům U tuplovaného jelena (P 1944); Ten starý pán (P 1944); A pastýři byli v krajině té... (P 1945); Slunovrat (R 1946); Ježíšek na Šilbochu (P 1946); Pod střechami Prahy... (FF 1946); Kačenka markytánka (R 1946); Červený čepec (P 1948). – *Úpravy pro mládež*: J. Kovář: Skautský rok družiny Kamzíků (1938) + Prázdniny v táboře „Divčí válka“ (1940) + Šarkán (1940) + Princ Dabby (1941); Z. M. Kuděj: Sid (sv. 1, 2 1941; 3, 4 1942); E. S. Vráz: Bílý ďábel Pekingu (1940) + V zemi bílého slona (1941) + U králů temné pevniny (1941) + V sedmém moři (1942). – *Překlady*: C. J. Weber: Fragment mého života (1948, podp. Kuzma-Novotný). ■ USPOŘÁDAL A VYDAL: Špalíček našich nejkrásnějších pohádek (1940); Špalíček našich nejkrásnějších pověstí (1941); Špalíček našich nejkrásnějších báchorek (1941); Špalíček našich nejkrásnějších bajek (1942); E. Holub: Černý ráj (1948, i upr.). ■

LITERATURA: ● ref. Hvězda na čele Jiřího Wolker: Z. Kalista, Lumír 60, 1933/34; A. Č. (Černík), Čin 1934 ●; M. Majerová: ref. Junák kralevic Marko, LidN 6. 12. 1936; ● ref. Piava: va, Rozhledy 1937, s. 274; -j. t.-, Tvorba 1937, s. 799; V. T. (Tichý), Děln. osvěta 1938, s. 31 ●; M. M. (Majerová): ref. Špalíček našich nejkrásnějších pohádek, LidN 7. 12. 1940; V. T. (Tichý): ref. Slunovrat, PL (vyd. pro Praha-venkov) 13. 4. 1946; J. M. Kvapil: ref. Ježíšek na Šilbochu, Svob. slovo 25. 12. 1947; ● ref. Pod střechami Prahy: Vop. (J. Vopařil), NO 7. 1. 1947; B-er, LD 4. 1. 1947; F. Krčma, Beseda 1947, s. 64 ●; F. H. (Hampl): ref. Kačenka markytánka, Práce 10. 1. 1947.

pb

## Tomáš Kuzník

\* 1716 asi v okolí Kojetína na Hané

† 13. 4. 1786 *Kojetín*

Pozdně barokní, písmáckému typu blízký autor písňových skladeb, které jsou psány v hanáckém dialektu a vyjadřují útlak venkovského lidu i jeho sebevědomí.

Psán i Kužník, Jan T. K. – Pocházel patrně z rolnické rodiny, studoval v Kroměříži u piaristů. Zvolil si povolání učitelské a varhanické, od 1739 působil v Napajedlích, po 1765 se stal učitelem triviální školy a regenschorim v Koje-

tíně. Z prvního manželství měl více dětí, 1773 se oženil podruhé, toto manželství bylo bezdětné. V Kojetíně byl vážen a domohl se značného majetku. – Syn Jan Karel K. (1754–1819), katolický kněz, byl činný jako hudební skladatel (autor notové přílohy Fryčajova Katolického kancionálu z 1805, 6 symfonií a jiných instrumentálních skladeb, uchovaných v hudební sbírce zámku v Kroměříži).

Básnická činnost K. spadá vesměs do jeho mladších let, ještě než přišel do Kojetína. Je známa jen ze zbytků pozůstalosti, která se uchovala u K. syna a kterou začátkem 19. století získal T. Fryčaj, jenž K. skladby otiskl 1813 jako přídavek 5. části Múzy moravské, pozměniv jméno autora na Jan Kužník. Z deseti básní zde publikovaných se dnes dvě nepříčitají K., ale předpokládá se, že K. básnická produkce byla obsáhlejší, než co se dochovalo díky Fryčajovi. V jeho edici tvoří K. skladby promyšlený obsahový celek a není vyloučeno, že toto uspořádání jim dal sám K.: v úvodu jsou písně o útrapách roboty, v druhé části skladby humorně líčící vlastnosti hanáckého sedláka, následují skladby vzpomínající na těžké doby pruských vpádů na Moravu, které autor zažil, a závěr tvoří báseň oslavující hanácké vlastenectví a vyjadřující touhu po hanáckém spasiteli. Charakteristickým rysem K. tvorby je schopnost vytvořit typ a potlačit vlastní osobu; jeho obraz života na Hané je poměrně zevrubný, charakteristika Hanáků pronikavá i ve zkratce a obraz roboty přesvědčivý. K. básně jsou psány dialektem, který je jakousi směsicí hanáckých dialektů z různých oblastí a do něhož pronikají i prvky knižní češtiny a neoterismy. Jazykovým stylem odkazují k lidovému vyjadřování, prostému i drsnému. Ze znalosti lidového prostředí těží autor také v užívání přísloví, rčení a přirovnání. K. básně byly určeny pro zpěv; nápěvy, jejichž autorem byl asi také K., jsou známy jen u dvou písní (*Za horama svítá, Jak so živ, nezapomeno*), které se do nové doby udržely jako součást lidového zpěvu.

EDICE: in J. H. A. Gallaš: Múza moravská 1 (1813, ed. T. Fryčaj); T. K.: Hanácké písně z časů roboty (1936, ed. J. Heidenreich-Dolanský); – (*ukázka*) in V. Jirá: Lyrika českého obrození (1940). ■

LITERATURA: J. Herben: J. K., skladatel hanáckých písní, Hlas národa, příl. Nedělní listy, 7. 11. 1886; J. Heidenreich-Dolanský: J. T. K., zapomenutý básník staré Hané, sb. Inaugurace rektorů Masaryko-

vy univerzity v Brně, 1927/28; J. Mráček: Testament hanáckého básníka J. T. K., Záhorská kronika 1930, s. 41; B. Slavík: Počátky hanáckého písemnictví, Archa 1933; J. Heidenreich-Dolanský in T. K.: Hanácké písně z časů roboty (1936); K. P. (Polák): Staré hanácké básně, PL 25. 8. 1936; K. Palas in K problematice krajové pololidové literatury 18. století (1964); V. Příkrý: Literární prameny k etnografii Hané do konce 18. stol. (písně T. K.), Věstník muzea v Kroměříži 1966, č. 20; B. Zlámal: Buditelské období Múzy moravské s jeho odezvou ve Slezsku, Čas. Slezského muzea 16, série B – vědy historické, 1967; M. Zemek a kol. in sb. Napajedla. Minulost a současnost města (1972, s. 72); J. Dolanský: Poezie T. K. v zrcadle Mik. Reje, Slavia 1973; J. Trojan: Za horama svítá, bude brzo deň, Opus musicum 1988, s. 152 + J. T. K. ..., písničkář staré Hané, Hudební věda 1990.

zdt

## František Kvapil

\* 16. 2. 1855 Žhery u Českého Brodu

† 19. 10. 1925 Praha

Lyrický a epický básník ze školy Vrchlického, překladatel ze slovanských literatur, zejména z polských romantiků a jejich následovníků, přední propagátor česko-polských kulturních styků, autor literárněhistorických prací a literární kritik.

Výjimečně se podepisoval i Fr. V. (Věnc.) Kvapil. – Pocházel z rodiny statkáře. 1868 přišel ze školy ve Skramníku do Prahy, kde po krátké přípravě ve výchovném ústavu Budeč navštěvoval Akademické gymnázium. Po maturitě (1876) studoval práva, 1878 přestoupil na filoz. fakultu, kde poslouchal přednášky z moderní filologie, filozofie a historie. Účastnil se studentského literárního života (starosta spolku Slavia). Koncem 1879 odjel na studie do Paříže, kde na Collège de France sledoval přednášky o francouzské literatuře a o literaturách slovanských a kde navázal těsné styky s polskou kolonií. 1880 se stal suplentem moderních jazyků na reálce v Jičíně, 1882 profesorem na tamním učitelském ústavu. 1883 se vrátil do Prahy a věnoval se již jen literární práci a žurnalistice. 1885–86 se podílel na redigování Ruchu, 1886–90 působil v redakci Hlasu národa a několik let byl letním zástupcem F. Schulze v čas. Zlatá Praha. Od 1893 pracoval jako tajemník Muzea království českého, posléze se stal ředitelem jeho kanceláře (1900–04 redigoval

s Č. Zíbrtem ČČM), 1920 odešel na odpočinek. Z cest do ciziny byly významné pobyty v Krakově (1884, 1888, 1913), Drážďanech (1890), v Itálii (1894) a v Paříži (1924). – Manžel spisovatelky a překladatelky Boženy K.

Svou původní tvorbou a zejména překladatelskou činností navázal K. na literární program J. Vrchlického, k němuž se přihlásil již vydáním almanachu Máj (1878). Vrchlického orientaci na západní poezii však doplňoval zájmem o poezii slovanskou. Jen menší část překladů publikoval knižně, ostatní jsou rozesety po časopisech. Překládal verše ze slovinské (F. Prešeren), ruské (N. Minskij, S. G. Frug, S. J. Nadson, I. P. Polonskij, F. N. Tjutčev) a především z polské literatury, kterou tlumočil už za gymnazijních studií a v Paříži. Zaměřil se hlavně na polské romantiky (byl proto nazýván „epigonem polské romantiky“), překládal však i básníky pozdějších období (antologie Polská moderní poezie); nejvíce ho zaujali A. Asnyk, K. Brzozowski, Z. Dębicki, F. Faleński, A. Fredro, K. Gliński, W. Gomułicki, D. Henkiel, J. S. Chamec, J. Iwaszkiewicz, C. Jankowski, J. Jankowski, J. Kasprzowicz, Z. Kleszczyński, M. Konopnicka, J. Kościelski, E. Kozikowski, Z. Krasiński, J. I. Kraszewski, A. Lange, A. T. Lenartowicz, E. Leszczyński, E. Ligocki, A. Mickiewicz, A. Niemojewski, W. Perzyński, K. Przerwa Tetmajer, Z. Przesmycki-Miriam, L. Rydel, Z. Sarnecki, A. Słonimski, J. Słowacki, L. Sowiński, L. Staff, W. Szancer, J. Tuwim, K. Ujejski, J. S. Wierzbicki, W. Wolski, J. B. Zaleski, K. Zawistowska, E. Zegadłowicz, J. Żuławski. Většinou o nich psal i literárněhistorické studie, eseje nebo alespoň krátké charakteristiky zaměřené tak, aby zaujaly čtenáře a vzbudily jejich další zájem (*Ženy a milenky slovanských básníků*, *Modré ostrovy*). V překladech se snažil tlumočit nejen smysl překládaného textu, ale i jeho formu bez výrazného posunu např. v metru, rýmu a slovosledu. K. překlady byly oceňovány i v Polsku stejně jako jeho rozsáhlá časopisecká a organizační činnost pro sblížení kultur obou národů. Vlastní K. básnická tvorba zůstala ze významem této jeho práce a nepřekročila, mimo několika básní přírodní a intimní lyriky, hranice epigonství. Opíral se v ní o vnější znaky tvorby Vrchlického: kultivovanost, rozmanitost básnických forem (psal sonety, balady, eklogy, písně aj.), námětovou pestrost, bohatství a dekorativnost obrazů, které však nedovedl podložit osobitějším prožitkem.

Jen pokus o přebásnění ruských národních pověstí o knížeti Vladimírovi a jeho bohatýrech do tehdy současného a moderního epického tvaru (*Zpěvy knížecí*) byl výraznějším projevem K. básnického talentu. Svou pestrostí pak vyniká sbírka přírodní a reflexivní lyriky, satir, balad a dojmů z pařížského pobytu *Zaváté stopy*. Ostatní básnická tvorba, obsahující sonety rodinného a vlasteneckého žánru (*Z výstavních táček*), lyrické nálady a vzpomínky s náznaky životního účtování (*Když kvetly máky*), reflexe o důsledcích bělohorské porážky a osudu vyhnanců napsané už v 70. letech (*Bělohorské melodie*), pateticky obžalobné protiválečné verše a citové apoteózy bojovníků za svobodu národa s obrazy zázemí první světové války (*Žalmy přítomnosti*) i posmrtně vydané intimní básně a dramatický zlomek Meluzína (ve sbírce *Květy ve sněhu*), zůstává svou podstatou, přes časově rozsáhlé období vzniku i přes velké vývojové proměny české poezie, především svědectvím o výchozí lumírovské orientaci autora.

PSEUDONYMY, ŠIFRY: Allegri (používán i Boženu K.), Anonym, Anonymus, F. Žherský, Hjalmar Jatgeir, Josef Vraný, K. Žitný, Vsevolod Hřeč; Efr. z K., F. K., Fr. Ž., -il-, K., -l, S-s, -v-, -x. ■ PŘÍSPĚVKY in: Beseda (Brno, 1874–75); Cesta (1918–24); ČČM (1903–04); Čes. revue (1898–99); Hlas národa, s příl. Nedělní listy (1886–1903); Hlídka literární (1891); Jarý věk (1883); Jitřenka (Polička, 1890); Kalendář českožidovský; Koleda (1876–78); Kutnohorské listy; Květy (1880–1916); Lumír (1875–84); Máj (1902–14); alm. Máj (1878); Moderní život; Národ (1918); Nár. listy (1882–84, mj. Ženy a milenky slovanských básníků); Nár. osvobození (1924–25); Osvěta (1880–1901); Pokrok; Posel z Prahy; Pramen (Pízeň, 1920–22); Rozhledy literární (1886–87); Ruch (1879–86), Ruch (1912–13); Slovanský sborník; Světozor (1872–91); Topičův sborník (1917–25); Venkov (1924–25); Vesna (1893); Zlatá Praha (1896–1918; 1886 Hrdinky polské poezie); Zvon (1900–23). ■ KNIŽNĚ. *Beletrie a práce o literatuře*: Zpěvy knížecí (BB 1883, rozšiř. vyd. 1897); Zaváté stopy (BB 1887); Z výstavních táček (BB 1891); Ženy a milenky slovanských básníků (studie, 1893); Životem k ideálu (studie, 1901); Když kvetly máky (BB 1905); Bělohorské melodie (BB 1918); Žalmy přítomnosti (BB 1918); – posmrtně: Květy ve sněhu (BB 1926); Modré ostrovy (studie, 1926). – *Překlady*: Z. Krasínski: Vybrané spisy 1, 2 (1880) + Nebožská komedie (1900) + Iridion (1905); J. I. Kraszewski: Z deníku starcova (1883); A. Asnyk: Poezie 1, 2 (1886, 1893); A. Fredro: Dvě jizvy (1891); J. Słowacki: Beatrice Cenci (1910); A. Mickiewicz: Grażyna a jiné básně (1911, zde i Knihy polského národa a polského poutnictva); K. Przerwa Tetmajer: Poezie 1, 2 (1915, 1916); Polská

moderní poezie 1–3 (antologie, 1922, 1925, sv. 3, ed. A. Černý, V. Kredba, 1933). ■ KORESPONDENCE: J. Słaziński: Trzy listy F. K. do Zuzany Rabskiej (z 1921), Slavia 1959, s. 265. ■ REDIGOVAL časopisy: Ruch (1885–86, s F. Brožíkem), ČČM (1902–04, s Č. Zíbrtem); sborník: Máj (1878, s F. Ulrichem). ■ USPOŘÁDAL: viz KNIŽNĚ. *Překlady*. ■

LITERATURA: J. Vrchlický: ref. alm. Máj, Lumír 1878, s. 495; F. M. Vrána: ref. překl. Z. Krasínski, Vybrané spisy, Lit. listy 1880, s. 20; J. Neruda in F. K.: Zpěvy knížecí (1883) → Literatura 3 (1966); ● ref. Zpěvy knížecí: E. M. (Mířovský), Lumír 1883, s. 512; S. Č. (Čech), Květy 1884, s. 121; F. Zákrejs, Osvěta 1884, s. 186; J. Holas (F. X. Šalda), Lit. listy 1897, s. 220 → KP 3 (1950); Kj. (F. V. Krejčí), Rozhledy 6, 1896/97, s. 847 ●; J. Vrchlický: ref. překl. A. Asnyk, Poezie, Hlas národa 4. 4. 1886 (příl. Nedělní listy); ● ref. Zaváté stopy: J. Pozděna, Hlas národa 15. 7. 1887 (příl. Nedělní listy); F. Zákrejs, Osvěta 1888, s. 285 ●; ● ref. Z výstavních táček: π, Lit. listy 1891, s. 369; F. S. (Schulz), Zlatá Praha 1891, s. 528; -a- (F. Vykoukal), Světozor 1891, s. 540 ●; ● ref. Ženy a milenky...: A. F. Tichý (F. Dlouhý), Lit. listy 1893, s. 107; an., Zlatá Praha 1893, s. 120 ●; ● ref. Životem k ideálu: O. Theer, Lumír 19, 1900/01, s. 267; A. Tuček, Zvon 1, 1900/01, s. 370; F. V. Vykoukal, Osvěta 1901, s. 558 ●; ● k padesátinám: O. Theer, Lumír 33, 1904/05, s. 228; R. J. K. (Kronbauer), Máj 3, 1904/05, s. 366; A. Pražák, Zlatá Praha 22, 1904/05, s. 201 + Slovanský přehled 1905, s. 196 (Slovanská povaha díla F. K.) ●; ● ref. Když kvetly máky: -q-, Máj 3, 1904/05, s. 679; K. Z. Klíma, Rozhledy 15, 1904/05, s. 1112; V. Kol., Zvon 5, 1904/05, s. 429 ●; -a-: ref. překl. Z. Krasínski, Iridion, Máj 4, 1905/06, s. 672; Tristan (S. V. Friedl): ref. překl. J. Słowacki, Beatrice Cenci, Zvon 10, 1909/10, s. 478; ● ref. překl. A. Mickiewicz, Grażyna: -a-, Máj 9, 1910/11, s. 471; V. Martinek, Novina 4, 1910/11, s. 605; S., Slovanský přehled 13, 1910/11, s. 777 ●; Č (V. Červinka): F. K., Zlatá Praha 32, 1914/15, s. 213; an.: Tři literární jubilea, Zvon 15, 1914/15, s. 279; -pa- (F. S. Procházka): ref. překl. K. Pzerwa Tetmajer, Poezie, Zvon 15, 1914/15, s. 546 a 16, 1915/16, s. 530; -pa- (F. S. Procházka): ref. Bělohorské melodie, Zvon 18, 1917/18, s. 546; ● ref. Žalmy přítomnosti: Š. Jež, Cesta 1, 1918/19, s. 997; -pa- (F. S. Procházka), Zvon 19, 1918/19, s. 111 ●; ● ref. Polská moderní poezie: an., LidN 7. 11. 1922; -pa- (F. S. Procházka), Zvon 23, 1922/23, s. 194 ●; ● k 70. nar.: A. Pražák, Lit. rozhledy 9, 1924/25, s. 217; drb (J. Borecký), Zvon 15, 1924/25, s. 295; J. Heidenreich (Dolanský), LidN 15, 2. 1925; A. Černý, NO 15. 2. 1925 ●; M. Novotný: České osvobození a lyrika F. K., Zvon 25, 1924/25, s. 328; ● nekrology: AN (A. Novák) a J. Heidenreich (Dolanský), LidN 21. 10. 1925; -vh- (M. Hýsek), Lumír 1925, s. 438; A. Černý, NO 21. 10. 1925 a Almanach ČAVU na rok 1926; -pa- (F. S. Procházka), Zvon 25, 1924/25, s. 99; J. Rokycana, Kalendář českožidovský 46, 1926/27 ●; ● ref. Květy ve sněhu: K. J. (Juda), Čes. revue 1927,

s. 50; J. Heidenreich (Dolanský), LidN 31. 3. 1927 ●; ● ref. Modré ostrovy: Š. Jež, Lumír 1927, s. 556; K. Hlkl, Naše doba 34, 1926/27, s. 186 ●; V. Dvořáčková: Dva průkopníci česko-polského přátelství, Slovanský přehled 1956, s. 25; J. Kristýnek in Z dějin polsko-českých literárních vztahů (1966); jk: Czeski epigon polskiego romantyzmu, Kalendarz śląski (Ostrava, 1975).

dh

## Jaroslav Kvapil

\* 25. 9. 1868 *Chudenice* u Klatov

† 10. 1. 1950 *Praha*

Lyrik navazující na poezii J. Vrchlického, autor divadelních her, v nichž se odrážejí symbolizující, lyrizující a impresionické tendence dramatu z konce století; operní libretista, překladatel, divadelní a literární kritik.

Byl synem panského lékaře. Obecnou školu navštěvoval v rodišti, první třídu gymnázia 1878/79 v Klatovech, pak české reálné gymnázium v Plzni. Po maturitě (1886) studoval v Praze nejprve medicínu, 1887–90 filologii na filoz. fakultě a v zimním semestru 1890/91 byl zapsán na právech. 1891 se stal členem redakce deníku Hlas národa (div. a lit. referát; 1892 byl vyslán jako dopisovatel se Šubertovou výpravou ND na divadelní a hudební výstavu do Vídně); na začátku 1894 z redakce odešel pro nesouhlas s poměrem listu k procesu s Omladinou a na podzim t. r. se stal žurnalistou v Nár. listech. Od 90. let se věnoval divadelní problematice, nejprve jako kritik, 1898 se pokusil o svou první režii v novém divadle Urania v Holešovicích. 1890 se seznámil s herečkou ND Hanou Kubešovou (po sňatku 1894 H. Kvapilová), po její smrti (1907) uzavřel druhý sňatek s členkou činohry ND Z. Rydlovou (1884–1955). Od 1900 byl K. členem umělecké správy ND (s K. Kovařovicem a G. Schmoranzem); působil nejprve jako režisér a dramaturg, od 1912 jako šéf činohry. K. podstatně ovlivnil vývoj moderního českého divadelnictví zejména novým pojetím režie jako tvorby umělecky rovnocenné dramatické a herecké složce divadla; svými režiiemi prosadil pojetí jevištního díla jako strukturovaného uměleckého celku, v němž se podstatným způsobem uplatňuje scénická představa režiséra. 1906 se zasloužil o pohostinské hry Moskevského uměleckého divadla (MCHAT) v Praze. Výrazně se

podílel i na reformě repertoáru ND, na jeho vymanění z vlivu nenáročného vkusu a na vyrovnání s vývojem světové i domácí dramatiky. K. průbojně režijní pojetí Shakespeara vyvrcholilo 1916 cyklickým provedením jeho 15 her; 1918 organizoval K. ještě tzv. český cyklus jako součást jubilejních slavností ND. K. byl i iniciativním kulturním a politickým činitelem. Od 1888 pracoval v Sokole (1912 a 1920 vypravil sletové scény); za první svět. války byl členem ilegální organizace Mafie (1915 vykonal jako spojka mezi zahraničním a domácím odbojem cestu do Kodaně), z jeho podnětu a v jeho stylizaci vyšel v květnu 1917 Manifest českých spisovatelů. 1918–20 byl členem revolučního nár. shromáždění, 1919–22 sekčním šéfem min. školství a nár. osvěty, ale už 1921 se vrátil k divadelní práci jako režisér a šéf Vinohradského divadla; 1928 odešel pro oční chorobu do soukromí. Ve 20. a 30. letech spolupracoval s čs. filmem (film. náměty, úpravy scénářů). Po celý život zastával funkce v kulturních i veřejných institucích (předseda Společnosti A. Jiráka, Obce přátel legionářů a Kruhu přátel českého jazyka, přední člen pražské zednářské lóže). Z mnoha K. cest do zahraničí byly zejména významné: 1899 Dánsko, Švédsko, Německo a Rusko, 1924 s operní výpravou Španělsko, 1928 u příležitosti uvedení Prodané nevěsty Paříž a účast na Ibsenových oslavách v Norsku. Za nacistické okupace byl pro odbojovou činnost kratší dobu vězněn; po válce nastudoval ještě několik představení ve Vinohradském divadle, 1946 jmenován národním umělcem. Svůj bohatý život, v němž se setkal s mnoha postavami uměleckého i veřejného dění, zachytil v memoárech *O čem vím*. – Jeho popel byl uložen na hřbitově v Chudenicích.

Do literatury vstoupil K. na sklonku 80. let lyrikou těsně související s poezií J. Vrchlického, zejména se sbírkami, v nichž dominuje virtuozita různých básnických forem; K. na ně navazuje básnickým výrazem i tvarem verše. Vrchlický, s nímž ho pojilo osobní přátelství, též uváděl a kriticky prosazoval K. verše (např. 1890 předmluva ke sbírce *Růžový keř*). Melancholické tóny umdlenosti spolu s dusným erotismem spojují K. poezii zároveň s motivickými okruhy francouzské dekadentní a symbolistické lyriky. K. zjednodušení výrazu a k jeho oproštění od vnějškové virtuóznosti směrem k intimní milostné písni došlo v K. sbírkách z 90. let (*Tichá láska*, *Liber aureus*, *Oddanost*), inspirovaných



citovým vztahem k H. Kubešové. V následujících básnických knihách (*Andante, Závoje*) se melodická linie K. erotiky dramatizuje novým pocitem spontánního opojení; sbírky vyslovují strhující sílu okamžiku a v téměř pohanské stylizaci objevují krásu mužné vášně, těla a hmoty. Verše vzniklé po tomto intermezzu (jejich významová poloha je předznamenána zádumčivostí smířenou se životem) nepřinesly už do K. básnické tvorby nové hodnoty. K. byl rovněž autorem příležitostných básní vyvolaných nejroznějšími událostmi veřejného nebo kulturního života (*Na sklonku října*). Od poloviny 90. let psal K. dramata, pro něž byla příznačná melancholická náladovost, v některých případech spojená s vlivem symbolistického dramatického projevu (např. v triptychu aktovek *Memento*). Na jeviště Národního divadla pronikl pokusem o problémovou hru ze současnosti *Bludička*, vyzdvihující v duchu dobových tendencí a pod vlivem naturalismu determinující roli prostředí v individuálním lidském osudu. Poté se jeho hry už cele soustředily k lyrismu, náladovosti a pohádkovosti. Projevem tohoto jak subjektivního, tak dobového směřování se stala zejména veršovaná dramatická báchorka symbolizujícího vzněti *Princezna Pampeliška* a později i *Rusalka*, libreto pro operu A. Dvořáka. Dramatickou tvorbu dovršil K. 1903 hrou *Oblaka*, náladovým obrazem vnitřního rozpokození hrdinů, odehrávajícím se mezi čtyřmi postavami v zdánlivě nepohnutém, idylickém prostředí venkovské fary. Dramatičnost této impresionisticky vyhraněné hry bez děje je cele přenesena do niterných hnutí, jež souznějí s krajinným rámcem. Hlavní roli herečky Máji Zemanové K. napsal pro H. Kvapilovou, která byla už v *Bludičce* a *Princezně Pampelišce* vynikající interpretkou ústředních ženských postav jeho her. Praktickým divadelním a dramaturgickým zájmem byly většinou motivovány i K. překlady, zejména dramat Ibsenových a B. Björnsona; literární hodnotou vyniká překlad veršované dramatické pohádky L. Fuldy Talisman. Po předčasné smrti své první ženy K. uspořádal a vydal její literární pozůstalost.

PSEUDONYMY, ŠIFRY: Jacques, Jaques, Jarmila Dušková, Jiří Pavlík, Karel Dušek, K. Dušek, Olaf (zejm. Švanda dudák); jq (Hlas národa, Nár. listy), O-f (Nové plzeňské noviny), qp (čas. Telefon). ■ PŘÍSPĚVKY in: Čas (1902–07); Časopis čes. studentstva (1889); Čes. stráž; Čes. svět (1907); Divadlo; sb. Dvacet let českého divadla v Olomouci 1920–1940 (1941);

Goethův sborník (1932); Hlas národa (1891–94); Jevišťe (1920); Jitřenka (Polička, 1890); Kmen (1920); Květy (1888–95, překl.); Lid. noviny (1919–40; 1931–32 memoárové FF); Lit. listy (1890); Lit. rozhledy (1928–29); Lumír (1890–1903); Máj (1902–03, 1914); Malý čtenář (1891–94); Moderní život (1903); Národ (1918); Nár. divadlo (1935–40); Nár. listy (1894–98); Nár. obzor (1907); Nár. osvobození (1926–37); Niva (1891–93); Nové plzeňské noviny (1890); alm. O bidě lidské (Brno, 1890); Obzor literární a umělecký (1899); Panoráma (1941); Právo lidu (1913, 1937); Pražská lidová revue (1905); Přehled (1909–11); sb. Přípravný revoluční národní výbor a jeho činnost za okupace (1946); Ruch (1888); sb. Sokol Praha Krč 1893–1943 (1946); Světozor (1888–97, 1928); Švanda dudák (1888–1902); Telefon (1891); Tribuna (1921, 1928); sb. Tryzna. Památník Čs. obce legionářské (Olomouc 1945); alm. Upomínka na výlet studujících vyššího reál. gymnázia v Plzni (1884, básn. prvotina); Venkov (1928); Věstník Národopisné výstavy českoslovanské v Praze (1893–94); sb. Zborov 1917–1937 (1937); Zlatá Praha (1888–1918; 1895–99 zejm. div. ref.); Zvon (1903–06, 1918, 1928); Ženský obzor (od 1896). ■ KNIŽNĚ. *Beletrie, úvahy a projevy*: Perdita (operní libreto, 1888, prem. 1897, hudba J. Nešvera); Padající hvězdy (BB 1889); Básníkův deník (BB 1890); Nad zříceninou Karlova mostu (B 1890); Relikvie (BB 1890); Růžový keř (BB 1890); Tichá láska (BB 1891); Debra (operní libreto, 1892, prem. 1893, hudba J. B. Foerster); Liber aureus (BB 1894); Přítomí (D 1895, prem. 1897); *Bludička* (D 1896, i prem., upr. vyd. 1941); Oddanost (BB 1896); *Memento* (DD 1896); Selská bouře (operní libreto podle hry F. A. Šuberta Jan Vyrava, 1897, prem. 1899, hudba L. Lošťák); *Princezna Pampeliška* (D 1897, i prem.; upr. vyd. 1942 a 1947); Pohádka o princezně Pampelišce (D pro ml., 1899); Trosky chrámu (BB, PP 1899); *Rusalka* (operní libreto, 1901, i prem., hudba A. Dvořák; krit. vyd. 1965, ed. J. Burghauser); *Oblaka* (D 1903, i prem., upr. vyd. 1942); *Andante* (BB 1904); *Sírotek* (D 1906, i prem., hudba O. Ostrčil); *Závoje* (BB 1907, in *Básně J. K. 1886–1906*); Pohádka o nadšení (B k obrazům E. Holárka, b. d., 1909); Andersen (libreto k baletu, 1914, i prem., s. L. Novákem, hudba O. Nedbal); Rozprávka s Němcem (úvaha, 1918); Knížka o Pampelišce (P pro ml., 1924); Projev českých spisovatelů r. 1917 (přednáška, 1924); *Na sklonku října* (BB 1928); *Domů* (BB 1928); *Nad rakví A. Jiráka* (1930); *O čem vím* (memoáry, 1932, rozšíř. vyd. ve 2 sv. 1946–47); *Proslovy k řetězu* (BB 1933); *Karla* (B 1935); *Památky J. Vrchlického* (1937); *Tři řeči smuteční* (1937); *Nad rakví A. Jiráka, Památky J. Vrchlického, řeč k úmrtí T. G. Masaryka*; *Svatý Václav* (projev, 1938); *Zima* (pohádka, 1940); *Nedej zahynouti nám ni budoucím!* (projev, 1945); *Dospívání života* (B 1945); *Jiskry sedmileté tmy* (BB 1946); *Proti srsti* (BB 1946); *Motýli a vosy* (BB 1946); *Oširelo dítě* (pohádka, 1948); – posmrtně: *Úvahy o režii* (studie

a články, 1972, ed. Divadelní ústav Praha; se soupisem K. režii). – *Překlady*: L. Fulda: Talisman (1894); E. A. a H. Paulton: Nioba (b. d., 1898, pseud. K. Dušek); W. S. Gilbert: Pokračování (1900, i upr.); B. Björnson: Nad naši sílu (1900); G. Courteline, J. Lévy: Dobrá komisař (1901, pseud. K. Dušek); H. Ibsen: Paní z námoří (1906) + Strašidla (1909) + Opory společnosti (1911) + Hedda Gablerová (1911) + Stavitel Solness (1912); S. A. Michaëlis: Revoluční svatba (1909, pseud. K. Dušek); W. S. Maugham: Paní Dot (1911, pseud. K. Dušek); K. Schönherr: Domov a víra (1911); H. N. Nathansen: Průlom (1913, pseud. K. Dušek). – *Úprava hry*: J. K. Tyl: Strakonický dudák (1913, změn. vyd. 1923). – *Výbory*: Bílý pomník pod starými stromy (1932); Sedm vybraných básní (1932); Ráj srdce 1910–46 (1946). – *Souborná vydání*: Básně J. K. 1886–1906 (nakl. Grosman a Svoboda, 1907, 1 sv.); Divadelní hry (Nakl. družstvo Máje, 1914–18, 3 sv.); Souborné dílo (nakl. Dr. V. Tomsa, 1945–48, 4 sv.). ■ SCÉNIC-KY. *Překlady*: J. Marer: Stará historie (1904, pseud. K. Dušek); O. Wilde: Florentská tragédie (1909, pseud. Jarmila Dušková). – *Úpravy*: Aischylos: Oresteia (1907); F. Schiller: Valdštejn (1909); J. Vrchlický: Hippodamie (1911) + Midasovy uši (1913); J. J. Kolár: Magelóna (1912). ■ KORESPONDENCE: an.: Z dopisů J. K. J. Vodákovi (z 1905–15), Divadelní zápisník 1948, s. 326; in Vrchlický v dopisech (Vrchlickému z 1907–08; 1955, ed. A. Pražák); an.: J. K. (H. Malířové b. d., 1905), Divadelní noviny 1958, č. 3; F. Bařha: Šrámkovo Léto v zrcadle jeho korespondence (F. Šrámkovi z 1915), Sborník NM 7, řada literárněhistorická, č. 4, 1962; J. Cejpek, J. Glivický: Dopisy manželů K. Lidovému divadlu v Prostějově a J. Krapkovi (z 1904–05), Zprávy Vlastivědného muzea v Prostějově 1963, č. 1; A. Sivek: Zasl. umělec V. Martínek... (V. Martínkovi z 1908), Nová svoboda 9. 4. 1967; J. Hek, Š. Vlašín: Obléhání divadla (J. Mahenovi z 1909–32), Otázky divadla a filmu, Spisy Univerzity J. E. Purkyně Brno, sv. 154, 1970, s. 174; F. Tvrdoň: J. K. – první kritik dramatické tvorby K. M. Čapka Choda (K. M. Čapku Chodovi z 1912–22), Sb. Vlastivědné společnosti muzejní v Olomouci (1972). ■ REDIGOVAL časopisy: Česká stráž (1894), Zlatá Praha (1897–1904); sborníky: Věstník Národopisné výstavy československé v Praze (1893–94), Přípravný revoluční národní výbor a jeho činnost za okupace (1946); *edice*: Ottova světová knihovna (1896–1925). ■ USPOŘÁDAL A VYDAL: Výstavní almanach. Upomínka na Zemskou jubilejní výstavu Království českého (1891); Literární pozůstalost Hany Kvapilové (1907, upr. vyd. 1932, 1946). ■ LITERATURA: J. Borecký: J. K. (1918); F. Götz: J. K. (1948). ■ ● ref. Padající hvězdy: J. Vrchlický, Hlas národa 17. 3. 1889; (2. vyd.): Kj. (F. V. Krejčí), Rozhledy 6, 1896/97, s. 699 ●; ● ref. Básníkův deník: Astur (H. G. Schauer), Lit. listy 1890, s. 297; A. V. (Vrzel), Hlídka lit. 1890, s. 344 ●; J. Vrchlický in J. K.: Růžový keř (1890); -a-: ref. Růžový keř, Hlas

národa 7. 12. 1890; ● ref. Tichá láska: π, Lit. listy 1891, s. 352; -a- (F. V. Vykoukal), Světozor 25, 1890/91, s. 432 ●; B. Čermák: Obraz básnictví českého za rok 1890, ČČM 1891, s. 74 a 298; F. X. Šalda: Literární kapitoly + Zasláno, Lit. listy 1892 → KP 1 (1949); ● ref. Liber aureus: q (A. Procházka), Lit. listy 1894, s. 299; -in, Niva 4, 1893/94, s. 191; J. Karásek, Rozhledy 1894, s. 524; B. (T. G. Masaryk), Naše doba 2, 1894/95, s. 277; -ý (F. Kyselý), Hlídka lit. 1895, s. 46 ●; Č (F. V. Krejčí): ref. překl. Talisman, Niva 5, 1894/95, s. 127; ● ref. Přítomí: J. Karásek, Lit. listy 1895, s. 168; P., Světozor 31, 1896/97, s. 623; (provedení 1901:.) K. (J. Kamper), Čes. revue 4, 1900/01, s. 851; r. (F. V. Krejčí), PL 10. 3. 1901 ●; ● ref. Oddanost: Fr. Hek, Lit. listy 1896, s. 284; Kj. (F. V. Krejčí), Rozhledy 5, 1895/96, s. 726; π, Lumír 25, 1896/97, s. 24 ●; ● ref. Bludička: F. X. Šalda, Lit. listy 1896 → KP 3 (1950); J. Třebický, Rozhledy 5, 1895/96, s. 463; K. Čupr, Zlatá Praha 13, 1895/96, s. 240, 252 ●; ● ref. Memento: Quidam (F. X. Šalda), Lit. listy 1897 → KP 3 (1950); Kj. (F. V. Krejčí), Rozhledy 6, 1896/97, s. 358; F. Zákrejs, Osvěta 1897, s. 472, 745 ●; Hda (F. Hejda): ref. Perdita, Světozor 31, 1896/97, s. 360 + ref. Selská bouře, Světozor 33, 1898/99, s. 310; ● ref. Princezna Pampeliška: P., Světozor 31, 1896/97, s. 574; F. Zákrejs, Osvěta 1897, s. 1 028; N-k. (J. Kamper), Čes. revue 1, 1897/98, s. 240; F. X. Š. (Šalda), Lit. listy 1898 → KP 4 (1951); S. K. N. (Neumann), MR 1897/98, sv. 7, s. 32, 61 → Stati a projevy 1 (1964); K. (F. V. Krejčí), Rozhledy 7, 1897/98, s. 84 ↓ ●; ● ref. Trosky chrámu: -c, Rozhledy 9, 1899/1900, s. 436; F. Sekanina, Obzor literární a umělecký 1901, s. 61 ●; ● ref. Oblaka: r. (F. V. Krejčí), PL 12. 12. 1903; ech. (V. Štech), Máj 2, 1903/04, s. 241; J. Hilbert, MR 1903/04, sv. 15, s. 203; P. (J. Pelcl), Rozhledy 14, 1903/04, s. 290; A. N. (Novák), Samostatnost 1903, s. 105; J. Lý (Ladecký), Zvon 4, 1903/04, s. 194 ↓ ●; ● ref. Andante: D. (A. B. Dostál), Lumír 32, 1903/04, s. 84; an. (A. Procházka), MR 1903/04, sv. 15, s. 270; V. Dyk, Přehled 2, 1903/04, s. 51; K. Z. K. (Klíma), LidN 8. 1. 1904; E. Krásnohorská, Osvěta 1904, s. 174 ●; A. B. D. (Dostál): J. K., Lumír 32, 1903/04, s. 165; S. K. Neumann: Český spisovatel, Anarchistická revue 1905, s. 62 → Stati a projevy 2 (1966); ● ref. Sirotek: O. Theer, Lumír 34, 1905/06, s. 430; A. (J. Arbes), Máj 4, 1905/06, s. 670; KMČ. (K. M. Čapek Chod), Zvon 6, 1905/06, s. 671; J. Ladecký, Osvěta 1906, s. 945 ●; ● ref. Básně 1886–1906: O. Theer, Čes. revue 11, 1907/08, s. 381; J. Rowalski (A. Bačkovský), Lumír 36, 1907/08, s. 322 ●; ● k padesátinám: K. M., Zvon 18, 1917/18, s. 722; L. N. Zvěřina, Lipa 2, 1918/19, s. 15; O. Fischer, Cesta 1, 1918/19 → K dramatu (1919) ●; ● ref. Oblaka (provedení 1918): jv (J. Vodák), LidN 11. 9. 1918; Ot. F. (Fischer), Cesta 1, 1918/19, s. 413 ●; A. Novák: Lyrická žeň J. K., Venkov 24. 9. 1918 → Krajani a sousedé (1922); ● ref. Knížka o Pampelišce: -vb- (V. Brtník), Topičův sborník 12, 1924/25, s. 182; F. V. Suk, Úhor 1924, s. 163 ●; J. Karásek ze Lvovic: J. K., in Impresionisté a ironi-

kové (1926); O. Štorch-Marien: U J. K., RA 2, 1926/27, s. 14; J. Träger: Průkopník české režie, RA 4, 1928/29, s. 17; ● ref. Na sklonku října: G. (F. Götz), NO 15. 11. 1928; A. Grund, RA 4, 1928/29, s. 93; -pa- (F. S. Procházka), Zvon 29, 1928/29, s. 166 ●; V. Brtník: Česká literatura za války, Zvon 29, 1928/29; ● k šedesátinám: AN. (Novák), LidN 25. 9. 1928; G. (F. Götz), NO 25. 9. 1928; H. Ripka: J. K. v československé revoluci, NO 25. 9. 1928; an., Úhor 1928, s. 126 ●; M. Rutte: Zakladatel moderní české režie, sb. Nové čes. divadlo 1928/29; K. H. Hilar in Pražská dramaturgie (1930); ● ref. O čem vím: K. (F. V. Krejčí), PL 18. 12. 1932; jtg (J. Träger), Čin 4, 1932/33, s. 423; O. Fischer, LidN 22. 7. 1933; J. Knap, Rozhledy 1933, s. 1; A. Pražák, Naše věda 1935, s. 11 ↓ ●; A. N. (Novák): ref. Karla, LidN 21. 10. 1935; ● k sedmdesátinám: A. N. (Novák), LidN 25. 9. 1938; M. Novotný, LitN 1938, č. 2; H. J. (Jelínek), Lumír 65, 1938/39, s. 54; A. M. Piša, PL 25. 9. 1938 ●; -jef- (J. Fučík): Poznámky o Pampelišce, RP 15. 5. 1938 → Divadelní kritiky (1984); M. Rutte: Básník a bojovník, Svob. slovo 25. 9. 1945; J. Vodák: Několik dodatečných slov o J. K., Divadelní zápisník 1, 1945/46; A. Pražák: Nár. umělec J. K., Československo 1, 1945/46, č. 10; ● ref. Motýli a vosy: kd (E. Konrád), Svob. noviny 30. 10. 1946; J. Štern, Práce 19. 12. 1946 ●; K. Engelmüller in Z letopisů českého divadelnictví 1 (1946); ● ref. O čem vím (rozšíř. vyd.): P. Eisner, Kult. politika 2, 1946/47, č. 34; kd (E. Konrád), Svob. noviny 13. 4. 1947 ●; ● ref. Proti srsti: V. Černý, KM 1947, s. 316; J. B. Č. (Čapek), Naše doba 1947, s. 232 ●; J. Brambora: K. a Balej, Kult. politika 3, 1947/48, č. 53; ● k osmdesátinám: bs (B. Slavík), LD 24. 9. 1948; an., RP 25. 9. 1948; J. Brambora, LidN 25. 9. 1948; L. Fikar, Mladá fronta 25. 9. 1948; jp (Pilař), Zeměd. noviny 25. 9. 1948; E. F. Burian, Kult. politika 3, 1947/48, č. 53; F. Langer, jtg (J. Träger), Divadelní zápisník 1948, s. 331, 391 ●; Z. Nejedlý: Dva portréty, Var 1948, s. 417; ● nekrology: J. Honzl, Tvorba 1950, s. 95; J. Morák, My 50, č. 3; vbk, jtg (V. Běhounek, J. Träger), Práce 11. 1. 1950; om (O. Mrkvička), LidN 11. 1. 1950; lk (L. Kundera), Rovnost 11. 1. 1950; K. Vaněk, RP 12. 1. 1950; J. Kopecký, LidN 12. 1. 1950 ●; K. Janský: Poslední práce Mistra J. K., Marginalie 22, 1949/50, s. 88; V. Ficek: J. K. a Slezsko, SISb 1950; M. Haller: J. K., Nár. divadlo 1955, č. 14; E. Konrád in Nač vzpomenu (1957); L. Říhová in J. K.: Princezna Pampeliška (1957); ● 90. výr. nar.: jtg (J. Träger), Svob. slovo 25. 9. 1958; F. Černý, Kultura 1958, č. 39; Z. V. (Vařík), LitN 1958, č. 40 ●; F. Kubka in Na vlastní oči (1959); F. Buriánek in Literární Klatovy (1962); F. Černý in Hana Kvapilová (1963); J. Zhor: Nezapomínat na J. K., Divadelní noviny 10, 1966/67, č. 22; O. Neversilová: Nár. umělec J. K., Kulturně politický kalendář 1968 (1967); J. Port: J. K. – šéfem kabaretu Lucerna, Gramorevue 68, č. 11/12; F. Černý: Tvůrce moderní české režie, RP 25. 9. 1968; V. Vondra: Tím vším byl rád, Práce 25. 9. 1968; F. Bulánek-Dlouhán:

Smlouva na Rusalku, Svob. slovo 27. 6. 1970; R. Deyl in O čem vím já (1971); V. Müller: Neodkvétající Pampeliška, LD 30. 9. 1972; J. Kronbauerová in Hodiny pod harlekýnem (1973); A. Závodský: Jak jsem znal J. K., LD 23. 9. 1978; P. Taussig, J. K. a film, Záběr 1978, č. 20; (pa): Jeden z průkopníků. Spisovatelé a film, Práce 7. 8. 1979.

II

## Josef Š. Kvapil

\* 29. 3. 1904 *Nová Sídla* (Morašice-N. S.)  
u Litomyšle

† 1. 6. 1975 *Olomouc*

Literární historik a kritik, romanista zabývající se i některými zjevy české literatury, zvl. J. Zeyerem; překladatel a propagátor česko-rumunských kulturních styků, editor.

K rodnému jménu Josef připojil pro odlišení od jmenovců iniciálu pův. příjmení své ženy (sňatek 1931) PhDr. Jindry K., roz. Šofferlové (nar. 1905, překladatelky z francouzštiny, např. A. Gide: Pastorální symfonie, 1938). – Syn hostinského, chodil do obecné školy v Cerekvici n. Loučnou a v Morašicích, absolvoval reál. gymnázium v Litomyšli (mat. 1923) a vystudoval češtinu, francouzštinu a srovnávací dějiny literatur na pražské filoz. fakultě, kde 1926–28 působil jako knihovník románského semináře (doktorát 1928, práce *Starofrancouzské prameny Karolínského eposu a otázky parafráze u Julia Zejera*). 1928–29 byl jako stipendista francouzské vlády na univerzitě v Lyonu, kde zároveň vedl lektorát češtiny. Po návratu učil na reálce v Kladně (do 1938), pak v Praze na reál. gymnáziu v Křemencově ul. (1938–39) a na státním (později Vančurově) reál. gymnáziu na Smíchově (do 1946). 1935 a 1937 prošel prázdninovými kursy na rumunských univerzitách ve Valeni de Munte a v Brašově. Za války byl zapojen do odbojové skupiny Orbis. 1946 byl pověřen úvazkem na filoz. fakultě v Olomouci, na níž pak působil trvale (1947 se habilitoval na univerzitě v Brně prací *Starofrancouzské počátky evropského románu*); 1952 byl jmenován docentem, 1962 profesorem francouzské literatury, vedl katedru západoevropské, později románské filologie, od 1963 též Kabinet Bedřicha Václavka. Kromě toho 1950–52 zavedl na pražské filoz. fakultě studium rumunského jazyka a lite-

ratury a od 1950 byl členem pražského Slovan-  
ského ústavu (pro styky s Rumunskem).  
Z K. poválečných cest byly nejdůležitější: Paříž  
1948 a 1966, Luty 1960, Rumunsko 1961. Do  
důchodu odešel 1974.

Jako literární historik usiloval K. o spojení  
tradice české literární esejistiky (od F. V. Krej-  
čího k Šaldovi) s detailní vědeckou dokumenta-  
cí a s hlediskem komparatistickým. Nejvíce se  
zabýval literaturou francouzskou v celém jejím  
rozsahu. Věnoval jí kromě dvou skript a knihy  
o R. Rollandovi heslo Pascal v Ottově slovníku  
naučném nové doby i množství časopiseckých  
článků. Spolupracoval na akademických Ději-  
nách francouzské literatury 19. a 20. stol. (kapi-  
tolky J. Benda, P. Fort, F. Jammes, A. Spire,  
Objev ruského realismu, Ch.-L. Philippe, Ma-  
gický realismus, Historie formování avantgar-  
dy, P. J. Jouve, Literatura vzešlá z „Opatství“  
a unanimismu, podstatná část kap. R. Rolland,  
spolupráce na dalších partiích) a pro Slovník  
spisovatelů Francie, Švýcarska, Belgie, Lucem-  
burska (1966) napsal 33 hesel (Hrdinská epika  
starofrancouzská, Molière, E. Zola, P. Valéry,  
G. Apollinaire aj.); byl také autorem průvod-  
ních statí k některým překladům (E. Triolet,  
A. Gide, Román o Lišákovi aj.). Od druhé polo-  
viny 30. let seznamoval českou veřejnost s lite-  
raturou rumunskou (přísp. v Lid. novinách,  
heslo Rumunské písemnictví v Ottově slovníku  
naučném nové doby), z níž jsou také všechny  
K. knižně publikované překlady doprovázené  
průvodními statěmi. Naopak rumunské čtenáře  
informoval o české literatuře. Z české literatury  
se nejsoustavněji a nejvšestranněji zabýval  
J. Zeyerem (*Gotický Zeyer*), za války též českou  
prózou (doslovy k dílům V. Martínka,  
A. C. Nora, kritiky v Naší době a v Lidových  
novinách, studie *Venkov v české beletrii*). Vedle  
literární historie a kritiky se věnoval i literární  
teorii (např. v první polovině 40. let křtice  
strukturalismu). Byl členem redakční rady  
a kmenovým autorem časopisu Slovesná věda.

ŠIFRY: jšk, jšk., JŠK, J. Š. K., kvp (ve 20. letech).  
■ **PŘÍSPĚVKY** in: Actele celui de-al 12-lea Congres  
international de linguistica (Bukurešť, 1971); Actes et  
Colloques 6 (Paříž, 1967); AUC Praha, Philologica  
(1968); AUP Olomouc, facultas philosophica  
(1960–64); Cizí jazyky ve škole (1958–61); Časopis  
pro moderní filologii (1941–68); Dialog (1960); Euro-  
pe (Paříž, 1958); ELK (1940); Host (1925–28); sb. Jar.  
Šnajdr, knihtiskař a budovatel (1942); Knihy a čtenáři  
(1942); Kritický měsíčník (1938–47); Kritika (1928);  
Kultura doby (1936); Lid. noviny (1936–43); Listy

pro umění a kritiku (1935); Lit. noviny (1939–40,  
1946); Marginálie (1950–51); Nár. listy (1941); Naše  
doba (1941–48; 1942 Venkov v současné české bele-  
trii, 1943 Glosy ke strukturalismu); Naše cesta (1930);  
Naše kniha (1937); Naše věda (1950); sb. Omagiu lui  
Rosetti la 70 de ani (Bukurešť 1965); Opera Univer-  
sitaris Purkynianae Brunensis (1965); sb. Pět studií  
o P. Bezručovi (1947); Philologica Pragensia (1956,  
1967–68); sb. Poznání 3 (1938: Francouzské píse-  
mnictví 20. století, Přehled vývoje a směrů současného  
písemnictví rumunského); Praha–Moskva (1953);  
Právo lidu (1946); sb. Problémy literární avantgardy  
(1968); Program D 41; Program Divadla Oldřicha  
Stibora (1962, 1967); Romanica Olomucensia  
1 (1973); Rozprawy Aventura (1929); Sborník prací  
jazykovědných a literárněvědných (1961); Sborník  
prací literárněvědných (1964); SVŠP Olomouc  
(1953–59); Slovesná věda (1947–52); Stráž lidu  
(1973); Střední škola (1939–40); sb. Studie o litera-  
tuře a překladatelství (1962); sb. Svatopluku Čechovi  
(1946); sb. Teorie verše (1966); Tribuna (Cluj, 1965);  
sb. Václavkova Olomouc 1960–70 (1961–72; 1960  
Vnitřní zákonitosti umělecké tvorby a vývoj společ-  
nosti, 1962 Nástup socialistického realismu ve Fran-  
cii a jeho dosah, 1967 Šaldův Zapisník v kontextu  
světové literatury, 1970 K problematice kultury na  
vesnici); Výroční zpráva reálky na Kladně (1933);  
Vysoká škola (1953); Zvon (1940). ■ **KNIŽNĚ.**  
*Práce o literatuře*: Literatura cehoslovaca contimpo-  
ranea (Praha 1937, s D. Crânjelou); Gotický Zeyer  
(1942); Venkov v současné české beletrii (1944);  
Úvod do studia francouzské literatury (skripta, 1955,  
rozšíř. vyd. 1963); Literatura ve Francii v období  
rozvinutého feudalismu (skripta, 1958); Romain  
Rolland et les amis d'Europe (1971). – *Překlady*:  
T. Arghezi: Oči Matky Páně (1936); V. I. Popa:  
Radujme se, haleluja (1942); I. L. Caragiale: Ztrace-  
ný dopis (1953, s jinými); N. Filimon: Staří a noví  
povýšenci (1958); sb. Návštěvu u přátel (1959,  
s jinými); I. Slavici: Mara (1973). ■ **REDIGOVAL**  
*sborník*: Acta Universitatis Palackianae Olomucen-  
sis, facultas philosophica (1962–75); *knižnici*: Duch  
a tvar (1941–49, s K. Janským). ■ **USPOŘÁDAL**  
**A VYDAL**: Julius Zeyer: Výbor z Karolinské epope-  
je (1935) + Maeldunova výprava (1936) + Česká  
epopeja (výbor, 1939) + Soubor z díla (1941–49,  
Unie, 10 svazků, nedokončeno) + Z letopisů lásky  
(1951); Ve stínu Orfea (1949, bibliofily 1948; vzá-  
jemná korespondence J. Zeyera s rodinou Kalašo-  
vých, s J. Zikmundem); Sládek–Zeyer. Vzájemná  
korespondence (1957). ■

**BIBLIOGRAFIE**: M. Tichý: Soupis prací... z ob-  
lasti románské filologie, Philologica Pragensia 1976,  
s. 2. ■ **LITERATURA**: A. Novák: Případ J. Zeyera,  
LidN 20. 2. 1939; V. Lišková: Zahájení výboru z díla  
J. Zeyera, SaS 1942, s. 100; ● ref. Gotický Zeyer:  
J. Mukařovský, SaS 1943, s. 148; A. Pražák, Naše  
věda 1943, s. 150 ●; J. Dvořák: In memoriam univ.  
prof. PhDr. J. Š. K., sb. Václavkova Olomouc 1972



## Kvapil

(1975); Z. Brančíková: In memoriam prof. Dr. J. Š. K., Philologica Pragensia 1976, s. 1.

mb

### Božena Kvapilová

\* 31. 5. 1859 *Praha*

† 10. 8. 1925 *Praha*

Autorka dívčích románek a povídek, divadelních her a pohádek pro nejmenší děti, překladatelka z ruštiny a polštiny; malířka portrétů a pohádkových výjevů.

Roz. Justová; manželka básníka a překladatele Františka K., matka malířky a básničky Boženy Adalberty K. (1884–1938) a sestra Anny Hübnerové (1861–1891), organizátorky českého života v Brně, pracovnice v sociálním hnutí, překladatelky z francouzštiny, zakladatelky ročenky *Chudým dětem*. – Pocházela z vlastenecké měšťanské rodiny. Navštěvovala soukromou vyšší dívčí školu A. Tesařové v Praze na Václavském nám., po jejím absolvování školu Ženského výrobního spolku. Zabývala se též studiem ruštiny, polštiny a francouzštiny. Do literatury vstoupila 1879 ještě pod dívčím jménem překlady ruských a polských básníků v *Lumíru*, *Ruchu* a *Květech*. Také drobnější prózy pro děti publikovala nejprve v časopisech, pouze některé z nich vydala po letech knižně. Po sňatku spolupracovala se svým manželem, s nímž užívala i společného pseudonymu a šifry.

Podnětem k původní tvorbě K., vesměs určené mládeži, byly vzpomínky na vlastní dětství nebo zážitky jejich vlastních dětí (*V zahradě mládí*, *Patnáctiletá*). V povídkách, dramatech a románech zachytila rodinný a společenský život v Praze i na venkově, spíše však jeho vnější stránku, bez psychologického prokreslení postav. K. pracím většinou chybí jednotná osnova, jsou rozdrobeny na sled drobných epizod; vztah ke světu je v nich iluzorní a sentimentální, bez reálných společenských vazeb. Výrazná je výchovná tendence, příběh sám je spíš ilustrací k poučení o společenském chování, o literatuře, divadle, výtvarném umění. Zvláště román *Mařenka Trojanová*, který je volným pokračováním *Patnáctileté*, se svými starosvětskými názory a společenskými a do jisté míry i náboženskými předsudky jeví v kontextu literatury 20. let jako anachronismus.

PSEUDONYM, ŠIFRA: Allegri (společně s manželem); F. K. (Hlas národa od 1890, pův. šifra manžela). ■ **PRÍSPĚVKY in:** Čes. revue (1900); Hlas národa (1886–1904); sb. *Chudým dětem* (1913); Jarý věk (1883–86); Květy (1879–88); Lumír (1879–1903); Máj (1903–05); Malý čtenář (1899); Nár. osvobození (1924); Ruch (1879); Slovanský sborník (1885); Venkov (1926); Zlatá Praha (1888–1903). ■ **KNÍŽNĚ.** *Beletrie* (vesměs pro ml.): Z dětského světa (P, DD 1886); V zahradě mládí (PP b. d., 1904); Patnáctiletá (R b. d., 1904); Mařenka Trojanová (R b. d., 1924). – *Překlady:* I. Sawicka: Zapadlý svět a jiné povídky (1891) + Bez návratu, Lítost, Posluha (1894); E. Orzeszkowa: Mirtala (R 1893). ■ **REDIGOVALA knižnici:** Obrázkové besedy pro českou mládež (1885–91, s K. Steinichem). ■

**LITERATURA:** ● ref. Z dětského světa: J. Dolenský, Čes. škola 1886, s. 299; K. K -r. (Krček), Učitelské listy 1886 ●; an.: Anna Hübnerová, in *Chudým dětem* 1897; jv. (J. Vodák): ref. překl. Bez návratu..., Lit. listy 1894, s. 241, ● ref. *Patnáctiletá*: O. T. (Theer), Lumír 33, 1904/05, s. 241; F. Skn. (Sekanina), Máj 3, 1904/05, s. 456 a Zvon 5, 1904/05, s. 398; V. Č. (Červinka), Zlatá Praha 22, 1904/05, s. 251; P. Maternová, Ženský svět 1905, s. 62; F. V. Vykoukal, Osvěta 1905, s. 468 ●; ● ref. Mařenka Trojanová: drb. (J. Borecký), Zvon 25, 1924/25, s. 329; V. F. Suk, Úhor 1926, s. 63 ●; ● nekrology (an.): LidN 11. 8. 1925; Naše kniha 1925, s. 154; Úhor 1925, s. 156 ●.

sm

### Hana Kvapilová

\* 29. 11. 1860 *Praha*

† 8. 4. 1907 *Praha*

Herečka, autorka povídek, črt a úvah o herectví, překladatelka.

Roz. Kubešová. Otec, pozlacovač-restaurátor, měl v pražské Spálené ul. vlastní závod. K. navštěvovala soukromou školu F. S. Amerlingové, 1871–75 studovala na Vyšší dívčí škole v Praze. 1879 ohlásil její otec finanční úpadek; rodinu, která se ocitla v bídě, pomáhala K. živit příležitostnými pracemi, 1884 začala hrát ochotnický divadlo v malostranské Městanské besedě, výrazným talentem na sebe rychle upozornila a 1886 se stala profesionální herečkou u Švandovy divadelní společnosti. 1888 dostala angažmá v činohře Nár. divadla, kde působila až do smrti. 1890 se seznámila s básníkem J. Kvapilem, za něhož se po čtyřleté známosti provdala; 1894 začalo též K. doživotní přátel-

ství s R. Svobodovou. Jako herečka vytvořila K. na přelomu století osobitý styl a spolu s E. Vojanem se stala vůdčí osobností činohry Národního divadla. Řada spisovatelů se inspirovala jejím hereckým uměním a věnovala jí významné role ve svých dramatech (J. Vrchlický, J. Zeyer, A. Jirásek, F. X. Svoboda, J. Kvapil aj.). Přes uměleckou zralost a svrchovanost svého herectví byla K. neustále ostře napadána kritiky zejména z konzervativních řad pro svůj ibsenovsky orientovaný herecký projev (viz brožura Národní divadlo a české drama, 1904). Tyto útoky, spolu s neustálým pracovním přepětím, oslabovaly její zdraví a byly jednou z příčin předčasné smrti. Zpopelněna byla 10. 4. 1907 v Saské Kamenici, urna s popelem byla 1914 uložena do Štursova pomníku K. v Kinského sadech v Praze.

K. se věnovala literární tvorbě především v druhé polovině 90. let. K literatuře ji přivedla R. Svobodová, která rozhodujícím způsobem ovlivňovala její prozaické práce (navrhla i její literární pseudonym). K. napsala několik povídek a črt s výrazně autobiografickými rysy, v nichž jednak analyzovala úděl ženy-umělkyně, jednak se soucitně zamýšlela nad lidskou bídou a utrpením. Základním rysem jejich próz je silná citovost, impresivní lyrismus a důraz na psychologické vykreslení ženských postav. K. napsala i několik hereckých portrétů a úvah o herecké práci. V posmrtném souboru *Literární pozůstalost H. K.* je uveřejněna také řada dosud nepublikovaných básní v próze, povídkových fragmentů, deníkových záznamů a montáž z korespondence s R. Svobodovou.

**PSEUDONYMY:** Mája Z., Mája Zemanová, paní Mája Z. ■ **PŘÍSPĚVKY in:** sb. Belvedere (1897); Čes. svět (1906); Nár. politika (1903); Niva (1895); Světobzor (1895); Volné směry (1896–97); Zlatá Praha (1895–1906); Ženský obzor (1896); Ženský svět (1903–04). ■ **KNIŽNĚ.** *Beletrie* (posmrtně): Literární pozůstalost H. K. (1907). – *Překlady:* B. Nušić: Pustina (1921, prem. 1904). ■ **KORESPONDENCE:** J. Kvapil: Z posledních listů Růženě Svobodové (z 1906–07), in *Literární pozůstalost H. K.* (1907); Z dopisů H. K. Jindřišce Slavinské (z 1896–1905), *Ženský svět* 1908, s. 269; J. Horáček: Z dopisů H. K. (J. Horáčkovi z 1906–07), *Divadlo* 1910; H. K. (J. Horáčkovi z 1906), *NL* 16. 8. 1911; J. Krecar: H. K. Sklenářové-Malé (z 1904), *Divadlo* 1912; P. Buzková in Přítelkyně (vzáj. koresp. H. K. a R. Svobodové, b. d. z 90. let – 1906; 1939) + Z mládí H. K.–Kubešové (J. Kvapilovi, A. Hübnerové, b. d.), *Svob. noviny* 9. 4. 1947; H. K. A. Jiráskovi

(z 1901), *Nár. divadlo* 26, 1950/51; J. Vodák in *Tři herecké podobizny* (J. Vodákově z 1902–05; 1953); F. Černý: H. K. o sobě a přátelích (O. Sklenářové-Malé z 1904, J. Šmahovi z 1906), *Nár. divadlo* 32, 1956/57 + *Šest svědectví o umělci a člověku* (B. Rozenkrancové z 1896, V. Hladíkovi z 1901, O. Sklenářové-Malé z 1903, J. Mošnovi z 1904, M. Hübnerové a neznámému adresátovi, b. d.), *Divadlo* 1957; D. Šajtar: *Vzájemná korespondence P. Bezruč s H. K. a J. Kvapilem* (z 1899–1947), *Časopis Slezského muzea* 1960; J. Glivický: *Neznámý dopis H. K. (J. Herbenovi, b. d.)*, *Kult. kalendář (Prostějov)* 1961; J. Cejpek, J. Glivický: *Dopisy manželů K. Lidovému divadlu v Prostějově a J. Krapkovi* (b. d., asi z 1905), *Zprávy vlastivědného muzea v Prostějově* 1963. ■

**LITERATURA:** F. V. Krejčí, K. B. Mádl: H. K. (1902); J. Krapka: *Trochu světla do pražské korupce. Na obranu H. K.* (1905); sb. H. K. (1907, red. J. Lukavský, K. Horký); K. Engelmüller: H. K. (1908) → *O slávě herecké* 2 (1947); J. Horáček: H. K. (1911); L. Páleníček: H. K. (1941); P. Buzková: H. K. (1949); F. Černý: H. K. (1960). ■ J. Neruda: H. Kubešová, *Humor. listy* 1891 → *Podobizny* 4 (1957); in sb. *Národní divadlo a české drama* (1904, an.); J. Kvapil in *Literární pozůstalost H. K.* (1907); ● ref. *Literární pozůstalost H. K.: A. M. (Macek)*, *Akademie* 12, 1907/08, s. 236; O. Theer, *Lumír* 36, 1907/08, s. 140; -og-, *Máj* 6, 1907/08, s. 210; V. Kol. (V. Červinka), *Zvon* 8, 1907/08, s. 222; J. Maria, *Nár. obzor* 18. 1. 1908; B. B-ová (Benešová), *Novina* 1908, s. 58; F. V. Vykoukal, *Osvěta* 1908, s. 356; V. K., *Pražská lidová revue* 1908, s. 59; (nové vyd.) B. S. (Slavík), *RA* 7, 1931/32, s. 256; K. Jehlička, *LidN* 8. 4. 1932 ●; F. X. Šalda: H. K., *Volné směry* 1907 → *Duše a dílo* (1913); F. V. Krejčí: H. K. a moderní snahy umělecké, *Zlatá Praha* 25, 1907/08, s. 321; F. X. Svoboda: H. K. v poměru k autorům, *Zvon* 8, 1907/08; A. Novák: H. K. na jevišti a v knize, in *Podobizny žen* (1918); J. Kvapil: Mája Z. (o lit. počátcích H. K.), *LidN* 14. 11. 1931 + in *O čem vím* (1932, znovu ve 2 sv. 1946–47); P. Buzková in *Přítelkyně* (1939); J. Vodák in *Tři herecké podobizny* (1953).

jm

## Kvart

1930–1937, 1945–1949

Časopis z 30. a 40. let 20. století, jenž na obecně estetickém základu seznamoval s tendencemi v soudobé literatuře a výtvarnictví.

*Podtitul:* Sborník poezie a vědy. – *Redaktor:* V. Obrtel. – *Vydavatelé:* 1930 (roč. 1, č. 1) A. Vaněček; 1930–31 (roč. 1, č. 2–4) V. Obrtel; 1933–35 (roč. 2)

Purkyně, spolek pracovníků ve vědě a umění; 1936–37 (roč. 3) V. Čejka; 1945–46 (roč. 4) B. Stýblo; 1946–48 (roč. 5, č. 1–5) Nakladatelství vědeckých, technických a poučných knih: Ing. Mikuta; 1949 (roč. 5, č. 6) Státní tiskárna; vše v Praze. – *Periodicita*: od jara 1930 do 1931 (roč. 1) 4 čísla; od podzimu 1933 do jara 1935 (roč. 2) 4 čísla; 1936–37 (roč. 3) 4 čísla; 1945–46 (roč. 4) 6 čísel; od prosince 1946 do 1949 (roč. 5) 6 čísel; pak z politických důvodů zastaven. – *Příloha*: v každém čísle fotografie výtvarných nebo architektonických děl.

K. přinášel původní a přeloženou poezii a prózu, studie estetické, filozofické i práce o literatuře. Důraz na kvalitu a uměleckou průbojnost a záměrná neprogramovost vedly k tomu, že tu byly otiskovány práce autorů navzájem protikladné estetické či filozofické orientace. Přesto však lze zaměření K. označit jako liberálně levicové, kde ostatně naznačuje složení měnicí se redakční rady, v níž vedle spoluzakladatelů F. Halase a A. Vaněčka působili V. Holan, K. Honzík, J. Hořejší, F. Hrubín, J. Jelínek, P. Levit, V. Navrátil, J. Seifert, J. Šíma, po válce též J. Grossman, I. Jelínek, J. Kolář, J. Kotalík, L. Kundera, Jos. Lederer a K. Teige. I po válce vyznával K. kvalitu a toleranci, zdůrazňuje přitom programově „úsilí spolupráce ve světovém dění dneška“.

Osobitý charakter dodávala K. snaha redaktora V. Obrtela (architekta a básníka) uvádět literární dění v širších souvislostech se soudobými proudy výtvarnými, architektonickými, filozofickými i estetickými. Překladovou literaturu reprezentovala poezie (se specifickým útvarem básně v próze), méně próza, autorů soudobých, ale i starších, především z oblasti románské (např. G. Apollinaire, L. Aragon, J. Baron, A. Bertrand, J. Cocteau, T. Corbière, Ch. Cros, R. Desnos, J. P. Fargue, F. García Lorca, M. Jacob, A. Jarry, J. R. Jiménez, J. Laforgue, G. de Nerval, B. Péret, R. Ponchon, P. Valéry, P. Verlaine, R. Vitrac), angloamerické (W. Blake, H. Crosby, T. S. Eliot, J. Joyce, E. A. Poe, W. Shakespeare, W. B. Yeats), ale i německé (G. Benn, R. Billinger, P. Borel, F. Hölderlin, E. Lasker-Schüllerová, R. M. Rilke, S. Zweig), ruské a sovětské (např. A. Blok, N. Kljujev, B. Pasternak); byly tištěny i ukázky staré východní poezie a poezie primitivních národů. Po válce se zájem K. obrátil navíc i k literatuře slovenské, polské, jugoslávské a ve větší míře k sovětské. Překladatelský okruh tvořili mj. H. Bonn, F. Halas, J. Hořejší, F. Hrubín,

S. Kadlec, M. Marčanová, V. Nezval, J. Palivec, V. Renč, E. A. Saudek, J. Seifert, A. Skoumal, J. Zahradníček, V. Závada, po válce také M. Bieblová, V. Effenberger, L. Fikar, J. Hauková, I. Jelínek, A. Kroupa, L. Kundera, J. Levý, Z. Lorenc, S. Machonin, J. Pilař, R. Preisner, I. Slavík, E. Sojka, J. Teichmann, J. Vladislav, J. Závada. – Studie, eseje a články postihovaly kromě oblasti literární i výtvarnictví a architekturu (ale např. i divadelnictví) a vedle konkrétního zaměření měly i zobecňující esteticko-filozofický charakter. Dobový zájem o otázky související se surrealistickým proudem (podvědomí, sen, prameny inspirace, psychoanalýza) byl, s vědomím částečnosti tohoto pohledu, doplňován zájmem o antickou filozofii, mystiku a baroko. Práce týkající se architektury a urbanismu publikovali hlavně A. Mikuškovice, V. Obrtel, B. Štorm, V. Šulc, teatrologické J. Honzl, E. A. Saudek, uměnovědné, filozofické a literární např. V. Černý (Dva básníci barokní: Tasso a Milton, Náčrt ke studii o Rubénu Dariovi), J. L. Fischer, F. Kovárna, O. Levý (Slovo o poezii Baudelairově), V. Navrátil (Rozbití osobnosti a poezie, Umění a filozofie, O metafoře), J. Patočka (Masarykovo a Husserlovo pojetí duševní krize evropského lidstva, Kapitoly ze současné filozofie), J. Štyrský, A. Vaněček, J. Vašica (Z poezie českého baroku), po válce též J. Grossman, K. Teige (Entartete Kunst, Vnitřní model, Osud umělecké avantgardy). – K. se podařilo soustředit vrcholné zjevy moderní české poezie, nejčastějšími přispěvateli byli F. Halas (poprvé např. báseň Staré ženy), J. Hořejší (Paní z námoří), V. Holan, J. Hora, F. Hrubín, V. Nezval, J. Seifert, J. Zahradníček, po válce mladí básníci, např. L. Čivrný, J. Kainar, J. Kolář, O. Mikulášek. Některá čísla K. byla tematicky zaměřena: původní česká literatura, tvorba za okupace, číslo věnované památce oběti války, anglická literatura, rok 1848; v poválečném období se častěji objevují bloky z nové poezie české, slovenské, polské, jugoslávské, sovětské, i z jednotlivých autorů (např. T. Corbière, L. Klíma, Ch. Morgenstern). – Autoři v příloze K. uváděných ukázek prací architektonických (K. Honzík, E. Linhart, V. Obrtel, J. Sokol) a výtvarných (Z. Dvořák, E. Filla, J. Jelínek, V. Plocek, A. Ságner, B. Stefan, J. Štefl, J. Štyrský, Toyen, A. Wachsmann) tvořili stejnojmennou skupinu; jejich díla spolu s rukopisy nebo knihami V. Černého, J. Hořejšího, F. Hrubína, J. Janou-

cha, S. Kadlece, V. Navrátila, J. Patočky, J. Seiferta, J. Zahradníčka a V. Závady se staly součástí jediné společné výstavy v Praze v květnu 1935 pod názvem Výstava spolupracovníků Kvartu. – Vznikla také Knižnice Kvartu, v níž vyšly v bibliofilské edici J. Štyrského Poezie (1946) a T. S. Eliota Pustá země (1947). *Poezie*: J. Alda, J. Bednář, K. Biebl, I. Blatný, H. Bonn, J. Čapek, L. Čivrný, V. Effenberger, L. Fikar, V. Fischl, I. Fleischmann, F. Halas, M. Hofmeister, V. Holan, J. Hora, J. Hořejší, F. Hrubín, I. Jelínek, S. Kadlec, J. Kainar, J. Kolář, Z. Lorenc, O. Mikulášek, S. K. Neumann, V. Nezval, V. Obrtel, V. Renč, J. Seifert, I. Slavík, F. Springer, V. Vokolek, R. Weiner, J. Zahradníček, V. Závada. *Próza*: J. Čep, J. Heisler, E. Hostovský, L. Klíma, L. Kundera, B. Novák, K. Schulz, M. Součková, V. Vančura, J. Weil. *Studie, eseje, články*: K. Bednář, B. Brouk, V. Černý, P. Den, V. Effenberger, J. L. Fischer, J. Grossman, K. Honzík, J. Honzl, J. Chalupský, B. Kosiner, F. Kovárna, A. Mikuškovice, O. Mrkvička, J. Mukařovský, V. Navrátil, V. Obrtel, J. Patočka, F. Pujman, E. A. Saudek, B. Štorm, J. Štyrský, V. Šulc, K. Teige, R. Vápeník, J. Vašica, J. Závada.

LITERATURA: J. Štern: Hnízdo kulturní reakce, Tvorba 1949, s. 761; F. Hrubín in Lásky (1967, s. 65); H. Rousová: Skupina Kvart, in Vít Obrtel (katalog, 1992); L. Kundera: Klenotnice (revue Kvart), tamtéž.

pb, vs

## Kvasnička a Hampl

### Působnost 1918–1949

Přední pražské nakladatelství, vydávající dobrou původní i přeloženou beletrii a jazykové příručky; knihkupectví.

Arnošt Kvasnička (\* 29. 12. 1898 Třeboň, † 8. 10. 1947 Praha), jehož otec Vilém K. měl knihkupectví v Třeboni, vystudoval ve svém rodišti nižší gymnázium a vstoupil do učení k pražskému knihkupci J. Springerovi. Přitom vychodil 1916–18 dvouletou odbornou školu Grémia knihkupců a nakladatelů. 1920 získal nakladatelskou a knihkupeckou koncesi. Od 30. let byl členem představenstva, 1939–40 ředitelem gremiální odborné školy, od 1940 komerčním radou u krajského soudu obchodního, po

1945 místopředsedou odborné skupiny knihkupectví v Hospodářské skupině maloobchodu Ústředního svazu obchodu, ustaveného 1941 místo zrušených grémií. Jaroslav Hampl (\* 31. 10. 1900 Rychnov n. Kn., † 30. 6. 1960 Praha) vychodil v Praze měšťanskou školu, stal se účetním v nakl. F. Bačkovského a po absolvování odborné gremiální školy 1914–16 vstoupil do zaměstnání k J. Springerovi, kde se poznal s A. Kvasničkou. Jako aktivní člen klubu moderních nakladatelů Kmen byl od 1927 jeho pokladníkem a od 1930 jednatelem; současně byl 1932–42 jednatelem a do 1949 členem správního výboru Svazu knihkupců a nakladatelů, od 1935 členem a 1942–48 předsedou představenstva Záložny knihkupců a nakladatelů. – K. a H. začali vydávat knihy už 1918, a to na jméno *PhMr. M. Hampl* (M. bylo zkratkou domácího oslovení Hamplova bratra Boleslava); jejich provozovnou byl vinohradský byt H. matky. Oficiálně zahájili činnost 21. 8. 1920 pod jménem *A. Kvasnička*, protože H. byl ještě nezletilý. Teprve 1922 byla mezi partnery uzavřena smlouva a založena firma *Kvasnička a Hampl*, která získala koncesi 1923 zároveň se zánikem koncese A. Kvasničky. 1924 koupili K. a H. z produkce J. R. Vilímka a E. Beauforta dílo H. Sienkiewicze a celý sklad nakladatelství S. Minaříka, který vydával hlavně slovanské autory, 1933 koupili od J. Otty nakladatelské právo na dílo Z. Wintra. 1926 se stali spoluzakladateli Kmene (spolu s K. Janským, B. M. Klikou, V. Petrem, O. Štorchem-Marie-nem aj.), kde setrvali až do jeho dobrovolného rozchodu 1944. 1927 uzavřeli s chrudimským nakladatelstvím Loutkář smlouvu na výhradní vydávání jeho knižní a časopisecké produkce. 1928 založili ty z dědiců K. Hlaváčka, kteří blokovali vydávání básníkových děl, a dosáhli precedenčního úspěchu; 1929 vedli soudní spor s B. Kočím o Rollandova Jana Kryštofa, kterým si vymohli zbytek Kočího vydání. Vždy po dvou letech se ve vedení podniku střídali a jejich vzájemná spolupráce byla příkladem partnerských vztahů (po K. smrti vedl 1947–49 firmu H. sám, jeho společníci se stala K. dcera Zdena). V době krize založili 1932 s několika blízkými nakladateli (Fr. Borový, L. Kuncíř, V. Petr) knihkupeckou společnost Česká expedice, chtějící tak zhospodárnit prodej svých knih (splátkový systém), a v témže roce její prodejnu Moderní antikvariát, ve které prodávali hlavně zbytky svých nákladů. – Nakladatelství, knih-



kupectví a antikvariát K. a H. byly 1920–32 umístěny na Vinohradech v Grégrově ul. 8 (dnes Slavíkova), 1932 je majitelé přestěhovali na Nové Město do Spálené ul. 27, zatímco v Grégrově ul. ponechali filiálku, nakonec (1935) přemístili podnik do Žitné ul. 4b (nyní 8) a vinohradskou filiálku na nám. Jiřího z Poděbrad (do 1949).

K. a H. se prosadili knížkami pečlivě vybraných autorů s dobrou výtvarnou a grafickou úpravou i s použitím kvalitních materiálů. Jejich prvním velkým podnikem bylo vydání díla J. Nerudy v precizní redakci M. Novotného, které jim dopomohlo k úspěchu nejen mezi čtenáři, ale i v odborných kruzích. Zaměřili se pak na souborná vydání spisů, zvláště také po koupi nákladu S. Minaříka, při níž se zavázali dokončit vydávání spisů F. M. Dostojevského a D. S. Merežkovského, a po získání nakladatelského práva na vydávání spisů H. Sienkiewiczze od jeho dědiců. Postupně se jejich snahy ustálily: vydávali práce vybraných českých a světových klasiků a další rozmanitou beletrii, ze soudobé tvorby dávali přednost literatuře překladové, rádi zařazovali bibliofilie, o literaturu pro mládež se zajímali jenom okrajově, z odborné literatury preferovali jazykové slovníky a příručky, důsledně se vyhýbali vydávání braku. Za okupace u nich vyšly Palackého Dějiny národu českého... (1939, ed. M. Novotný). Základem úspěšné činnosti K. a H. byl výběr spolupracovníků: M. Novotný, romanista K. Skála-Rocher, Josef Dvořák aj., z výtvarníků H. Böttinger, C. Bouda, V. H. Brunner, F. Muzika, J. Štyrský, Toyen, Jaroslav Šváb, J. Zrzavý aj. – První edicí K. a H., kterou vydávali ještě před založením nakladatelství, byla *Knihovna Duch času* (zpočátku též *Knihy času a ducha* i *Knihy Ducha času*; 1918–20, 1. řada 10 sv., 2. ř. 1 sv.), v níž vyšly většinou překlady (A. Beaumont, F. Bret Harte, E. A. Poe, L. Quidde; J. A. Komenský: *Hlubina bezpečnosti*, Jakub Vlach). – Základní beletristickou edicí K. a H. byla *Nová bibliotéka* (1924–34, 45 sv.; sv. 1–10 a 33–45 red. M. Novotný, sv. 11–32 J. Kopal), do níž byly zařazovány vedle původních básnických a prozaických děl i překlady prací ze světové literatury; mj. zde vyšlo: P. Kříčka: *Šípkový keř* (1924) + *Hoch s lukem* (1924) + *Chléb a sůl* (1933) + *Suchá jehla* (1933), Aristofanés: *Ženský sněm* (1924), R. Rolland: *Hra o lásce a smrti* (1926) + Jan Kryštof (1928–29), Čínské povídky o milování

s duchy a jiné tichomořské legendy (1927); další autoři: M. Bontempelli, B. Croce, K. A. Čcheidze, J. Giraudoux, T. Mann, L. Pirandello, E. Verhaeren, W. B. Yeats; V. Dyk, P. M. Haškovec, K. Hlaváček, B. Klička, E. Lešehrad, S. Lom, J. J. Paulík, M. Rutte, A. Trýb, R. Weiner. Knižnice *Blaník* (1924–47, 34 sv., red. M. Novotný) byla výběrem klasiků českého písemnictví pro školní mládež; některé svazky dosáhly mnoha vydání. V bibliofilské edici *Byblis* (1925–30, 6 sv., red. M. Novotný) vyšly mj. tituly: Marguerite z Valois: *Deset novel z knihy, jež sluje Heptameron* (1925), Aristofanés: *Lysistraté* (1927), *Zápisník B. Němcové* (1927), *Samson* (přepis biblických kapitol, 1929). V románové sbírce *Knihy Hodiny* (1930–34, 20 sv.) vycházela především literatura přeložená, z původní např. J. Toman: *Člověk odnikud* (1933); další autoři: J. Maria; z přeložených J. Bandrowski-Kaden, W. Catherová, V. Delmarová, C. Farrère, E. Ferberová, J. Galsworthy, E. Johannsen, R. Lehmannová, S. Lewis, A. Marczyński, D. G. Mukerji, J. Roth, G. Vámoš aj. Speciálně zaměřenými knižnicemi přeložené literatury měly být *Anglosaská knihovna* (1920) a *Francouzská knihovna* (1921), každá však zůstala při jediném svazku (F. Bret Harte: *Muž ze semaforu* a jiné povídky; E. Zola: *Práce*). Obdobně skončila i *Knihovna Ligy svobody* (1919, J. M. Augusta: *Český leták*). – Od S. Minaříka převzali K. a H. beletristické knižnice *Květy Země* (1919–24, 6 sv.), kde vydali poslední svazek, a *Knihy Země* (1919–25), kde pokračovali ve vydávání spisů Dostojevského a Merežkovského i některých dalších (vicedílných) prací. Mimoto převzali edici *Poučné spisy Země* a časopisy *Země*, *Rarach* a *Kniha*; ve vydávání čas. *Země* pokračoval později opět S. Minařík. – Své snahy nerealizovali K. a H. jenom v knižních řadách, ale i v souborných vydáních prací vybraných autorů. Bylo to především *Dílo Jana Nerudy* (1923–25, 25 sv., ed. M. Novotný), textově nejspolehlivější vydání před druhou světovou válkou, jež zahrnovalo prakticky celou autorovu tvorbu. Stejně úplně a pečlivě vydal M. Novotný i *Dílo Boženy Němcové* (1928–30, 14 sv.). Vedle tohoto souboru vyšly *Pohádky Boženy Němcové* v 8 svazcích. *Dílo Zikmunda Wintra* (1936–38, 8 sv., ed. M. Novotný) obsáhlo autorovu historickou beletrii (dřívější vydání, *Spisy Z. W.*, mělo 16 sv.). *Dílo Karla Hlaváčka*, edičně připravené A. Hartlem a M. Kalábem (1930, 3 sv. poezie), vyšlo jako

součást Nové bibliotéky. Současnou tvorbu zastupovaly Knihy Emila Vachka (1940–48, 21 sv.). Pro mládež vyšly knihy F. Háje (vl. jm. M. Wagnerová) o Kájovi Maříkovi (1932–34, 6 sv.). Z přeložené literatury vydávali K. a H. Spisy F. M. Dostojevského (1924–29, 38 sv.; 11 sv. u S. Minaříka, od sv. 12 u K. a H.), Spisy D. S. Merežkovského (1924–36, 27 sv.; 7 sv. u S. Minaříka, od sv. 8 u K. a H.) a Sebrané spisy H. Sienkiewiczze (1927–30, 21 sv., red. F. Sekanina), doplněné Spisy H. Sienkiewiczze pro mládež (1926–27, 7 sv.). – Část nakladatelské produkce zabíraly jazykové příručky. *Sbírka cizojazyčných slovníků* (1926–40, 11 sv., red. K. Rocher) obsahovala příruční slovníky německé, francouzské, anglické, latinské, ruské aj. Knižnice *Praktické jazykové příručky* (1947–48, 4 sv., red. J. Dvořák) soustřeďovala konverzační a jiné pomůcky, edice *Polyglotta* (1948–49, 8 sv.) opět jazykové slovníky. 1929 začali K. a H. vydávat knižnici *Lidové stavby v Československé republice*, v níž však vyšly jen dvě knížky B. Vavrouška. – Do oblasti periodického tisku K. a H. až na výjimky nezasahovali. Nakladatelský časopis *Prospekt* (1930–31, red. J. J. Paulík) přinášel mj. informace o výtvarném umění, divadle a filmu.

KNIŽNICE. *Beletrie*: Knihovna Duch času (zpočátku Knihy času ducha i Knihy Ducha času, 1918–20); Anglosaská knihovna (1920); Francouzská knihovna (1921); Nová bibliotéka (1924–34); Blaník (1924–47); Byblis (1925–30); Knihy Hodiny (1930–34). – *Ostatní*: Knihovna Ligy svobody (1919); *Sbírka cizojazyčných slovníků* (1926–40); *Lidové stavby v Československé republice* (1929); *Praktické jazykové příručky* (1947–48); *Polyglotta* (1948–49). ■ **SOUBORNÁ VYDÁNÍ**: K. Hlaváček, B. Němcová, J. Neruda, E. Vachek, Z. Winter; F. M. Dostojevskij, D. S. Merežkovskij, H. Sienkiewicz. ■ **Z OSTATNÍ PRODUKCE**. *Původní*: Tryzna za básníkem K. Hlaváčkem (1930, ed. J. Karásek ze Lvovic); H. Dvořáková: Veliký proud (1932); K. H. Hilar: Adamův sen (1936); V. Pech: Slovník cizích slov, rčení a zkratek ve spisovné a hovorové češtině (1937) + Velký slovník cizích slov... (1948); J. A. Komenský: Labyrint světa a ráj srdce (1938); D. Šajner: Větev dobra (1943) + Den u pramene (1944); F. Tetauer: Znamení býka (1943); P. Kříčka: Světlý oblak (1945) + Běsové (1946) + Dábel frajtreem (1946); J. Š. Kubín: Kudrnaté povídky (1946); F. Nechvátal: Popel a dým (1946). – *Překlady*: S. Lewis: Jestřábí stopou (1932) + Umělecké dílo (1935); H. Allen: Anthony Adverse (1936); R. Graves: Já, Claudius (1937); G. Boccaccio: Dekameron 1, 2 (1938); J. Steinbeck: ...jejich je království nebeské (1947) + Měsíc zapadá (1947). ■ **PERIODIKUM**: *Prospekt* (1930–31). ■

**BIBLIOGRAFIE**: Seznam knih, které vydali 1919–26 nakladatelé a knihkupci K. a H. (1926); Seznam knih K. a H. (1936, 1939); Naše knihy – krásný dar (1937). ■ **LITERATURA**: V. Zelinka: O českých nakladatelích. K. a H., Osvětové rozhledy 1926, č. 1; J. Gotthard: Firma K. a H. oznámila..., Čs. knihkupec 1930, č. 2; F. Kocourek: Hovory s nakladateli. J. Hampl, Přítomnost 1932, s. 607; V. Mikota: Za A. Kvasničkou, Knihkupec a nakladatel 1947, s. 405; O. Štorch-Marién in Sladko je žít (1966); D. Sázavská: Pražské nakladatelství K. a H. (diplom. práce filoz. fak. UK, katedra knihovnictví, 1972).

oh

## Bohuslav Květ

\* 18. 1. 1875 *Dubečno* u Městce Králové  
† 15. 11. 1933 *Říčany* u Prahy

Básník, autor meditativní, krajinářské a intimní rodné lyriky.

Vl. jm. František Havránek. – Po maturitě na učitelském ústavu byl krátce klerikem benediktýnského řádu v Praze-Břevnově, pak působil 25 let jako učitel na různých školách na Klatovsku a Sušicku (Stachy, Volšovy, Hory Matky boží, Kolinec), naposledy ve Švihově (jako odborný učitel občanské školy). 1915 narukoval do první svět. války a byl na ruské frontě. 1920 mu zemřel jediný syn; K. pak přesídlil do Říčan u Prahy, kde až do své smrti učil na měšťan. škole.

K. debutoval na konci 90. let verši v katolicky orientovaných časopisech; shrnul je pak a rozmnožil v první své sbírce *Na vodách neklidu*, v níž se pokoušel – v básnickém výrazu ovlivněn zejména některými rysy poezie A. Sovy – vyjádřit vnitřní zakotvení člověka, zmítaného zmatky doby, ve světě náboženských jistot. V pozdějším vývoji tíhl K. k náladové, mírně melancholické lyrice, vyjadřující smíření s každodenním životem a tolstojevskou oddanost osudu; v tomto duchu psal krajinářské meditace a teskné dumky o touze frontového vojáka po domově a rodině (*Když zraje ovoce*) i intimní rodinnou poezii (*Ve chvílích nejtěžších*), v níž vyslovoval bolest nad předčasnou smrtí jediného dítěte.

**PŘÍSPĚVKY in**: Čes. deník (Plzeň, 1924); Dělnicko-zřízenecké listy (1924); Klatovské listy (od 1919); Lumír (1899–1900); Mláď (1900); Muzeum (1899);

Na stráž! (Plzeň, 1924); Nár. politika (1918); Nový život (Nový Jičín, 1898); Otavan (Písek, 1924); Role (1925); Rozhledy (1897); Svatobor (Sušice, 1901, pak od 1912); Šumavan (Klatovy, od 1922); Vesna (Velké Meziříčí, 1897); Zájmy venkova (1927); Zátíši (Soběslav, od 1921). ■ KNIŽNĚ. *Beletrie*: Na vodách neklidu (BB 1902); Když zraje ovoce (BB 1919); Ve chvílích nejtěžších (BB 1928). ■

LITERATURA: ● ref. Na vodách neklidu: M. Marten, MR 1901/02, sv. 13, s. 296; A. Novák, Rozhledy 12, 1901/02, s. 594; L., Zvon 2, 1901/02, s. 266; Vbk (J. Voborník), NL 20. 12. 1902 ●; -pa- (F. S. Procházka): ref. Když zraje ovoce, Zvon 19, 1918/19, s. 447; E. T.: Padesátiny básníka B. K., Otavan 1925, s. 108; ● ref. Ve chvílích nejtěžších: an., Lit. noviny 1928, č. 21; -pa- (F. S. Procházka), Zvon 29, 1928/29, s. 362 ●.

II

## František Boleslav Květ

\* 11. 4. 1825 *Tábor*

† 18. 7. 1864 *Varšava* (Polsko)

Pedagog, filozof, filolog a estetik, autor pojednání o estetické hodnotě RK. Tvůrce milostné a reflexivní poezie, která v polovině 19. století znovu navazuje na dílo F. L. Čelakovského.

V Praze studoval práva a získal hodnost doktora filozofie. Působil v šlechtických rodinách jako vychovatel, v 40. letech v Křimicích, od 1849 na Konopišti, v 50. letech se stal suplentem na Akad. gymnáziu v Praze (učil mj. J. Nerudu). 1862 byl povolán za lektora češtiny na varšavskou univerzitu (Szkola Główna Warszawska), kde byl koncem roku jmenován profesorem české řeči (nástupní přednáška v lednu 1863; mezi žáky J. Baudouin de Courtenay, Bronisław Grabowski). Svou aktivní účastí na polském kulturním životě si získal četné přátele. Zemřel na plicní chorobu, byl pohřben ve Varšavě.

Pole K. pracovní činnosti bylo široké. Zabýval se problematikou filozofickou a pedagogickou (spis *Prostonárodní nauka o výchování*, vyšel též 1863 v polském překladu); zájmy pedagogické a filozofické se stýkají v jeho studiích o Komenském (metafyzika, přírodní filozofie, paralely mezi K. pansofickým systémem a Leibnitzovou univerzální vědou), které představují vrchol jeho odborného díla. Vydal výchovný spis J. Hasištejnského z Lobkovic a *Staročeskou mluvnici*, která pro přehledné shrnutí

dosavadního stavu poznání sloužila téměř do sklonku 19. stol. jako studijní příručka. Rukopisy nevydaných prací (*Historie básnictví českého, Nová literatura, Srovnávací mluvnice slovan-ská*, překlad Ciceronova spisu O povinnostech) měl po K. smrti u sebe jeho bratr, farář v Plané u Tábora. – Ačkoli básnické dílo K. více navazuje na starší domácí tvorbu, než přináší nové podněty a orientaci, bylo celkem s uznáním přijato i májovci (J. Neruda). Milostná poezie *Slze* má svůj výchozí vzor v erotické lyrice F. L. Čelakovského, z díla téhož básníka je odvozen název a poslání básní sbírky *Žití básnické*. V knize, která se dedikačním podtitulem obrací k „mladším básníkům českým“, převládá reflexivní poloha nad bezprostředním vyjádřením citových vztahů, zážitků, dojmů z přírody; ty jsou většinou jen podnětem k tomu, aby byl pojmenováván obzor ideálních hodnot, které obohacují lidský život, naplňují ho smyslem a určují postavení člověka ve společnosti i v přírodě. Na aktuální situaci sporů o pravost RKZ reagoval K. jednak polemikou s názory J. Feifalika, jednak spisem o estetické hodnotě RK. S F. Douchou byl kolem 1860 iniciátorem obsáhlého, pro široké čtenářské vrstvy určeného výboru ze světové poezie; kolektivní překladatelské dílo, proponované s tit. *Básnická antologie všenárodní pro nakladatelství I. L. Kobra*, se neuskutečnilo. – Zdá se, že příspěvky v České všele 1840–46 a v Květech 1846–47, podepsané František Květ (překlady z řečtiny, naučné články, historické zajímavosti, povídky, lokální zprávy z Mnišku), jsou dílem jiného autora.

ŠIFRY: Fr. B. K., Kt (Riegrův Slovník naučný).

■ PŘÍSPĚVKY in: Abhandlungen der k. böhm. Gesellschaft d. Wissenschaften (1857–59); ČČM (1859–60); Hlas (1862); Hvězda (Olomouc, 1860); Obrazy života (1860); Pražské noviny (1854, 1856); Tygodnik Ilustrowany (Varšava, 1863, č. 181 Jan Žižka z Kalichu); alm. Zora (Tábor, 1859). ■ KNIŽNĚ. *Beletrie a práce o literatuře*: *Slze* (BB b. d., 1849); *Žití básnické* (BB 1859); *Estetický rozbor Rukopisu Královédvorského* (studie „pro širší kruhy“, 1861). – *Ostatní práce*: *Prostonárodní nauka o výchování* (1849, s předml. K. Amerlinga); *Kratičká mluvnice řecká pro začátečníky* (1851); *Leibnitz und Comenius* (1857 → Abhandlungen der k. böhm. Gesellschaft d. Wissenschaften 1859); *Staročeská mluvnice* (1860, 2. přeprac. vyd. 1864, další 2 vyd. upr. E. Novotný); *Rzecz przzi nastoupeni na stolicę jazyka czeskego na universitę warszawską* dne 10. ledna 1863 (1863). ■ VYDAL: Jan Hasištejnský z Lobkovic: *Zpráva a naučení jeho*

synu Jaroslavovi o tom, co činiti a co nechati a kterak se a pokud v čem zachovati má (1851). ■

LITERATURA: J. Neruda: ref. Žití básnické, Obrazy života 1859 → Literatura 1 (1957); ● nekrology: an., Národ 1864, č. 188; an., NL 24. 7. 1864; J. F. Nowakowski, Tygodnik Ilustrowany (Varšava) 30. 7. 1864, č. 253 ●; E. Krásnohorská: Obraz novějšího básnictví českého, ČČM 1877; J. Klika: Rozhledy po naší literatuře pedagogické, ČČM 1882; J. Baudouin de Courtenay: F. B. K., Athenaeum 8, 1890/91; F. Pražák: F. B. K. jako filozof i pedagog, Česká mysl 1914; L. Neuman: Sto let české filozofie v Časopise Národního muzea, ČNM 1926; B. Vydra: Literární a vědecké styky polsko-české v historii Hlavní školy varšavské, Slovanský přehled 1927; an. (A. Novák): Nerudův učitel češtiny, LidN 4. 6. 1927; T. S. Grabowski: Działność F. B. K. w Warszawie 1862–64, Česko-polský sborník vědeckých prací 2, 1955.

mo

## Květy (1)

1834–1848, 1850

Vlivný literární časopis orientovaný na původní tvorbu; v počátcích představoval základnu pro nástup tzv. generace 30. let. Zaměřením na širší vrstvy čtenářstva se stal předním orgánem národně vzdělávacího úsilí.

*Titul:* 1834 (roč. 1) Květy české; 1835–50 (roč. 2–16) Květy. – *Podtitul:* 1834 (roč. 1) Listy zábavné pro všeliký stav; 1835–40 (roč. 2–7) Národní zábavník pro Čechy, Moravany a Slováky; 1841–47 (roč. 8–14) Národní zábavník pro Čechy, Moravany, Slováky a Slezany; 1848 (roč. 15) Národní zábavník; 1850 (roč. 16) Časopis věnovaný poučné zábavě i záležitostem národním. – *Redaktoři:* 1834–36 (roč. 1–3) J. H. Pospíšil (fakticky J. K. Tyl); 1837–40 (roč. 4–7) J. Pospíšil (v redakční práci se střídalo několik spolupracovníků, mj. B. Jablonský, K. J. Erben, K. B. Štorch); 1841–43 do č. 55 (roč. 8–10) J. Pospíšil (fakticky J. K. Tyl); 1843 od č. 56 (roč. 10) J. Pospíšil (fakticky K. B. Štorch); 1844–45 (roč. 11–12) J. Pospíšil (fakticky J. K. Tyl); 1846 do č. 103 (roč. 13) J. Pospíšil (fakticky J. Malý); 1846 od č. 104–1847 (roč. 13–14) J. Malý; 1848 (roč. 15) K. B. Štorch, K. V. Zap., od č. 3 jen K. B. Štorch; 1850 (roč. 16) J. Malý. – *Vydavatelé:* 1834–42 (roč. 1–9) J. H. Pospíšil; 1843–50 (roč. 10–16) J. Pospíšil, z toho 1834–38 (roč. 1–5) v Praze a Hradci Král., 1839–50 (roč. 6–16) v Praze. – *Periodicita:* 1834–41 (roč. 1–8) jednou týdně; 1842–43 (roč. 9–10) dvakrát týdně; 1844–48 (roč. 11–15) třikrát týdně, přičemž 15. roč. byl ukončen č. 75 z 2. 7. 1848. Obnovené K. (roč. 16) vycházely od 1. 8. do 27. 9. 1850 třikrát týdně. – *Přílohy:* 1834 (roč. 1) Příloha ke Květům českým (nepravidelná);

1835–39 (roč. 2–6) Příloha ku Květům, přitom 1834–35 (roč. 1–2) tvořila příloha přímou součást časopisu (průběžné číslování stránek) a 1837–39 (roč. 4–6) vycházela s podtitulem Literatura a krásné umění; 1840–43 (roč. 7–10) Noviny z oboru literatury, umění a věd; 1844–47 (roč. 11–14) bez přílohy; 1848 (roč. 15) Literární příloha ku Květům (nepravidelná, 3 čísla) a 2 mimořádné přílohy (neliterární) k č. 35 a 36; 1850 (roč. 16) bez přílohy.

Obsahovým zaměřením i osobou redaktora J. K. Tyla bezprostředně K. navázaly na poslední, koncepčně pozměněný ročník čas. Jindy a nyní (1833). Důvodem změny názvu byla patrně snaha odpoutat se od titulu běžného v německé žurnalistice; traduje se, že původcem nového názvu byl F. Palacký, který práce mladých autorů na stránkách obrozeného listu Jindy a nyní charakterizoval jako „nové květy na štěpu naší literatury“. K. však vycházely jako časopis nový, tj. měly samostatné pořadové číslování ročníků. 1. roč. vyšel pod názvem Květy české ve stejné grafické úpravě jako Jindy a nyní, od 2. roč. pod názvem Květy a s novým ozdobným záhlavím. V ročnících 1–9 byly K. tištěny švabachem nebo kombinovaně s latinkou, od 1843 (roč. 10) latinkou. Titulárně je řídili Pospíšilové, ve skutečnosti J. K. Tyl nebo další redaktoři. Tyl v době, kdy pobýval mimo Prahu (1836 a ve 40. letech), redigování několi-krát přerušil; byl také ve své redakční činnosti omezován, zvláště za J. Pospíšila, který si ponechával konečné rozhodování o obsahu časopisu. Skladba příspěvků, jak se ustálila 1834–36, zůstávala v podstatě zachována po celou dobu vycházení časopisu. Jádrem tvořila literární část zastoupená básnickými příspěvky (v prvních roč. zpravidla každé číslo zahajovala báseň), dále drobnějšími prozaickými útvary (povídka, humoreska, pověst, pohádka aj.) i rozsáhlejšími novelistickými prózami s tematikou historickou i současnou, publikovanými na pokračování. Významné místo zaujímaly polobeletistické žánry – cestopis, črta, causerie aj.; v K., které do jisté míry chtěly zastupovat denní noviny, tvoří spojující článek mezi beletristickými příspěvky a zpravodajskou částí, jež přinášela i informace o událostech národního života (mj. o českých společenských zábavách), o úspěších české literatury a vědy, o divadelním životě v Praze i na venkově a o literárním a kulturním dění u slovanských národů. Pravidelnou součástí K. byly dopisy pražských i mimopražských přispěvatelů, které položily základ dopisovatelské tradice



pěstované prakticky po celou dobu existence K. (zvláště početné jsou ve 40. letech); podíleli se na nich nejen spisovatelé (M. D. Rettigová z Litomyšle, A. V. Šembera a K. Šmídek z Moravy, K. Kuzmány a L. Štúr ze Slovenska, K. V. Zap z Lvova, F. C. Kampelík z Vídně aj.), ale také dopisovatelé z řad čtenářů. Drobnému zpravodajství byly vyhrazeny jednotlivé rubriky, vyskytovaly se však nepravidelně a měnily názvy. Rubriky *Zrcadlo času* a *ducha lidského*, *Čas a duch lidský* a *Rozmanitosti* např. přinášely zajímavosti ze světa (z historie i současnosti), rubrika *Denní kronika* nejružnější aktuální zprávy a informace. Všeobecně vzdělávací část pokrývala širší oblast lidské činnosti (průmysl, lékařství, přírodopis aj.), výrazně však převažují dějepisné a národopisné články a životopisné portréty významných osobností slovanské kultury. Každé číslo obsahovalo stručné informace o literárních novinkách, divadle, o vědeckých nebo vědeckopopularizačních spisech a někdy obsáhlejší recenze, především o divadle a divadelních představeních (autorem byl v prvních ročnících především J. K. Tyl, později V. Filípek, K. Püner, J. Kaška aj.). Příloha ke K. neměla zprvu vyhraněný ráz. V 1. ročníku měla dvojstránkový rozsah s různorodým obsahem (báseň, cestopisná próza na pokračování, životopisná stať, drobné zajímavosti, občas literární zpráva), od 2. ročníku se postupně vyhraňovala jako literární příloha (čtyřstránková) zahrnující převážně recenze a zprávy o domácí literární produkci, divadle, almanaších, časopisech a naučných knihách, dále také o slovanských literaturách. Domácí i zahraniční (hlavně slovanské) písemnictví bylo soustavněji sledováno 1840–43 (roč. 7–9), kdy příloha změnila název i koncepci, aby – jak se praví v oznámení předplatitelům – „z ní hlavní orgán literárního života vzrostl“, který by bral „přitom také ohled na znamenité útvary v literaturách jinოსlovan-ských“. Po zrušení samostatné přílohy 1844 bylo literární zpravodajství součástí K. v nepravidelných rubrikách *Literatura* nebo *Divadlo, literatura, umění, veřejný a společný život*; po roce 1846 ustoupilo do pozadí. – Jak uvádí J. Jungmann ve své Historii literatury české, staly se K. „posud nejčtenějším časopisem“; počet odběratelů vzrostl za deset let trojnásobně, a to díky skladbě časopisu a jeho zaměření na široký okruh čtenářstva. Od poloviny 40. let význam K. klesal; příčinou byl jednak definitivní odchod J. K. Tyla z redakce (1845), jednak

postupující diferenciaci národního hnutí a jeho zpolitštění. Za redakce J. Pospíšila a J. Malého (1846–47) si K. ještě zachovávaly ráz literárního časopisu s převahou původní básnické a prozaické tvorby (i když podíl překladů vzrostl), počínaje 1848 (po zrušení cenzury v březnu t. r.) ustoupila beletristická složka do pozadí ve prospěch publicistiky a politického zpravodajství o událostech doma a v zahraničí. K. otiskovaly provolání, petice, komentovaly Slovanský sjezd, publikovaly pojednání o významu novinářství a novin apod. V 73. čísle 1848 (30. června) vyšlo oznámení, že od 2. pololetí (počínaje 8. červencem) budou K. vycházet jednou týdně ve velkém formátu a větším rozsahu, 75. číslem však vydávání K. skončilo; krátce na ně navázal K. B. Štorchem redigovaný politický týdeník *Květy a plody*, od října 1848 přeměněný na deník *Ranní listy*. Obnovení K. (1850), které se vracely za redakce J. Malého k beletristickému typu časopisu, bylo krátkodobé; přestaly vycházet pro „příliš slabé oučastnění, s jakým se podniknutí jak u obecnstva..., tak i u spisovatelstva českého potkalo“.

Pod vedením J. K. Tyla se K. ustálily jako beletristický časopis s vyhraněnou kulturní koncepcí, akcentující pojetí literární tvorby jako formy činné účasti na národním zápasu. V tomto smyslu se nekonstituovaly jako orgán výrazně generační nebo směrový, třebaže ve 30. letech jejich základní kádr tvořila generace Tylova, Máchova a Erbenova a přestože se v prvních ročnících redigovaných Tylem prosazovala tendence distancovat se vlastním literárním programem (postulát umělcova práva na originalitu a subjektivnost) od staršího preromantického proudu. 1834 došlo také k Tylově polemice s Čelakovským v České včele, již se zúčastnili V. Filípek a zvláště K. J. Erben pamfletem Dobrodružství cestujícího, namířeným proti ohlasové technice (dochoval se k tomu i nepublikovaný rukopis satiry Máchovy); byla to vůbec první polemika mezi dvěma českými časopisy. Spor, projevující se i drobnými invektivami kvůli skutečným nebo domnělým jazykovým prohřeškům a vzájemnými výpady Tyla a Čelakovského, přijala proto oficiální vlastenecká společnost s nelibostí (F. Palacký). Nová literární orientace K. byla explicitně zformulována 1835 (roč. 2) v pojednání K. Sabiny o Básních V. Nejedlého, a to jako „citlivá subjektivnost“ představující novou společenskou a uměleckou hodnotu. Sabinova stať byla pregnantní a his-

toricky zdůvodněnou první formulací požadavku romantického charakteru literatury (aniž je slovo romantismus vysloveno). Daleko výrazněji než tento literární program vtiskla K. charakter dobová situace: nad zájmy vlastního rozvoje literatury převládaly zájmy národního hnutí, zřetel k širokým vrstvám čtenářů a k možností aktivního působení v duchu vlastenecké ideologie. V „Oznámení“ koncem 1837 (roč. 4) se připomíná snaha redakce, aby se časopis „nestal rejdištěm vášní mladých spisovatelů“, o čemž již „ročník tento neomylně podal důkazy“. – Na rozdíl od České včely se K. zaměřily na původní beletristickou tvorbu (programově je tato orientace vyjádřena v Tylově vstupní básni Květy české: „Nechceme vlivných zahraničních letů, doma roli máme bohatou“), hlavně na rozvoj prozaických a publicistických žánrů. Zprvu tvořily jádro K. práce Tylovy: v 1. ročníku Svatba na Sioně, Komedianti, Obrazky ze života pražského, Z nočních potůlek (Kniha vlastence), výňatky z dramát (Fidlovačka, Václavík Outrata), zprávy o literatuře a divadle (série článků České divadlo v Praze, pokračující i v následujících dvou ročnících). V redigování Tylovi pomáhal V. Filípek (kromě původní tvorby otiskoval přehledy z cizích periodik a příspěvky v rubrikách drobných zpráv). Počínaje 2. ročníkem se okruh přispěvatelů rozšiřoval a vedle autorů Tylovi generačně nebo názorově blízkých (K. J. Erben, V. Filípek, J. D. Kopecký, J. P. Koubek, K. Kuzmány, J. J. Langer, K. H. Mácha, V. B. Nebeský, F. J. Rubeš, K. Sabina, E. Štúr aj.) přispívali spisovatelé starší (V. Hanka, F. L. Hek, Š. Hněvkovský, J. K. Chmelenský, V. K. Klicpera, J. Kollár, V. Nejedlý), ve 40. letech pak téměř všichni nastupující autoři (V. Furch, P. Chocholoušek, B. Němcová, V. Řezníček). Poezie je v K. zastoupena v značně širší tematické i žánrové. Převládá lyrika vlastenecká (podílí se na ní většina básníků, mj. Tyl básněmi Zpěv Čechů při novém roce, Sbor bojovníků) a lyrika, v níž se vlastenecký cit prolíná s osobnostním prožitkem milostným (M. Čacká, B. Jablonský, F. J. Rubeš aj.). Vedle básní gratulačních (verše k jubilejím českých vlastenců a členů císařské rodiny, žalozpěvy u příležitosti úmrtí) publikovaly K. deklamovánky s vlasteneckým nebo humorným obsahem (F. J. Rubeš, J. K. Tyl aj.), satiru a poezii gnómickou (J. P. Koubek, J. J. Langer), historické a vlastenecké epické písně (J. E. Vocel: Přemyslovci), bala-

dy (J. J. Kalina; K. J. Erben: Smolný var). Zvláštní místo zaujímaly skladby slučující vlasteneckou poezii (její konvenční polohu reprezentují nejpříznačněji básně V. J. Picka) s lyrikou romantické rozervanosti (K. Sabina), zastoupena je i „ohlasová“ poezie, využívající folklórní tradice k vyslovení subjektivního prožitku (J. J. Langer, K. H. Mácha). Po Máchovi, který otiskoval v prvních ročnících Písně, a K. Sabinovi (v každém ročníku několik básní) našel subjektivní romantismus výraznější uplatnění v tvorbě V. B. Nebeského (Ohlasy noční aj.). Na stránkách K. debutovala mj. i B. Němcová básní Ženám českým (1843). – Próza reprezentovala historická povídka J. K. Tyla (Svatba na Sioně, Slečna Lichnická, Vychovaneček pomsty, později Dekret kutnohorský, Pomněnky z hrobu posledního Čecha aj.); V. K. Klicpera zde publikoval preromantickou povídku Věnceslava, K. H. Mácha romanticky koncipovaný Křivoklad, J. E. Vocel Posledního orebitu a Hlatipisce, P. Chocholoušek Dceru Otakarovu, Palcéřika aj. Próza ze současnosti je zastoupena vlasteneckou povídkou opírající se o strukturu povídky sentimentální (Tylovi Komedianti, Český jazyk – moje škoda aj.), romantickými povídkami (Večer na Bezdězu a Marinka z Obrazů ze života mého od K. H. Máchy, melodramatický Hrobník a Msta od K. Sabiny), dále pohádkami, báchorkami a pověstmi (J. K. Tyl, J. Malý aj.). 1845 otiskl Tyl v K. první českou povídku se sociální tematikou Ze života chudých, do jejíhož vydávání zasáhla cenzura (již při druhém pokračování v č. 39; teprve po přestávce, pravděpodobně po Tylově úpravě, vycházelo od č. 55 pokračování). Významné místo zaujímají drobné prózy (humoresky, arabesky apod.) žertovného nebo kritického až satirického ladění s tematikou národní společnosti, literatury a umění (F. J. Rubeš, J. K. Tyl, V. Filípek, F. Hajniš aj.); počínaje přelomem 40. let je toto zaměření k realitě současného života národního a společenského provázáno rozvojem útvarů stojících na pomezí beletrie a publicistiky, zejména cestopisů a črt nejrůznějšího tematického zaměření – povahopisných, zeměpisných, národopisných aj. Psala je řada autorů, mj. též B. Němcová, jež v K. otiskla Obrazy z okolí domažlického (1845). – Podíl překladů stoupl koncem 30. let a zvláště ve 40. letech. Převažoval zájem o literaturu slovanské, zejména ruskou a polskou (tuto orientaci podtrhuje pojednání J. Kollára

O literárnějším vzájemnosti mezi kmeny a nářečnými slávkými, přetištěné 1835 z čas. Hronka); pozornost byla věnována i literatuře německé, anglické, francouzské a dalším. Spíše než snaha zpřístupňovat soustavně hodnoty jiných literatur se ve výběru překladů projevovala tendence uvádět díla čtenářsky zajímavá anebo korespondující s aktuálními potřebami a stavem české literatury. Ruská literatura je zastoupena díly Puškinovými (básně, povídky Piková dáma a Výstřel, úryvek z historického dramatu Boris Godunov), Lermontovou povídkou Tamaň z Hrdiny naší doby, Tarasem Bulbou a Zápisky blázna N. V. Gogola, romantickými prózami A. A. Bestuževa Marlinského, mravoličnými prózami F. V. Bulgarina aj.; z polské literatury jsou překládány básně autorů: A. Mickiewicz (překlad Ódy na mladost, 1834, má téměř programový ráz), A. E. Odyńiec, J. U. Niemcewicz (historické zpěvy), z prózy pak historické povídky a pověsti; dále jsou uvedeni z literatury německé Ch. F. Gellert, J. W. Goethe, J. G. Herder, H. Kleist a autor sentimentálních povídek H. Zschokke, z francouzské mj. E. Sue (úryvek ze Salamandra a z Tajností pařížských) a z anglické vedle J. Thomsona (Počasy v překl. F. Douchy) G. G. Byron (Parisina), T. Moore, W. Scott aj.; z antické literatury jsou zde ukázky z Homéra a Theokritovy Selanky (v překl. Jana Vlčka). *Poezii překládali:* J. J. Čejka, F. Doucha, K. J. Erben, V. Hanka, J. J. Kalina, J. P. Koubek, K. Kuzmány, K. M. Lambl (pseud. Letinský), J. B. Líman, J. J. Melichar, B. Peška, J. B. Pichl, J. Pospíšil, J. Rittersberk (z Rittersberku), F. J. Rubeš, K. Sabina, A. V. Šembera, S. Štůl, E. Štůr, J. S. Tomíček, F. D. Trnka, K. M. Drahotín Villani, Jan Vlček, A. J. Vrtátko. *Prózu překládali:* J. J. Čejka, F. J. Dobicer (pseud. F. J. Lounský), F. Doucha, V. Filípek, K. Havlík, O. Kalnický, J. Kaška (též jako J. K. Zbraslavský a K. S.), J. L. Kendík, F. S. Kodým, K. M. Lambl (pseud. Letinský), J. B. Líman, F. Mašek, J. Malý, V. B. Nebeský, T. J. Nosák (jako B. Nosák), J. Orelský, J. B. Pichl, J. V. Podlipský, J. Pospíšil, L. Pospíšil, J. Procházka, J. J. Řezníček, K. Sabina, K. Stefan, F. Šír, J. K. Škoda (pseud. Příbramský), J. K. Tyl, P. M. Veselský, B. Vocelová (pseud. Jaroslava Lítňanská), K. V. Zap. – Původní záměr pěstovat uměleckou kritiku (zvl. v příloze) se projevil soustavným literárním a divadelním zpravodajstvím, jež překračovalo rámeček pouhých informací a popisných recenzí

a ustálilo se jako významná složka reflexe literárního života. Soustavně se sledovala divadelní představení v Praze a později i mimo Prahu (J. K. Tyl, J. Procházka, K. Půner, A. J. Vrtátko aj.), literární produkce (F. Doucha, V. Filípek, J. B. Pichl, J. Pospíšil, V. S. Štůl, J. K. Tyl aj.). Vlastní literárněkritickou linii vytvářely v K. především stati K. Sabiny a V. B. Nebeského; Sabina otiskl mimo zmíněné pojednání o Básních V. Nejedlého např. rozsáhlou recenzi o spisech J. K. Tyla s úvahou na téma literární kritiky, V. B. Nebeský stati o básních K. Sabiny, B. Jablonského, V. Furcha, K. Vinařického (Sněm zvířat), J. E. Vocela (Meč a kalich). Naučná a naukově popularizační složka časopisu nebyla rozsáhlá, převažovaly články historické, národopisné, zeměpisné. K. respektovaly specifické slovenské zájmy, přihlížely k slovenskému životu (mezi přispěvateli byla řada významných slovenských autorů jako L. Štůr, K. Kuzmány, J. M. Hurban aj.; štůrovci považovali první ročníky K. za svůj orgán). – Na K. se postupně podílelo původními pracemi kolem 150 autorů, *básnickými příspěvky* zejména: J. Barvíř, M. Čacká, F. Černohouz, F. K. Drahoňovský, K. J. Erben, V. Filípek, V. Furch, J. A. Gabriel, F. Hajniš, V. Hanka, Š. Hněvkovský, F. Humhal, J. M. Hurban, S. Chalúpka, J. K. Chmelenský, B. Jablonský (též jako K. E. Tupý), L. Jesenský, J. K. Jodl, J. Kadavý, F. C. Kampelík, J. P. Kaun (jako J. P. Koun), J. L. Kendík, F. M. Klácel, J. Kolár, J. D. Kopecký, J. P. Koubek, J. M. Král, A. Krása, J. J. Kříčenský, K. Kuzmány, V. D. Lambl (pseud. V. D. Letinský), J. J. Langer, J. B. Líman, K. H. Mácha, J. Malý, J. J. Marek (pseud. Jan z Hvězdy), V. B. Nebeský, V. Nejedlý, B. Němcová, J. Novák, M. S. Patrčka (pseud. M. Silorád), V. J. Pícek, J. B. Pichl, M. Procházková (pseud. Ludmila Tichá), K. Půner, V. Raab (jako Ráb), B. Rajská, M. D. Rettigová, F. L. Rieger, F. A. Rokos, J. Rozsypal, F. J. Rubeš, A. Růžicková (jako Vlastimila R.), J. J. Řezníček, K. Sabina (též jako K. Sabinský), F. Sušil, A. V. Šembera, F. Šír, A. H. Škultéty, G. Šoltész (jako G. Šolthés), K. B. Štorch, V. S. Štůl, E. Štůr, J. H. Tichý, M. Tomek, J. S. Tomíček, F. D. Trnka, V. V. Trnoblanský, F. B. Trojan, J. K. Tyl (též jako Tyl-Horník a Jan Vítek), K. M. D. Villani, P. M. Veselský, K. A. Vinařický, L. F. Viršing, J. Vlček (též jako J. Vlčkovský a J. V.), J. E. Vocel, A. J. Vrtátko,

B. Záhorský, K. V. Zap, A. K. Zeman, V. Zloch, F. Zvěřina z Ruhwaldu, L. Žello. *Prozaické práce* publikovali: J. Burgerstein, J. Ehrenberger, M. Fialka, V. Filípek, J. Formánek Činoveský, F. Hajniš, I. J. Hanuš, F. V. Hek, P. Chocholoušek, V. K. Klicpera, F. Kočí, M. Kolínský, V. Kořínek, J. P. Koubek, J. J. Křičanský, J. B. Líman, K. H. Mácha, J. Malý, J. J. Marek (pseud. Jan z Hvězdy), J. J. Michl, B. Němcová, M. S. Patrčka (pseud. M. Silorád), J. P. Přibík (též pseud. Pravdomil Mníšecký), F. J. Rubeš, K. Sabina, K. B. Štorch, F. B. Tomsa, F. B. Trojan, J. K. Tyl (též jako Tyl-Horník, Marie Olivová), J. E. Vocel, P. M. Veselský (též pseud. Novoknínský), V. V. Trnoblanský. – *Úvahy, recenze, kult. zpravodajství, články z různých oborů* psali K. Amerling (též jako K. Strnad, A. K., K. A.), J. M. Bačkora, Š. Bačkora, J. J. Čejka, F. Černohouz, F. Čupr, J. F. Činoveský, F. Fingerhut, F. C. Kampelík, J. D. Kopecký, V. Kořínek, V. E. Krátký, K. Lhota, F. X. Mašek, J. J. Michl (též J. V. Michl), J. B. Pichl, J. V. Podlipský, J. Pospíšil, J. S. Presl, J. Procházka, K. Püner, F. L. Rieger, K. Sabina (též jako K. Sabinský), V. Staněk, F. Sušil, A. V. Šembera, V. S. Štulc, K. B. Štorch, F. Šír, K. Šmídek, J. K. Tyl, N. Vaněk, J. E. Vocel, A. J. Vrtátka.

**BIBLIOGRAFIE:** F. Bačkovský: O K., Květy 1885 (soupisy příspěvatelů); J. Jedlička: Soupis tisků J. H. Pospíšila (1970, soupis příspěvků v roč. 1–3). ■ **LITERATURA:** V. Filípek in J. K. Tyl, jeho snažení a působení (1859); F. Bačkovský: O K., Květy 1885; J. L. Turnovský in Život a doba J. K. Tyla (1892); J. Pilát: Redaktorská činnost J. K. Tyla (1955); M. Otruba, M. Kačer in Tvůrčí cesta J. K. Tyla (1961); M. Otruba: Tylova publicistika z údobí K., ČLit 1979 + Časopis jako dialog, in J. K. Tyl, Národní zábavník, Spisy sv. 11 (1981); M. Beránková: Tylovy nelehké začátky, Květy 1984, č. 2 + Za časopis vpravdě národní, Květy 1984, č. 4 + J. K. Tyl odchází, Květy 1984, č. 6 + Nečekaný deník a dlouhá odmlka, Květy 1984, č. 8.

jt

## Květy (2)

1865–1872

Velký ilustrovaný týdeník s beletristickým, naukově popularizačním a informativním obsahem, určený širším čtenářským kruhům.

**Podtitul:** 1865 – 1. pololetí 1867 (roč. 1–2) Týdeník beletristický a lehce poučný s přílohou Česká včela (v roč. 1 je každé jednotlivé číslo opatřeno ještě podtitulem Týdeník k zábavě a poučení); 2. pololetí 1867–1872 (roč. 2–7) Obrázkový týdeník. – **Redaktoři:** 1865 – 1. pololetí 1867 (roč. 1–2) V. Hálek a J. Neruda (jako nakladatelé a redaktori); 2. pololetí 1867–72 (roč. 2–7) V. Hálek (jako majitel, vydavatel a redaktor, od č. 6 1867, roč. 2 jen vydavatel a redaktor); pro obrazovou část 1867, č. 11 (roč. 2) – 1868, č. 14 (roč. 3) K. Purkyně, 1868, č. 21 (roč. 3) – 1872 (roč. 7) P. Maixner. – **Majitel a nakladatel:** 1865 – 1. pololetí 1867 (roč. 1–2) majitel J. Grégr; 2. pololetí 1867–72 (roč. 2–7) nakladatel E. Grégr. – **Periodicita:** 1865–72 (roč. 1–7) týdeník, přičemž roč. 1 s dvouměsíční letní přestávkou, od 30. 11. 1865 do 27. 12. 1866 48 čísel; 1867 (roč. 2) od ledna do června 26 čísel a od července do prosince znovu 26 čísel s novým číslováním; 1868–71 (roč. 3–6) od ledna do prosince 53 nebo 52 čísel; 1872 (roč. 7) jen do 25. 7., kdy čas. přestal vycházet, 30 čísel. – **Přílohy:** 15. 2. 1866 (roč. 1) – 1. pololetí 1867 (roč. 2) Česká včela. Příloha k časopisu Květy, dvakrát měsíčně; říjen 1867 (roč. 2) – leden 1869 (roč. 4) Módní příloha, dvakrát měsíčně; únor 1869 (roč. 4) – červenec 1872 (roč. 7) Bazar, dvakrát měsíčně; vedle toho červen 1870 (roč. 5) – červenec 1872 (roč. 7) Ženské listy. Měsíční příloha ke Květům (1872 red. V. Lužická).

Iniciátoři K. J. Neruda a V. Hálek navázali na tradici Tylových Květů jak koncepcí, organicky spojující složku literární a literárněkritickou s naukově popularizační a informativní, tak zřetelům k širším čtenářským vrstvám. Výslovně je to formulováno v článku Květy (č. 1, roč. 1, rubrika Fejeton), v němž se hlavní zásluha Tylova časopisu shledává v tom, „že pouhé překládání couvlo před původností“; novým K. je práno, aby dokázaly, co „pro svůj čas, jakožto pro svou dobu toho staré Květy dovedly“. Důraz je proto kladen především na původní tvorbu: každé číslo zpravidla zahajuje próza, román nebo povídka na pokračování, po nich následuje báseň a drobná próza polobeletistická nebo populárně naučná. Pravidelnou součástí byl oddíl *Fejeton* (v prvních roč. tištěn pod tímto označením, později zdůrazněn jen graficky), zahrnující pestrý repertoár publicistických forem od rozsáhlejších článků nebo úvah až k drobným glosám, dále básně (především překlady), zajímavosti ze světa kultury a krátké zprávy historické a životopisné. Soustavnému sledování literárního a kulturního života se zprvu věnovala příloha *Česká včela* s pravidelnými rubrikami *Hlídka literární*, *Ze světa divadelního a hudebního*, *Kronika umění výtvarného* a *Z celého*



světa. Po zrušení přílohy se tyto rubriky staly součástí listu, který počínaje druhým pololetím 1867 (roč. 2) zvětšil rozsah z jednoho a půl archu folia na jeden a půl archu velkého folia a stal se velkým obrázkovým týdeníkem s módní přílohou. Změnu vyvolaly snahy učinit z K. rodinný list, který by konkuroval časopisu staročeků Světozor, pomáhal vytlačit z rodin německou četbu a seznamoval i s hodnotami českého výtvarného umění. Skladba příspěvků se nezměnila a zůstal zachován i okruh přispěvatelů (včetně J. Nerudy, který odešel z redaktorství). Každé číslo přinášelo reprodukce obrazů a kreseb českých malířů (V. Barvitijs, F. Čermák, A. Gareis, E. Herold, J. Huttary, F. Chalupa, A. Levý, K. Maixner, P. Maixner, J. Mařák, Č. Melka, G. J. Schulz, K. Svoboda, H. Ullik, A. Waldhauser, F. Zelinka, F. Zvěřina, F. Ženíšek aj.), objevují se i reprodukce děl cizích, zvláště ruských, polských a jihoslovanských. Od ročníku 2 (č. 18) je čas. opatřen novým ozdobným záhlavím J. Mánesa, symbolizujícím matku Slavii, která rozdává květy dětem slovanských národů (na žádost vydavatele musely být od ročníku 3 v zájmu mravopoctnosti nahé postavičky dětí „přoblečeny“, a proto trval Mánes na tom, aby v levém dolním rohu nebyla nadále uváděna jeho značka); ozdobné záhlaví bylo ještě dvakrát změněno (1869, roč. 5 a 1872, roč. 7). S přeměnou K. v ilustrovaný týdeník se mění i příloha. Místo České včely vycházela (počínaje posledním čtvrtletím 1867, roč. 3) dvakrát v měsíci *Módní příloha*, určená výhradně ženám a přinášející nejnovější módy, vzorky různých ženských prací, střihy, rady ženám apod.; měla konkurovat berlínskému Bazaru, který vycházel v Evropě v deseti jazycích, v konkurenci však neobstála a od února 1869 (roč. 4) byla nahrazena českým překladem německého Bazaru. Od 1871 (roč. 6) vycházela jednou měsíčně ještě druhá příloha *Ženská hlídka*, která svými příspěvky zhruba reprodukovala skladbu časopisu (bez ilustrací); v příspěvcích – z valné většiny od žen – převládá zaměření na problematiku výchovy žen, ženského hnutí apod. – V červenci 1872 vydávání K. končí. Jako jedna z hlavních příčin se uvádějí velké finanční náklady spojené s vydáváním Bazaru a skutečnost, že dosavadní poměry neumožňují vydávat vedle Světozoru ještě druhý velký obrázkový časopis; J. Arbes ve svých vzpomínkách konstatuje, že především „nevšimavost silné tehdy měšťanské třídy

k umění, která se ještě později tolikrát projevila, sklízela tu své první ovoce“. Z rozhodnutí redakce splynuly K. s časopisem Světozor.

Nerudovi a Hálkovi se podařilo vytvořit z K. orgán, který významně přispíval k oživení literární tvorby, k jejímu působení mezi širší čtenářskou veřejností, a zároveň svým obecně vzdělávacím a osvětovým programem sloužil potřebám českého kulturního rozvoje. Díky osobnostem obou redaktorů a jejich zkušenostem K. soustředily široký okruh přispěvatelů. Setkávali se zde autoři starší generace (F. Doucha, K. J. Erben, J. V. Frič, K. Sabina) s májovci (V. Hálek, A. Heyduk, J. Neruda, K. Světlá) a vedle nich řada spisovatelů vstupujících, počínaje přelomem 60. let, postupně na literární pole (F. Adamec, J. Arbes, S. Čech, B. Jelinek, E. Krásnohorská, S. Podlipská, J. V. Sládek, A. Stašek, A. V. Šmilovský, V. Šolc a další). Ačkoliv se K. neustavily jako literární orgán s vyhraněným uměleckým programem (od počátku až do konce své existence zůstávaly věrně poslání být skladbou i obsahem především časopisem k „zábavě a poučení“), stály v popředí snah o zživotnění literatury, zvláště prózy. J. Neruda v článcích *Moderní člověk a umění* (1867) se také pokusil formulovat principy literární tvorby, jež by odpovídaly soudobým potřebám především prostého čtenáře, který „vržený v proud moderního života je zakrátko jen s tím spokojen, co mu podává plný obraz života toho“, nevyjímaje problémy sociálního uspořádání společnosti. Dominantní postavení v K. zaujímaly prozaické útvary oscilující mezi rozvíjením novelistického syžetu a mezi důrazem na kresbu prostředí a psychologickou charakteristiku postav. Vedle rozsáhlejších povídek, novel i několika románů (na pokračování) to byly zejména drobné prózy, které žánrovým označením nebo podtitulem (obraz ze života, nákres života, výjev ze života, upomínka, kus všedního života, všední příběh, skica apod.) podtrhují výrazný příklon k realitě, k pravdivému zpodobení života v jeho každodenních projevech. J. Neruda publikoval na stránkách K. Týden v tichém domě (podtitul *Domácí žánr*) a Oblomovský kuplet, V. Hálek povídky *Zapomenutý*, *U panských dveří*, *Na statku* a *v chaloupce* a *Domácí učitel*, K. Světlá *Vesnický román*, *Kantůřčici*, *Frantinu* aj., F. Adamec realistické, psychologicky motivované novely (též z pozůstalosti), mj. autobiograficky koncipovanou *Zpověď*, J. Arbes romaneto *Řá-*

bel na skřipci, první ukázkou svérázného útvaru, jímž se později proslavil, a další. Současná tematika (městská i venkovská) měla převahu nad tematikou historickou, která byla zastoupena povídkami K. Sabiny (Poslední z Hasenburkův, Osudná kniha), několika prózami V. Vlčka a E. Špindlera a především Starým varhaníkem a Setníkem Dřevnickým A. V. Šmilovského. Pozornost byla věnována pověstem, národním a krajovým pohádkám (mj. tři slovanské pohádky K. J. Erbeny), hlavně pak cestopisné próze, jež většíinou tvořila součást nejpestřejší rubriky *Fejeton* a byla pěstována v rozmanitých žánrových formách (obrázek, črta, fejeton, causerie) a v značné tematické šíři (zajímavosti národopisné, geografické, kulturní, sociální otázky aj.). Vedle J. Nerudy (V Judských horách, Návštěva u „svobodných zedníků“) a V. Hála (Příhody na Bosporu, Turecká rodina, Lovení ryb v moři Adriatickém, V Kotorské boce aj.) přispívali cestopisnými prózami A. Stašek (Obrázky z Krakova), K. Adámek, E. S. Friedberg (pseud. Mírohořský), M. Fabkovičová, J. V. Frič, J. Goll aj. Podobně jako v Tylových Květech objevují se i zde překlady cestopisů nebo úryvky z cestopisných knih (Obrázky z Ameriky Ch. Ph. Lasteyrieho aj.). – Původní poezie byla v poměru k próze zastoupena méně. Vedle lyriky přírodní a časové, reagující na aktuální otázky národního a sociálního života, byly to písně, balady, romance a legendy (nezřídka využité k vyjádření sociálních konfliktů), úryvky větších epických skladeb a také poezie reflexivní a gnómičká. Z přispěvatelů publikovali J. Neruda jednotlivé básně (mj. Všim jsem byl rád), V. Hálek mj. ukázky z cyklu V přírodě a z lyrickoepické poezie (Černý prapor, Děvče z Tater), A. Heyduk reflexivní verše, J. V. Sládek útočné politické verše Z irských melodií, A. Stašek vedle lyriky úryvek z epické básně Václav, S. Čech exoticky laděné Kandiotky, E. Krásnohorská své rané verše, F. Šimeček básně inspirované sociálními problémy a podobně i V. Šolc (Píseň o ruce mozolné, Dítě ulice); jejich tvorbě blízká poezie R. Mayera byla publikována z pozůstalosti. V prvních ročnících byly otištěny Ukázky nejnovější lyriky české, jež seznamovaly s novými verši vždy několika autorů, a to renomovaných i začínajících (vedle V. Hála E. Miřiovský, B. Ptáčkovský, K. Weirauch, J. Wunsch, E. Züngel aj.). – Překlady prózy se v prvních čtyřech ročnících objevovaly zcela ojediněle, teprve od

1870 (roč. 5) jejich počet stoupá. Je zastoupena ruská literatura, a to třemi povídkami I. S. Turgeněva, Puškinovou prózou Kirdžáli, úryvky z Gončarovovy Fregaty Pallady a několika povídkami V. V. Krestovského, ve své době ceněnými pro dokumentární hodnotu; z polské literatury vychází (v překl. A. Staška) rytmizovaná próza J. Słowackého Anelli, z maďarské M. Jókai, z francouzské kratší prózy dnes již málo známých autorů; doplňuje je několik přeložených pověstí, pohádek a bajek. Na překladech se podíleli A. Durdík, F. Mach, V. Vinický (ruská lit.), E. Miřiovský, J. Neruda (z kalmyckých pohádek Siddhi-Khürových), E. Novotný (bajky ze sanskrtu), J. O. Pražák (francouzská lit.), F. Schulz (indické bajky), J. Tesař (jihoslovanské pověsti). Hojněji je zastoupena poezie (jako téměř pravidelná součást každého čísla hlavně v rubr. Fejeton), jejíž výběr svědčí o snaze seznámit čtenáře s významnými básníky minulé i současné doby. Z antické literatury K. uvedly Anakreonta, Catulla, Ovidia, ze staroindické ukázky z Kálidásova dramatu Šakuntala, Průpovědi Bhartrhariho aj., ze starší anglické literatury básně J. Miltona a E. Spensera, ze španělské L. de Góngory a úryvky z Calderónova dramatu Velká Zenobie; často byly publikovány překlady národní poezie, prakticky ze všech slovanských oblastí, z neslovanských pak staroanglické balady, vlašské písně aj. Z novější poezie byli mj. překládáni němečtí básníci J. W. Goethe, H. Heine, J. G. Herder, N. Lenau, angličtí a američtí básníci R. Burns, G. G. Byron, R. Southey, A. Tennyson, H. W. Longfellow, E. A. Poe, z románské oblasti G. Leopardi, S. Pellico, P. J. Béranger, V. Hugo, A. Lamartine, z oblasti slovanské Z. Krasínski, A. Mickiewicz, M. J. Lermontov, N. A. Někrasov, A. S. Puškin, T. Ševčenko, S. Vraz, z maďarské poezie S. Petöfi. Na překladech se podíleli: J. Arbes (srbské národní písně, H. Heine), J. Čelakovský, G. Dörfel, F. Doucha, A. Durdík (M. J. Lermontov, N. A. Někrasov), J. Durdík (Byronova Parisina), J. Dürich (A. S. Puškin), J. Gebauer (staroruské rapsodie a ze sanskrtu), J. Goll (vlašské písně, P. J. Béranger, A. Mickiewicz), M. Housa, S. Kapper, J. Kolář, A. Kotrbelec, E. Krásnohorská, M. Krajník, F. Marjánko, R. Nápravník, V. B. Nebeský, J. Neruda (šifra J. N.: z básní B. Björnsona, ukázky staronordických národních písní), E. Novotný (ze sanskrtu), J. Orelský, B. Peška, V. Petrů, K. Pichler, R. Pokorný, J. Purkyně,

F. Schulz, J. V. Sládek (H. W. Longfellow, druhý zpěv Byronova Korzára a úryvek z Giaura), P. Sobotka (mj. ukrajinské dumy), J. J. Stankovský, V. K. Šembera, V. Štulc, J. J. Toužimský, J. Truhlář (pseud. Josef Tálinský), K. Tůma, E. Vávra, K. Veselík, Č. Vyhniš. – Publicistické, naučné i populárně naučné příspěvky informovaly o novinkách a zajímavostech ze světa techniky (mj. publikován návrh podmořského telegrafu a českého samoletu), pojednávaly o přírodovědných objevech, o osobnostech přírodních věd (články E. Alberta, např. o Newtonovi, E. Grégra o Darwinovi a jeho teorii aj.), popularizovaly poznatky medicíny, botaniky a geologie, prostředkovaly výzkumy historické a národopisné (Dějiny Chodů a Popis krojů lidu selského od K. J. Erbeny, články o valašském lidu z práce Nástiny valašské od S. Kappera), v řadě článků a studií i výzkumy folklórní slovesné tvorby (J. Gebauer o staroruských rapsodiích, S. Kapper o srbských národních písních, J. Goll o národní poezii ukrajinské, J. Dunovský o národní poezii Bulharů aj.). Estetické studie a literárněhistorické příspěvky publikovali O. Hostinský (Několik slov o české prozodii), J. Durdík (O poezii a povaze lorda Byrona), J. Arbes (Poe a jeho báseň Havran), J. Goll (Mickiewiczův Pan Tadeusz), S. Podlipská (životopisný portrét Božena Němcová), B. V. Spiess (K dějepis české novelistiky), J. J. Stankovský (Příspěvek k repertoáru českého divadla, O dramatickém básnictví Španělů), V. Žižala Donovský (Počátky českého divadla na venkově) aj. K české literatuře se váží publikace drobnějších dokumentů (např. Korespondence J. Pospíšila s V. Hankou, Ze zápisků Jungmannových, Poslední list ze života J. K. Tyla) nebo menších pojednání (např. O pseudonymech v české literatuře). Sledování domácí literární produkce K. soustavnou pozornost nevěnovaly, literární kritika ve vlastním slova smyslu zde neexistuje. Články o literatuře, divadle a výtvarném umění (publikovány v příslušných rubrikách, zprvu v příl. Česká včela, po jejím zrušení v listu) jsou jen stručnými či rozsáhlejšími informacemi o novinkách a zajímavostech domácí i cizí tvorby (ze slovanských literatur především ruská a polská, ze západoevropských francouzská). Významné místo zaujímají kulturněhistorické stati, pojednávající rozsáhlý okruh témat s důrazem na obecně vzdělávací stránku (M. Tyrš: Mohamed a učení jeho, S. Podlipská: Výlet dějinami umění aj.).

V Ženské hlídce jsou např. otištěna pojednání E. Krásnohorské O čtení románu a V. Lužické o ženských postavách v Shakespearových dramatech. Články psané zábavnějším tónem jsou většinou součástí oddílu *Fejeton*, který zahrnul rozmanité texty: překlady básní, epigramy, sentence (J. Neruda: Skromné myšlenky), cestopisné prózy, zajímavosti ze světa, historky z minulých i současných dob a také pojednání a úvahy na témata umění, kultury a společenského života. Neruda zde otiskl fejeton O vkusu, navazující na úvahu Moderní člověk a umění, a v rubrice *Pražský fejeton* sérii článků adresovaných ženám, V. Hálek články Tyl a národní vděčnost, Naši měšťané a návštěvy divadelní aj., K. Světlá Listy ženám o ženách, V. Vávra Haštalský vzpomínky na vězeňský pobyt aj. – Po přeměně K. ve velký ilustrovaný týdeník byla publicistická část koncipována tak, aby obrazové reprodukce provázel výklad, a to životopisný k portrétům (významných osobností českého a slovanského kulturního života – spisovatelů, vědců, herců, zpěváků, malířů atd.), tematický k obrazům žánrovým, historickým a krajinářským a věcný k fotografiím uměleckých a jiných předmětů. Texty pod obrázky jsou v prvních dvou ročnících ilustrovaných Květů (roč. 1–2) tištěny i v azbuce jako výraz opětovně se vracející myšlenky slovanské solidarity (reakce na rakousko-uherské vyrovnání), jež se projevil i stoupajícím zájmem o slovanské literatury a slovanskou kulturu. – *Verši* do K. přispěli: F. Adamec, J. Arbes (i pseud. Roman Kursy), A. Čapek, S. Čech, B. Čechová, J. Čelakovský, G. Dörfl, F. Doucha, A. Durdík, J. Dürich (i pseud. Jos. Josefovič), A. Dvořáková-Mráčková, J. Goll, V. Hálek, V. Hes, A. Heyduk, A. Hovorka (pseud. Alois z Drahejšova), B. Janda, O. Jedlička, B. Jelínek, F. V. Jeřábek, J. Ježek, V. Kalbač, J. Kolář, M. Krajník, E. Krásnohorská, J. Kuchař, F. Kůnec, F. Marjanko (i Marjanko), J. Martinec, R. Mayer (z pozůstalosti), E. Miřiovský, B. Mühlsteínová, J. Nečas, J. Neruda, J. Nosek Zádvořský, B. Peška, B. Ptáčovský, L. Quis, J. V. Sládek (i pseud. Josef Bavor), P. Sobotka, A. Stašek, F. Šimeček, V. Šolc, E. Špindler, V. Štulc, K. Tůma, K. M. Drahotín Villani, K. Weirauch, J. Wenzig, J. Wunsch, E. Züngel; *prozou*: F. Adamec, J. Arbes, V. M. V. Bělohorský, J. Dunovský, K. J. Erben, J. Goll, F. Göbl Kopidlanský, V. Hálek, O. Jedlička, S. Kapper, M. Krajník, E. Krásnohorská, V. Lužická,

J. Martinec, A. Melišová, B. Mühlsteinová, A. Nečásek, J. Neruda, K. Ninger, J. Nosek Zádvorský, J. Nosek (pseud. J. Metař, J. Ryba, J. Sonek a Vysocký), F. J. Pechánek, S. Podlipiská, J. Pospíšil, K. Sabina, F. Schulz, P. Sobotka, F. Stránecká, B. Studničková, K. Světlá, A. V. Šmilovský, K. Špaček, E. Špindler, J. Štolba, V. Vlček, K. Weirauch, E. Züngel (i pseud. E. Lužanský). *Publicistický žánr* (poučení a zábava) v K. pěstovali: K. Adámek, E. Albert, J. Arbes (pseud. J. Svoboda), A. Baum, F. Brzobohatý, L. Čelakovský, J. Dunovský, J. Durdík, F. Dvorský, M. Fabkovičová, P. J. Fišer, J. V. Frič, E. S. Friedberg (jako Mírohorský), A. Fux (pseud. Protiva Liška), J. Gebauer, J. Goll, E. Grégr, V. Hálek, S. Heller (jako S. B. Heller), O. Hostinský, B. Jedlička, L. Jenčovský, V. Kadeřávek, S. Kapper, F. S. Kodym, J. J. Kořán, M. Krajník, J. Krejčí, V. Kumpošt, E. Meliš, V. B. Nebeský, J. Neruda (i šifra J. N.), J. Nosek (pseud. J. Ryba, Sonek a Vysocký), E. Novotný, A. S. Osvald, B. Peška, S. Podlipiská, K. Renger, A. Rybička, J. N. Ryšavý, K. Sabina, F. Schulz, F. Schwarz, P. Sobotka, B. V. Spiess, J. J. Stankovský, A. Stašek, K. Stefan, F. J. Studnička, K. Světlá, A. V. Šembera, E. Špindler, F. Štolba, J. J. Toužimský, J. Truhlář (i pseud. Josef Tálinský), M. Tyrš, V. Vávra Haštalský, A. D. Výšev, J. Wünsch, V. Žižala Donovský (jako Václav Ž. Donovský).

LITERATURA: an.: K., Čes. obzor literární 1, 1867/68, s. 12; F. Schulz: K., Čes. obzor literární 1, 1867/68, s. 140; F. Bačkovský: O K., Květy 1885; M. Beránková: Nerudovy a Hálkovy K., Květy 1984, č. 10.

jt

## Květy (3)

1879–1916

Měsíčník s beletristickým, zábavným i naukově popularizačním obsahem určený širším čtenářským vrstvám a navazující na tradici Tylových a Hálkových Květů. Převládající orientací na původní i překládanou prózu tvořil pandán Sládkova Lumíru, jehož doménou byla především poezie. V krátkém období za první světové války odborněji zaměřená literární a umělecká revue.

*Podtitul:* 1879–87 (roč. 1–9) Listy pro zábavu a poučení s časovými rozhledy; od 1888 (roč. 10) bez podtitulu. – *Redaktoři:* 1879–88 (č. 1–10) S. Čech a S. Hel-

ler; 1889 (roč. 11) S. Čech, spoluredaktor S. Heller; 1890–95 (roč. 12–17) S. Čech (básně a původní próza), S. Heller (články poučné a překlady prózy); 1896–97 (roč. 18–19) Václav Čech, spolupředseda S. Čech (básně a původní próza), S. Heller (články poučné a překlady prózy); 1898 – 1. pololetí 1899 (roč. 20–21) Václav Čech, spolupředseda S. Čech a S. Heller; 1899 2. pol. – 1905 (roč. 21–27) Václav Čech (fakticky do své smrti 5. 7. 1905 Vladimír Čech); 1906 – 1. pol. 1908 (roč. 28–30) Vladimír S. Čech; 1908 2. pol. – 1910 (roč. 30–32) J. Kamper a Vladimír S. Čech; 1911–13 (roč. 33–35) Vladimír S. Čech; 1914–15 (roč. 36–37) Vladimír S. Čech (básně a pův. próza), V. Jiřina (eseje a přeložená próza); 1916 (roč. 38) V. Jiřina. – *Vydavatel:* 1879–89 (roč. 1–10) Vl. Čech (vydavatel a nakladatel); 1889–95 (roč. 11–17) S. Čech (vydavatel), Vl. Čech (majitel a nakladatel); 1896–1905 (roč. 18–27) V. Čech (vydavatel), Vl. Čech (majitel a nakladatel); 1906–13 (roč. 28–35) Vl. S. Čech (majitel a vydavatel); 1914–15 (roč. 36–37) Vl. S. Čech (majitel a vydavatel); 1916 (roč. 38) V. Jiřina. – *Periodicita:* 1879–1913 (roč. 1–35) měsíčník, od ledna do prosince 12 sešitů ve dvou svazcích; 1914–15 (roč. 36–37) 6 čísel ročně; 1916 (roč. 38) 1 číslo, v stránkování však připojené k roč. 37; v něm po smrti spoluredaktora a majitele Vl. S. Čecha shromáždil V. Jiřina to, co zůstalo v redakci, a pak vydávání K. zastavil.

Podle záměrů zakladatelů S. Čecha, S. Hellera a Vl. Čecha měly K. zpřístupňovat širokým vrstvám čtenářů současnou českou literaturu i zajímavosti z domácího a zahraničního kulturního dění a zaplnit tak mezeru ve struktuře českého časopisectva vzniklou po zastavení Květů Hálkových. Proponovaný název Obzor (návrh obálky byl už hotov) byl v poslední chvíli na podnět O. Hostinského změněn na K., aby se tak zdůraznila návaznost na tradici Tylova a později Nerudova a Hálkova časopisu. 28. 12. 1879 bylo vytištěno několik tisíc výtisků prvního sešitu K. inzerovaných v Nár. listech. Protože se inzercí podařilo získat jen 16 přímých odběratelů, koncipovali redaktoři obsah K. tak, aby první čtvrtletí tvořilo uzavřenou knihu, kterou by se vydávání časopisu mohlo případně ukončit. Úspěch však byl nečekaný (první sešity musely být dotištěny v značném počtu exemplářů), takže již v dubnovém sešitě zdůvodňovali redaktoři v poznámce Naším čtenářům nové uspořádání: uzavřený celek bude tvořit až pololetí a podle potřeby budou objemnější romány a série článků převáděny i z prvního pololetí do druhého, ročníkem se však ukončí všechny v něm otiskované práce. K. vycházely v obsáhlých sešitech knižního formátu vždy prvního každé-



ho měsíce v rozsahu kolem osmi archů, přičemž jednotlivé ročníky byly členěny do dvou knih (půlletí) se samostatným číslováním stránek (pouze 1. pol. roč. 1 bylo členěno do čtvrtletí číslovaných samostatně). Návaznost na tradici byla zdůrazněna jak názvem, tak podtitulem *Listy pro zábavu a poučení s časovými rozhledy* (roč. 1–9), který podtrhoval odlišnost K. od některých soudobých časopisů s vyhraněným uměleckým programem (Lumír) nebo se speciálním zaměřením (Osvěta) a především záměr promlouvat k širokým čtenářským kruhům (sdužovat veškeré české spisovatele. Již recenze v ČČM z 1881 konstatovala, že „K. neshromáždily kolem sebe jen jistý počet českého spisovatelstva, nýbrž spisovatele téměř všechny“, i ty, kteří „dávno mizeli ze sloupců českých listů“ (např. E. Bozděch, jehož hru Dobrodruží přinesly K. 1880). Skladba jednotlivých čísel (sešitů) zůstávala zhruba zachována téměř po celou dobu vycházení. Jádrem tvořila krásná literatura s výraznou převahou prózy: rozsah čísel umožňoval tisknout na pokračování i ucelené romány, vedle nich byly publikovány drobnější útvary (novela, noveletka, romaneto), formy inklinující ke kresbě prostředí a svérázných postav nebo k žánrovým výjevům (obrazy ze života, humoresky, arabesky), v hojně míře pak žánry stojící na pomezí beletrie a publicistiky (cestopisné črty, obrázky z cest, studie, kresby, naučná cestopisná pojednání popularizujícího rázu, vzpomínkové prózy). Poezie byla zastoupena v každém čísle několika drobnějšími básněmi nebo většími skladbami otiskovanými na pokračování. Zpravidla (nikoli však pravidelně) se v průběhu ročníku objevily jedna až dvě většinou původní dramatické práce. Přes zaměření na domácí tvorbu věnovaly K. soustavnou pozornost i literaturám cizím, zvláště současně produkci. Na rozdíl od původní tvorby tu váha spočívala na poezii hlavně zásluhou J. Vrchlického, jehož překlady přinášely K. téměř po tři desetiletí. Celkový profil K. dotvářely naučné a populárně naučné stati a články, věnované nejružnějším oblastem lidské činnosti, technickým vynálezům, přírodovědným objevům, lékařství, historii, zvláště pak estetice, výtvarnému umění, hudbě a literatuře. 1879–86 (roč. 1–8) uzavírá každé číslo pravidelně (1887, roč. 9, jen ojediněle) několikastránková rubrika *Rozhledy v literatuře, umění a vědě*, členěná do proměnlivých podrubrik. Poměrně stálá je podrubrika *Česká literatura* (přip. *Z české literatu-*

*ry*) uveřejňující krátké informativní i rozsáhlejší recenze nových knih, edic a časopisů. V prvních dvou ročnících v podrubrice *Z Umělecké besedy* K. pravidelně informovaly o činnosti tohoto spolku a jeho literárních přednáškách (ref. J. Dunovský a F. Chalupa); zpravodajství skončilo prosincovým číslem 1880 (roč. 2) na protest proti praktikám Literárního odboru Umělecké besedy, který ke své výroční zprávě připojil protiumírovsky zaměřený přehled stavu české kritiky; v lednovém čísle 1881 (roč. 3) K. otiskly prohlášení předních spisovatelů, kteří odsoudili postoj Literárního odboru a stať F. Chalupy označili za „projev soudce nekompetentního“. Kromě referátů o novinkách české literatury uveřejňovaly *Rozhledy* zajímavosti z jiných, hlavně slovanských literatur, přehledy o jejich stavu (převažovala literatura ruská a polská), ojediněle zprávy o literatuře francouzské a maďarské. Literární zpravodajství doplňovaly drobné životopisné portréty literárních a kulturních osobností českého a slovanského života, nekrology, zprávy o kulturních událostech. K. věnovaly pozornost i výtvarnému umění (články a informace o uměleckých výstavách, 1889–92 též v podrubrikách *Z kruhů výtvarných* a *Z uměleckých výstav*), divadelnímu životu (1889–93, zprvu pravidelněji, pak občas souhrnné články o divadelních představeních *Z Národního divadla*) i vědě a technice. – K zajímavosti K. přispívala obrazová složka: reprodukce děl malířů a grafiků domácích (hlavně M. Aleš, mj. ilustrace k národním písním a pohádkám, dále J. Čermák, E. Herold, F. Jenewein, L. Kuba, bratři Liebscherové, J. Věšín, F. Ženíšek aj.) i cizích (dřevoryty L. Cranacha, A. Dürera, H. Holbeina ml., obrazy B. E. Murilla, Rembrandtovy aj.); prózu i verše provázely ilustrace, vědecko-popularizační stati obrazové přílohy. Některé reprodukce, zvláště obrazových cyklů, jsou opatřeny průvodním slovem (M. Tyrš k Mánesovým dětským kartonům; S. Čech k Jeneweinovým Lipanům a Pověsti, k Příchodu jara A. Liebschera, k Věšínovým obrazům a ke kresbám M. Alše Voják v české písní národní, Myslivec v české písní národní, Cikáni; O. Mokry k Alšovému Motýlům; E. Herold k vlastnímu cyklu Malebné procházky po bojištích Žižkových aj.).

K. sehrály významnou úlohu především v prvních dvou desetiletích své existence. Zásluhou organizačního úsilí obou redaktorů sdu-

žovaly spisovatele bez rozdílu směrů a uměleckých názorů a uchovávaly si distanci vůči dobovým literárním sporům. Na stránkách K. nepocházely přímou odezvou polemiky mezi stoupenci národního a tzv. kosmopolitního směru z přelomu 70. a 80. let ani pozdější boje 90. let. Osobou redaktora S. Čecha byly K. těsně spjaty hlavně s proudy vyvěrajícími z vlasteneckých, slovansky orientovaných ideálů obrození i národního rozmachu 60. let, rozvíjeného v souladu s přínosem lumírovské generace, a jen okrajově integrovaly podněty, jež ovládly Evropu v 90. letech 19. století. Na stránkách K. se setkávali spisovatelé starší májovské generace (J. Neruda, A. Heyduk, K. Světlá) s lumírovci (J. Vrchlický, J. Zeyer i J. V. Sládek, který se zprvu cítil zaskočen jako redaktor Lumíra „konkurenčním podnikem“) i s jejich programovými odpůrci (E. Krásnohorská, R. Pokorný). Bohatý rejstřík autorů (vedle uvedených J. Arbes, V. Beneš Třebízský, I. Herrmann, J. Holeček, A. Jirásek, F. Kvapil, L. Quis, A. Stašek, L. Stroupežnický, M. A. Šimáček, A. V. Šmilovský aj.) doplnili v průběhu 80. a 90. let další: K. M. Čapek Chod, R. Jesenská, J. S. Machar, bratři Mrštíkové, K. V. Rais, A. Sova, J. K. Šlejhar, Z. Winter aj. – Tematická a žánrová rozrůzněnost se nejvýrazněji projevila v oblasti prózy. Prvně tu byly zveřejněny některé významné prózy A. Staška (Blouznivci našich hor), J. Arbesa (nedokončený román Epikurejci, knižně s tit. Štrajchpudlíci, romane-ta Lotr Gólo, Vymírající hřbitov), S. Čecha (Kandidát nesmrtelnosti, Ikaros, Výlet páně Broučkův do měsíce), J. Holečka (ukázky z Našich), A. Jirásky (Sousedé, Psohlavci, 3. a 4. díl F. L. Věka), A. V. Šmilovského (Jehla), S. Helle-ra (Salomonida a několik dalších romaneskně koncipovaných románů), J. Zeyera (Dům U tonoucí hvězdy, V soumraku bohů), M. A. Šimáčka (Duše továrny, pod pseud. Martin Havel Ze zápisků phil. stud. Filipa Kořínka), T. Novákové (Jan Jílek, Jiří Šmatlán, Na Librově grun-tě), K. V. Raise (Paničkou), A. Mrštíka (ukázky z Roku na vsi), F. X. Svobody (ukázky z románu Řeka), O. Červinky (Boj s kapitálem, zde s tit. Z paměti našich otců), J. Laichtra (Za pravdou, Na přechodu) aj. V povídkové tvorbě je výrazně zastoupena tematika historická díly V. Beneše Třebízského (Pan Zikmund z Boršic, V podvečer pětileté růže), A. Jirásky (Na staré poště, Hejtmanská sláva aj.), Z. Wintra (polo-beletristické obrázky ještě s převahou doku-

mentu), tematika vesnická v širokém rozpětí od K. Světlé a K. V. Raise až k J. K. Šlejharovi, bratřím Mrštíkům (Bavlnkovy ženy) a J. Herbenovi (ukázky z Moravských obrázků), dále próza žánrová (P. Albieri, I. Herrmann, F. Herites, J. Lier). Většinou pod různými pseudonymy tu S. Čech otiskl řadu svých drobných próz, povídky (Druhý květ), humoresky, arabesky i cestopisné črty. Z nejmladších autorů se na začátku 20. století objevují prózy J. Mahena, H. Noskové (později Malířové), R. Svobodové, R. Těsnohlídka, A. M. Tilšchové (pseud. Anna Maria). Podstatnou součást prozaické produkce K. tvoří polobeletristické žánry, povahopisné črty a hlavně rozmanité žánry cestopisné od studií až po beletrizované obrázky z cest. Psali je cestovatelé, spisovatelé, umělci a vědci: P. Albieri, L. Brtnický, S. Čech (Obrázky z Kolchidy aj.), K. Čermák, K. Drož, P. Durdík (Sumatra aj.), J. Guth, S. Heller, Č. Hornov, O. Hostinský (Římské procházky), J. Kalaš, B. Katzer, F. Klement (i jako F. Klement-Mansvet a Quido Mansvet), J. Kořenský, L. Kuba, D. Panýrek, R. Pokorný (ze Slovenska), E. M. Rutte, A. Řeháková, J. Štolba, J. J. Toužimský, J. L. Turnovský, E. S. Vráz, J. Vrchlický (črty z Holandska), F. V. Vykoukal, J. Wunsch, J. Zeyer (Vůně). Obraz prózy v K. doplňují i vzpomínky a paměti, mj. L. Quise, J. Bittnera, S. Čecha (vzpomínky na bratra Vladimíra). Rozsah K. umožňoval hojněji publikovat i dramatickou tvorbu v pestrém žánrovém rozpětí od dramatu a dramatických básní až po jednotlivé scény, lyrické výjevy i dialogizovanou prózu. K hlavním autorům patřili J. Vrchlický (Drahomíra, Julián Apostata, V sudu Diogenově, Láska a smrt) a J. Zeyer (Radúz a Mahulena, Lásky div, Z dob růžového jitra), vedle nich B. Adámek (Salomena), E. Bozděch (Dobrodruzi), S. Čech (dramatická báseň Roháč na Sioně) a dále J. Arbes, V. Dyk, B. Fridová, K. B. Hájek, A. H. Horáková, R. Jesenská, K. Jonáš, E. Konrád (pseud. Beneš Musil), J. Kvapil, P. Krakovský, F. V. Krejčí, E. Kučera, J. Laichter, K. Leger, J. Lier, J. Mahen, K. Mašek, B. Mrštíková, J. Müldner, A. E. Mužík, K. Piskoř, S. Podlipská, K. Rožek, K. Scheinpflug, A. Schulzová, A. H. Sokol, E. Sokol, F. X. Svoboda, M. A. Šimáček, J. K. Šlejhar, A. M. Tilšchová (pseud. Anna Maria), F. Téver, E. Tréval, B. Viková Kunětická. – Profil básnických příspěvků vytvářelo zvláště zpočátku několik vůdčích osobností: J. Neruda (balady, ukázky

z Prostých motivů, Zpěvů pátečních), A. Heyduk (lyrika i epika, např. ukázky z Dědova odkazu, též Pod Vítkovým kamenem), J. V. Sládek, J. Vrchlický (lyrika a epika), J. Zeyer (mj. Píseň o Rolandu, Román o čtyřech synech Ajmonových, Píseň o korunování krále Lovise, vesměs z Karolinské epopeje), S. Čech (pod různými pseud. řada příležitostných básní, ukázek z Nových písní a Modliteb k Neznámému a téměř všechna epická díla nebo ukázky z nich: Žižka, Ve stínu lípy, Václav z Michalovic, Slávie, Dagmar, Pravda, Šotek, Václav Živsa, Sníh, Zpěvník Jana Buriana, Sekáči, posmrtně Step), E. Krásnohorská aj. Co do počtu převažovaly verše pokračovatelů S. Čecha a J. Vrchlického, básníků J. Červenky, O. Červinky, I. Geisslové, B. Kaminského, K. Kučery, J. Kuchaře, A. E. Mužíka a dalších, k nimž se postupně připojovali i představitelé mladší generace, zejména A. Sova (ukázky ze Zlomené duše, z Údolí nového království aj.), J. S. Machar (sonety, verše z Výletu na Krym i následující historická epika), F. X. Svoboda, A. Klášterský. Přitom až na malé výjimky zůstala poezie v K. věrna základní orientaci ustálené v průběhu 80. let. – Výraznou složkou K. se stala překládaná poezie zásluhou J. Vrchlického, který od 1882 uváděl poezii francouzskou, italskou i anglickou (F. Coppée, Leconte de Lisle, Sully-Prudhomme, P. Verlaine, G. Carducci, G. G. Byron, J. Keats, P. B. Shelley, A. Ch. Swinburne, A. Tennyson a desítky dalších autorů, zařazených do básnickových antologií západoevropské poezie), ojediněle německou (F. Freiligrath, J. W. Goethe, O. Ludwig, C. F. Meyer aj.) a maďarskou (S. Petöfi, s F. Brábkem), dále Horatia, východoindické rgvédské hymny (s E. Kovářem) a poezii orientální (s R. Dvořákem). Dále překládali: z angličtiny J. Bartoš, V. Černý a F. B. Kheml (oba P. B. Shelley), A. Klášterský, E. Krásnohorská (ukázky z Byronovy Childe-Haroldovy pouti), A. J. Kroupa a F. Krsek (H. W. Longfellow), A. E. Mužík (Havran E. A. Poea), L. Quis (skotské balady); z francouzštiny J. Červenka, F. Sekanina a A. Vaňa (oba Verlaine), A. J. Kroupa, J. J. Benešovský-Veselý a L. Tesař (vesměs F. Coppée), J. Spáčil (pseud. Jan Žeránovský, básně J. M. de Hérédia); z italštiny a francouzštiny V. Hanus, M. Kalašová (M. Maeterlinck); ze španělštiny A. Pikhart. Poezii německých autorů z Čech uváděl V. Chaloupecký (R. M. Rilke aj.), tureckou poezii ze 16.

století překládal R. Dvořák, perskou P. Hájek a P. Aksamit. Ze severské oblasti představil K. Kučera poezii dánskou a norskou (F. Paludan-Müller, H. Ibsen), J. Holeček finskou národní epiku (Kalevala) a lyriku; Holeček též překládal národní epiku srbskou a starodalmatskou. Dále ze slovanských literatur uváděl J. Paulík poezii chorvatskou a slovinskou, L. Tesař srbochorvatskou, V. Pakosta slovinšskou, A. Černý lužickou, V. A. Jung M. J. Lermontova, R. Pokorný poezii ruskou, polskou a ukrajinskou (T. Ševčenko), F. Chalupa ruskou a polskou; z polštiny též překládali F. Kvapil (A. Asnyk, Z. Krasiński), E. Krásnohorská (M. Konopnicka), A. E. Mužík (Mickiewiczovy Krymské sonety), O. Mokřý (J. Słowacki), později básníky polské moderny P. Maternová (L. Rydel, K. Przerwa Tetmajer). – V širokém rozpětí ukázek z cizí prózy měli významné zastoupení novější a soudobí autoři ruští a polští v překladech P. Durdíka (I. S. Turgeněv, A. P. Čechov, V. I. Němirovič-Dančenko), B. Hrdinové (I. S. Turgeněv), T. Malachyňské (L. N. Tolstoj), A. Pachmayerové (V. G. Korolenko), A. Vrzala (pseud. A. G. Stin: A. P. Čechov, M. Gorkij, L. N. Andrejev), K. Štěpánka (Saltykov-Ščedrin, N. S. Leskov), J. Penížka (I. S. Turgeněv, H. Sienkiewicz), V. Kredby (E. Orzeszkowa), B. Prusíka (H. Sienkiewicz), J. Koněrzy, B. Kvapilové, D. Panýrka, A. Schwaba Polabského, Amalie, Augusty a Sofie Šlechtových. Ukrajinskou prózu překládala V. Sokolová, bulharskou V. Dobruský. Ze západoevropských literatur převažovali autoři francouzští, zejména E. Zola (J. J. Benešovský-Veselý, J. Pachmayer, J. Pšenička), G. de Maupassant (A. Gabrielová, P. Projsa), A. France (A. Schulzová); další francouzské prozaiky tlumočili V. Černý (A. Daudet), E. V. Hynek (A. de Musset, J. Verne), M. Kalašová, J. Guth, A. Pulda, Vl. Čech (pseud. V. Erben). Početně je zastoupena i literatura italská v překladech B. Fridy, V. Hanuse, Vl. Čecha (pseud. V. Erben), D. Panýrka, A. Pachmayerové, F. Povera a G. Žďárského, se španělskou prózou seznamovali hlavně A. Pikhart a K. Soják, s anglickou J. Bartoš, P. Krumlovský, J. J. Benešovský-Veselý, B. Prusík (pseud. Jiří Ščerbinský) a G. Dörfel. A. Koudelka uváděl severskou prózu (i pseud. O. S. Vetti) a též ojediněle maďarskou a novoreckou novelistiku. Rovněž V. Petřů, překladatel ukázek z asyrského eposu, se věnoval severské, zvl. norské a švédské literatu-

ře, dánské pak G. Nováková. Holandskou prózu ojediněle překládal P. Durdík. Postupně, zvláště za redakce Vl. Čecha, nastává v uvádění západoevropských literatur značný rozptyl a nesourodost; s výjimkou R. Kiplinga (J. Bartoš), R. L. Stevensona (J. Bartoš, E. Hácha) a V. Huga (J. Spáčil, pseud. Jan Žeranovský) převažují méně známí autoři. – Zvláště zásluhou O. Hostinského našla v K. v průběhu 80. a začátku 90. let významné místo i estetika (Proti některým předsudkům o umění starověkém, Výlet do říše romantiky, Epos a drama, O realismu uměleckém, O původu umění) i hudební věda (Ch. W. Gluck, B. Smetana). Pandán k Hostinského studii Darwin a drama z Lumíru zveřejnil v K. B. Katzer (Darwinismus a poezie), s nepřímou replikou na studii O realismu uměleckém vystoupila E. Krásnohorská (Poezie a pravdivost). Teorie divadla se dotýkají studie J. Durdíka (O kráse truchlohry), J. Kuffnera (Kus psychologie na divadle, O hereckém paradoxu) a A. Schulzové (Dramatické umění), teorie literatury stati H. G. Schauera (Portrét v románě, Naturalismus v poezii), A. Nováka (Fiktivní dialogy, Zrození satiry z ducha novodobé kultury). J. Arbes vystoupil se sérií článků Z duševní dílny básníků (Příspěvek k filozofii a technice básnického tvoření). K literární historii se váží Arbesovy máchovské studie aj., pojednání J. Durdíka a životopisné, materiálově bohaté portréty a studie B. Čermáka (bratří Adamcové, B. Mühlsteinová, P. Chocholoušek, V. Šolc, J. Neruda), dále studie F. Bílého (F. L. Čelakovský, J. Arbes), L. Quise a Z. Tobolky (K. Havlíček), A. Mattušky (K. R. Ungar), J. Brauna (V. Beneš Třebízský). L. Quis se zabýval manifestačními almanachy let 50. a 70., F. Bačkovský Tylovými Květy. Historie divadla se týkají studie J. Arbesa a F. Bačkovského (Začátky a rozvoj dramatického básnictví českého) a informativní články J. Kuffnera o čínském a japonském divadle, o Meiningských, H. Ibsenovi. Současný divadelní repertoár sledovala v člancích Z Národního divadla A. Schulzová a šifry α, -lr (Jan Lier?). V pojednáních o zahraničních literaturách se K. orientovaly zejména na autory ruské v statích P. Durdíka (A. S. Puškin, I. S. Turgeněv, A. N. Ostrovskij, L. N. Leskov), B. Prusíka (A. P. Čechov), A. Vrzala (pseud. A. G. Stín: M. Gorkij, L. N. Andrejev), J. Kampera (A. P. Čechov), V. Mrštíka (A. F. Pisemskij); dále psali o autorech polských B. Prusík (H. Sienkie-

wicz), V. Kredba (E. Orzeszkowa), o srbských J. Hudec, slovinských J. Kouble a B. Prusík (F. Prešeren), o bulharských J. J. Toužimský (Ch. Botev). Z neslovanské oblasti informovali o autorech francouzských A. Schulzová (A. France, srovnávací studie o Paní Bovaryové a Anně Karenině), v překladu též G. Brandes (E. Zola, bratří Goncourtové), o anglických J. Bartoš (R. Kipling, R. L. Stevenson), o německých J. V. Frič (F. Grillparzer) a A. Schulzová (G. Hauptmann). O antické literatuře a kultuře psal F. Krsek. Obecnými otázkami výtvarného umění se zabýval M. Tyrš (O prostředcích k poznání uměleckých poměrů našich, O zákonech konvergence při tvoření uměleckém, O způsobu a významu studia dějin výtvarného umění), historií umění K. Chytil (J. Mánes, N. Grundt), K. B. Mádl (i pseud. Bed. L. Mrak), A. Šlechtová a zejména F. X. Jiřík, a to v souhrnných studiích (Romantická perioda českého malířství, Umělecká teorie na prahu 20. století, Žaponismus a jeho vliv na vývoj umění evropského) i monograficky (J. Mánes, K. Purkyně). O hudbě pojednával L. Kuba, vzpomínky na Z. Fibicha napsala A. Schulzová. Tuto teoreticky a historicky orientovanou část doplňovaly 1879–88 aktuální informace o literárním a kulturním dění v rubrice *Rozhledy v literatuře, umění a vědě*: na recenzentské činnosti a informativních přehledech a novinkách české literatury (s hodnotícím zřetelem) se podíleli O. Hostinský, S. Heller, F. Kvapil, B. Frida, O. Mokřý, F. Vějdovský, F. V. Vykoukal (též pod šifrou F. V. V.), slovenské literatuře byl věnován referát J. Herbena a články J. Vlčka (též o maďarské literatuře). Poměrně pravidelně jsou zastoupeny zprávy a přehledné informativní články o literárním a kulturním dění slovanském (z oblasti ruské a jihoslovanské J. J. Toužimský, polské F. Kvapil), občas i články o novinkách západoevropských literatur (ref. J. Pachmayer, A. Pulda). Aktualitami divadelního života se zabývaly Listy o divadle J. Kuffnera, výtvarným děním v prvních ročnících články O. Hostinského. – Naukovou a naukově vzdělávací část zajišťoval široký okruh autorů, jejichž příspěvky byly vedeny jednak zřetelem odborným, jednak – a to v převažující míře – zřetelem popularizačním: o cílech moderní chirurgie a zajímavostech ze světa medicíny psal J. Thomayer, dále K. Kuffner, o psychiatrii D. Panýrek (i pseud. Jaroslav Květ), o filozofii a psychologii I. A. Bláha, o sociologii T. G. Masaryk, o astronomii a fyzice



A. Seydler, o botanice A. Hansgirk, o přírodovědě B. Bauše, F. Kahlik, B. Katzer aj. Svě zastoupení mělo i národohospodářství (J. Fořt, H. G. Schauer), zeměpis, topografie, etnologie a kritika bible (F. O. Vaněk) i problematika folkloristická a národopisná, jak obecně česká (A. Jirásek, F. V. Vykoukal, Z. Winter, Č. Zíbrt), tak regionální (východní Čechy K. V. Adámek, Chodsko J. F. Hruška), dále slovenská (K. Kálal) i slovanská (J. Máchal jako Hanuš Máchal). Historické poznatky v bohatém výběru přinášeli K. Adámek, F. Menčík, J. L. Pič, J. V. Prášek (starověk a starý Orient), A. Rezek, F. A. Slavík, K. Tieftrunk, G. J. Toužimský (zejm. bulharské dějiny), K. Tůma, Z. Winter, Č. Zíbrt (kulturní historie), ojediněle též Z. Nejedlý (Ochranov a ochranovští). – Po dvě desetiletí K. úspěšně plnily záměr zakladatelů být tribunou české literatury, jež by promlouvala k širokému okruhu čtenářů. Odchodem S. Čecha a S. Hellera z redakce končí éra nesená sjednocující ideou, stále obtížněji realizovatelnou vzhledem k narůstající umělecké i ideové diferenciaci literatury. Již v průběhu 90. let se K. začínají mýjet s novými jevy v české literatuře; rozpor se ještě prohloubil za redakce Vl. Čecha, jenž nadále uchovával profil časopisu preferujícího, zvláště na úseku prózy, tendence realistické a realistico-naturalistické (také kádr přispěvatelů nedoznal podstatnějších změn). Pokles úrovně K. se zvláště výrazně projevil za redakčního působení Vl. S. Čecha. Příčiny nebyly jen subjektivní. Ústup z centra literárního života souvisel i s pojetím K. jako reprezentanta celé rozlohy původní domácí tvorby i soudobého dění ve světových literaturách. Tvůrci a hlavně naplňovatelé této koncepce byli už mrtví nebo překročili zenit své tvorby a autoři mladší generace hledali uplatnění v jiných orgánech. Zvláště patrně se tato situace projevila v oblasti původní poezie. Objevila se sice řada nových autorů, kteří však později zcela zapadli (výjimkou byli V. Dyk, S. K. Neumann a jediné vystoupení začínajícího J. Hory). Významnější postavení si udržela próza, hlavně zásluhou starších autorů: J. Holecěk pokračuje v otiskování částí Našich, dále publikuje T. Nováková (Děti čistého živého, Drašar), J. K. Šlejhar (Rozvrat), J. Laichter aj.; k nim přistupuje R. Svobodová (Zahrada irémská), z mladších jen M. Majerová (Náměstí republiky). Již poslední léta redakce Vl. Čecha zaznamenala ústup domácí produkce, později už překlady beletrie původní tvorbu zcela pře-

vážily. Překládali dosavadní spolupracovníci K., zvláště J. Vrchlický (W. Whitman, B. Björnson, F. Schiller a další němečtí básníci), A. Klášterský (O. Wilde, anglická poezie), P. Maternová a V. Kredba (polská literatura), K. Kučera (Ibsenův Peer Gynt), J. Pšenička (P. Altenberg, F. Wedekind), V. Dobruský (Elin Pelin, I. Vazov), A. Pikhart (mexická poezie), F. Tichý (pseud. Zdeněk Broman: E. Verhaeren, W. B. Yeats, Ch. Botev), J. Pelíšek (K. D. Balmont, V. J. Brjusov, S. J. Nadson), P. Projsa, K. V. Rypáček (S. Žeromski, W. S. Reymont a švédská literatura); k nim přistupovaly nové síly jako P. Křička (V. J. Brjusov), O. Fischer (německá poezie), J. Hudec (Ivo Vojnovič), S. K. Neumann (E. Verhaeren), J. Vinař (národní písně bosensko-hercegovské a bulharské, albánská poezie), V. Jiřina (G. d'Annunzio, E. de Amicis, R. de Gourmont), A. Truka (pseud. A. Mufovský: A. France, G. d'Annunzio), K. Frypés (Saltykov-Ščedrin), S. Minařík (M. Gorkij, Z. N. Gippiusová, L. N. Andrejev), F. J. Matěcha (A. I. Kuprin), V. Červinka (A. N. Ostrovskij), B. Beneš Buchlovan (jako B. M. Beneš: S. Wyspiański, W. S. Reymont, B. Prus), V. Ibl (J. K. Huysmans), K. Mušek (G. B. Shaw), Ž. Pohorecká-Šebková (D. G. Rossetti), H. Kosterka (norská literatura), E. Walter (dánská literatura), O. Klein (R. Dehmel) a řada dalších. Uměnovědu zastupují články A. Rektoryse (W. A. Mozart), Z. Nejedlého (Z. Fibich), A. V. Krause (Smetana v Göteborgu), J. Kampra (J. Mařák), L. Kuby (A. Liebscher), literární historii stati F. Strejčka (korespondence J. Zeyera), J. Vejvary (pozůstalost E. Bozděcha, P. J. Šafaříka), P. M. Haškovce (R. Rolland), K. Kolmana (L. N. Tolstoj), V. Štěpánka (F. M. Dostojevskij v české literatuře). Vzpomínky na prvního redaktora S. Čecha otiskli V. Flajšhans, S. Heller, J. Náměstek a F. Strejček. – Vstup V. Jiřiny do redakce (1914, roč. 36) je spjat s pokusem vytvořit z K. odborněji zaměřenou revui a posílit ji literárněkritickými a esejistickými příspěvky autorů domácích: M. Martena (A. Sova, O. Březina), A. Nováka (S. Čech, G. de Maupassant), V. Martínka (J. S. Machar), V. Lesného (R. Thákur), J. Bora (F. Wedekind), F. Chudoby, O. Fischera, P. M. Haškovce, R. Malého, i cizích, zejména R. Arcose a H. Bergsona (Smích). Po dlouhé době se objevují pokusy obnovit v K. literární kritiku, a to z pera Ant. Veselého (Almanach na rok 1914), A. Nováka (Jiráskovo Temno)

a O. Fischera (Theerovo Všemu navzdory). Tato nová orientace se projevila i uvedením nových autorů jak původní beletrie, zejména J. Demla, O. Fischera (poezie), K. Horkého, J. Kolmana, F. V. Krejčího, F. Langra, E. Lešehrada, S. Loma, F. X. Šaldy (verše, ukázka z R Loutky i dělníci boží s tit. Osud a milost), F. Šrámka, O. Theera (Má poetika), R. Weinera, tak překladů (F. Balej, E. Vajtauer, J. Haasz, R. Illový, E. Jurčinová, V. Lesný, M. Lesná-Krausová, G. Šuran, V. Stephanová), neměla však už možnost se po úmrtí majitele K. výrazněji rozvinout. – K oživení K. přispívaly i reprodukce děl mladých výtvarných umělců, uhlokresby A. Kašpara, dřevoryty F. Koblihy, lepty T. F. Šimona; z pozůstalosti M. Alše byly reprodukovány jeho akvarely. – *Verši* významněji přispívali: L. Arleth, J. Bartoš, M. Bílá (též jako Vlasta Ebenhochová), B. Bittner, R. Bort, L. Brtnický, O. Bystřina, S. Čech (též pseud. Bohdan Žitný, Frant. Bažant, Fr. Palát, J. Doubrava, J. Lonek, J. Stára, J. Volný, J. Žák, Otakar Čerych, Prokop Hradil, Prokop Janota, V. Šíp, šifry J. D., V. M.), Vl. Čech (též pseud. Bohuš Horský), Vl. S. Čech, R. Čechová, E. Čenkov, B. Čermák, A. Černý (též pseud. Jan Rokyta), B. L. Černý, J. Červenka, J. Červený, K. Červinka (též pseud. Emil Horský), O. Červinka, J. Deml, G. Dörfel, A. B. Dostal, T. Dubrovská, P. Dušan, A. Dvořák, V. Dyk, J. V. z Finberka, O. Fischer, J. V. Frič, M. Fučík, I. Geisslová, B. Grünwald, J. Haasz, K. B. Hájek, V. Hánek, O. Hanuš, J. Havlasa, K. V. Havránek, A. Heyduk, J. Holeček, J. Hora, K. Horký, V. Chaloupecký, F. Chalupa, M. Jahn, Jos. Jakubec, B. Jelínek, E. Jelínek, R. Jesenská (též pseud. Eva z Hluboké), K. Jonáš (též pseud. Beneš Doubravský), V. A. Jung, J. Kalus, B. Kaminský, J. Karásek, F. Khol, A. Klášterský (též pseud. Petr Jasmín), F. Klejslová, A. Klose, B. Knoesl, J. Kolman, J. Košek, A. Koukl, S. Kovanda, E. Krásnohorská, V. Krofta, K. Kučera, J. Kuchař, F. Kvapil, J. Kvapil, K. Leger, E. Lešehrad, L. Lošťák, J. Mahen, J. S. Machar, J. Martinec, P. Maternová, E. Miřiovský, O. Mokřý, S. Mráz, A. E. Mužík, J. Náměstek, J. Neruda, S. K. Neumann, G. R. Opočenský, J. Opolský, J. Orator, V. Padovská, H. Pavlata, E. Pauer, F. Pečinka, F. Pěčka (pseud. Ferd. P. Místecký), R. Pokorný, B. Polan, J. Polom, K. Pospíšil, F. S. Procházka, J. Prousek, L. Quis, F. Sekanina, K. Scheinpflug, J. V. Sládek, B. Sokolová

(pseud. B. Salva), V. Sokolová, A. Sova (též pseud. Ilja Georgov), J. Spáčil (pseud. Jan Žeránovský), A. Stašek, F. X. Svoboda (též pseud. Arnoštka Farkačová), F. X. Šalda, M. A. Šimáček, J. Šimánek (i pseud. Jaroslav Pasovský), A. Škampa, J. O. Šmejkal, A. Šnajdauf, V. Šolc (z pozůstalosti), F. Šrámek, J. Štemberka, V. Štech, F. Tábořský, F. Taufer, O. Theer, F. Tichý (pseud. Zdeněk Broman), Z. Tlamic, A. Trýb, A. Veselý, J. Vrba, J. Vrchlický, Q. M. Vyskočil, R. Weiner, Jan z Wojkowicz, J. Zeyer, L. N. Zvěřina. – *Prozu* publikovali: F. Adamec (z pozůstalosti), P. Albieri (též Albier), J. Antoš, J. Arbes (též pseud. Jan Vítovec, Žalov), E. Bém, M. Běna, V. Beneš Třebízský, J. J. Benešovský-Veselý, M. Bílá (pseud. S. Hoch), P. Biliánová, B. Bittner, I. A. Bláha, J. Braun, O. Bystřina, K. M. Čapek Chod, F. J. Ččetka, S. Čech (též pseud. A. Rouček, B. Rousek, Filip Černý, Frant. Bažant, Jaroslav Bureš, J. Kalmus, J. Rys, Václav Kalous, Václav Malina, Vojtěch Lyska, šifra S. Č.), Vl. Čech (též pseud. V. Simeon), R. Čechová, B. Čermák, K. Čermák, J. Červenka, K. Červinka, O. Červinka, V. Červinka (pseud. Q. F. Renatus), M. Červinková-Riegrová, P. Dejmek, A. Dostál, K. Drož, J. Dunovský, K. Elgart (jako E. Sokol), J. V. z Finberka, J. V. Frič, M. Gebauerová, J. S. Guth-Jarkovský (též jako Stanislav Jarkovský), K. Jonáš (pseud. Beneš Doubravský), J. Havlasa, S. Heller, J. Herben, F. Herites, I. Herrmann, V. Hes, K. H. Hilar, V. Hladík (též pseud. Karel Hurych), J. Holeček, J. Holý, I. Hořica, O. Hostinský, J. M. Hovorka, J. L. Hrdina, M. Jahn, J. Janča, O. Jedlička, E. Jelínek, R. Jesenská (též pseud. Jeroným Věžník), A. Jirásek, J. Kalda (též jako Ozef Kalda), B. Kaminský, F. Klement (též pseud. Quido Mansvet), J. D. Konrád, J. Kořenský, F. V. Krejčí, R. J. Kronbauer, L. Kuba, F. Kvapil, J. Lacina (pseud. Kolda Malinský), J. Laichter, F. Langer, J. Lier (též pseud. Jan Iler), J. Mahen, M. Majerová, R. Malý, K. Mašek, J. Matějka, X. Menhart, O. Mokřý (též pseud. Otakar Halina, O. Halina), A. Mrštík, V. Mrštík, B. Mühlsteinová (z pozůstalosti), A. E. Mužík, J. Náměstek, J. Neruda, H. Nosková (později i jako Maliřová), T. Nováková, D. Panýrek, O. Pinkas, S. Podlipská, K. Pospíšil, K. V. Rais, E. M. Rutte, A. Řeháková, V. Řezníček, O. Schäfer, K. Scheinpflug (též pseud. Jiří Radovan), F. Schulz, V. Schwab (pseud. Pavel List), B. V. Spiess, A. Stašek,

F. Stránecká, L. Stroupežnický, P. Sula, J. Sumín, T. Svatová, K. Světlá, F. X. Svoboda, R. Svobodová, F. X. Šalda, K. Šarlih, M. A. Šimáček (též pseud. Martin Havel), A. Škampa, J. K. Šlejhar, J. O. Šmejkal, F. Šrámek, J. Štolba, K. Švanda ze Semčic, F. Táborský, R. Těsnohlídek, F. Téver, J. Thomayer (i pseud. R. E. Jamot), A. M. Tilschová (pseud. Anna Maria), E. Tréval (též pseud. Ladislav Vašek a společný pseud. se ženou Zdenou Walterovou Tréval-Viola), K. Tůma, J. L. Turnovský, K. Vika, B. Viková Kunětická (též jako B. Kunětická), J. Vrchlický, Q. M. Vyskočil, J. Wunsch, R. K. Zahálka, B. Zahradník (pseud. Bohumil Brodský), J. Zeyer, K. Žák. Ze Slováků S. Hurban Vajanský, M. Kukučín.

LITERATURA: J. Hn.: K., ČČM 1881, s. 158; S. Čech: Z upominek na bratra Vladimíra, Květy 1905, s. 257, 416, 566, 821; F. Strejček in O Svatopluku Čechovi (1908, s. 143); S. Čech in Vzpomínky z cest a života 1–3 (1910–13); an.: Obnovení K., Přehled 12, 1913/14, s. 539; M. Beránková: Se jménem Svatopluka Čecha, Květy 1984, č. 12.

jt

## Květy české viz Květy (1)

## Květy mládeže

1894–1897

Ilustrovaný časopis pro mládež s převahou beletrie.

*Redaktor:* J. Dolenský. – *Vydavatel a nakladatel:* Dědictví Komenského, Praha. – *Periodicita:* dvakrát měsíčně kromě července a srpna. Od září 1894 do června 1897 3 ročníky po 20 číslech, tříděné do 2 dílů (po 10 číslech) podle školních pololetí; v roč. 1 (1894/95) vycházel 1. díl do 1. 1. 1895, 2. d. 15. 1. – 1. 6. 1895, v roč. 2 a 3 (1895/96, 1896/97) 1 d. od září do ledna, 2. d. od února do června. – *Příloha* (jen k č. 1 a 2 roč. 1): Hudební příloha.

K. m. si kladly úkol probouzet v mládeži estetické citění a vést ji k poznání domova, národních tradic i života ostatních slovanských národů. Podle prohlášení na obálce 1. č. roč. 1 se měl časopis stát zdrojem „ušlechtilé četby“, jež by „povznášela srdce a vzdělávala rozum“, přiváděla mládež „k nádhernému stromu našeho pí-

semnictví národního, ku zdroji krásy, dobra a pravdy“. Usiloval tedy, i když ne vždy se stejným výsledkem, o širší pojetí, než jaké převládalo v dosavadní, úzkými pedagogickými zřeteli omezené literatuře pro mládež. K uskutečnění tohoto záměru se kolem časopisu podařilo soustředit přední české spisovatele i řadu výtvarníků.

K. m. si vytvořily několik zavedených oddílů. Na obálce to byla rubrika *Z paměti českého kronikáře*, jež kalendářovou formou přinášela poučení o významných událostech národních dějin, a *Knižnice českých dětí*, která doporučovala vybranou knižní produkci pro mládež (v 1. a 2. č. roč. 3 ji dočasně nahradil *Literární oznamovatel*, který charakterizoval jednotlivé knihy a přinášel z nich ukázky). Uvnitř časopisu byly rubriky *Dopisy*, seznamující čtenáře s českými, moravskými a slovenskými dialekty i s jazyky slovanských národů, *Rozmanitosti*, přinášející zábavné i poučné drobnosti, a *Hádanky*. První dvě čísla K. m. obsahovala i *Hudební přílohu*, jež však dále nepokračovala (jen občas se objevil notový záznam s textem písní, např. Ukolébavka A. Dvořáka). Poučnou složku představovaly převážně životopisy významných osobností české kultury (většinou je psal B. Patera) a dále různá pojednání dějepisná, zeměpisná, přírodovědná, národopisná aj. Jádro a význam časopisu tvořila beletrie – verše, bajky, báchorky a povídky, často i rozlehlejší, otiskované na pokračování. Převahu měla původní česká tvorba a jen zřídka se vyskytl překlad (např. drobné povídky L. N. Tolstého). Verše v K. m. soustavněji otiskovali J. Basl, A. Heyduk, F. Hyšman, F. Chabrová, R. Jesenská, K. Jiránek, A. Klášterský, A. Kosina, J. Kožíšek, H. Marek, P. Maternová, T. Mellanová, B. Patera, H. Pilbauerová, V. Podhorská, J. Skuhřavý, J. V. Sládek, V. Sokolová, M. Syrová, J. Vrchlický. Prózu pak F. J. Andrlík, B. Bouška, L. Benýšek, K. Čermák, L. Grossmannová Brodská, J. K. Hraše, A. Jirásek, M. Kettnerová, K. Klostermann, J. Kořenský, J. Kožíšek, J. Krušina ze Švamberka, T. Mellanová, T. Nováková, F. Patočka, V. Pittnerová, S. Podlipská, J. Podvysocký, K. V. Rais, V. Řezníček, J. Samota, K. V. Tuček, M. Václavek, K. Vognar, Z. Winter, F. A. Zeman. Výtvarná složka byla v časopise zastoupena občasnými reprodukcemi (J. Čermák, F. Jenewein, A. Slavíček), dále podobiznami a zejména původními ilustracemi (M. Aleš, F. Biza, A. König, P. Kör-